18. სექტემბრის 30. გამოც. წელი მეათე. გამ—ბა „კომუნისტი". ფასი 40 კ.

221
1933
ეროვნული ბიბლიოთეკა

დროშა

ბამბის ქარხანა „ოქტომბრის რევოლიუცია", (აზერბაიჯანი) მზად არის მოკრეფილი ბამბის მისაღებად. სურათზე:—ქარხნის საუკეთესო დამკვრელი ამხ. მასუმ რაგიმოვი.

ფოტო—ბუდეშკისა

საბჭოთა კავშირში

ფოტ

ამხ. მაქს ჰელცი

15 სექტემბერს მდ. ოკაზე ნავით სეირნობის დროს, ქ. გორკის ახლო, დაიღუპა გამოჩენილი გერმანელი კომუნისტი ამხ. მაქს ჰელცი.

ამხ. ჰელცი დაიბადა 1889 წ. მორიცში, რიზის ახლო (საქსონია), ხე-ტყის სახერხი ქარხნის მუშის ოჯახში. მსოფლიო ომის

დამთავრებისას ამხ. ჰელცი იყო გერმანიის დამოუკიდებელი მუშათა პარტიის წევრი— ფოხტლანდში (საქსონია). კომუნისტური პარტიის შექმნის შემდეგ ის შევიდა მის რიგებში და მოაწყო აქტიური ბრძოლა უმუშევართა ინტერესების დასაცავად. მაქს ჰელცს მოუხდა დამალვა პოლიციის დევნისაგან. მის დასაჭერად ჯილდო იყო დანიშნული. 1920 წ. ამხ. მაქს ჰელცი სათავეში ჩაუდგა ფოხტლანდის მუშების ბრძოლას რეაქციის წინააღმდეგ. 1921 წ. ის დააპატიმრეს და მიუსაჯეს სამუდამო კატორღა. 7 წელი გაატარა მან საკატორღო ციხეში. 1928 წელს მუშათა ფართო მოძრაობის შედეგად ის განთავისუფლებულ იქნა. მისი ჯანმრთელობა საფუძვლიანად შეარყია კატორღამ და გერმანიის კომპარტიის ც.კ. წინადადებით თამბ, ჰელცი საბჭოთა კავშირში გამოემგზავრა.

პირობითი რეფლექსების ლაბორატორია დედათა და ბავშვთა დაცვის ინსტიტუტთან ლენინგრადში

ლენინგრადის დედათა და ბავშვთა დაცვის ინსტიტუტთან მუშაობს პირობითი რეფლექსების შემსწავლელი ლაბორატორია. ცდებისათვის მოწყობილია სპეციალური კაბინა, რომლის კედლები იშლება. კაბინაში მოთავსებულია საწოლი აკვნით. ბავშვს ათავსებენ საწოლზე ან აკვანში. ექსპერიმენტატორი თვალს ადევნებს ბავშვის მოძრაობას კაბინის კედელში მოთავსებული მოწყობილობის საშუალებით, კაბინის ზევით და გვერდებზე მოთავსებულია სხვადასხვა გამაღიზიანებლები: ხმიერი, მხედველობითი, ტემპერატურული, რომლის მოქმედებასაც განაგებენ პულტის საშუალებით. დადგენილობა დანიშნულია ბავშვთა პირობითი რეფლექსების შესასწავლად ძლიერ ნორჩ ასაკში—10 დღიდან 3—4 თვემდე დაბადებიდან.

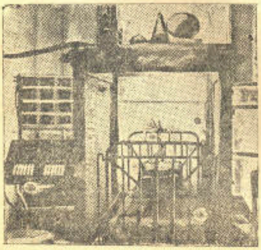

ქარაიას სამან.-სატრ. სადგური

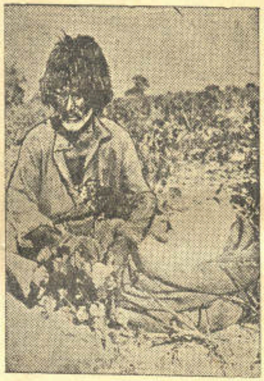

ბამბის საუკეთესო ამკრეფი ამხ. ლენინის სახელობის კოლ. წევრი 72 წ. მოხუცი მურად ბაირამ ოღლი.

ბორჩალოს რაიონში ბოლშევიკურად ატარებენ საშემოდგომო თესვას

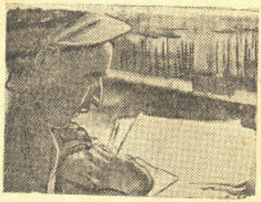

კოლმეურნეობა „ლენინაკან" (ლენინის ანდერძი) ღირსეულად ატარებს ილიჩის სახელს. მიმდ. წელს აღებულია 21.000 ფუთი მარცვალი, შარშან შრომა-დღეზე მოდ. იყო 3,9 კილო, წელს კი 8 კილო. კოლმეურნეობამ ვადაზე ადრე ჩააბარა სახელმწიფოს წილი ურმებით 1500 ფუთი მარცვალი. ამჟამად გაცხოველებით მიმდინარეობს საშემოდგომო თესვა.

სურათზე — კომკავშირელთა ბრიგადის გამგე ამხ. ბაროიან (ს.კ.პ. (ბ) წევრი) უნიშნავს გაცემული ხორბლის რაოდენობას შრომა-დღეების მიხედვით ამხ. ჩობანოვს, რომელსაც 200 შრომა-დღეზე ერგო 100 ფუთი ხორბალი.

ჩქარა მზად იქნება „აზოვსტალ[ის] მეორე ბრძმედი

„აზოვსტალის" პირველი კომკავშირ[ული] ბრძმედი მარიუპოლში უკვე იძლევს ...

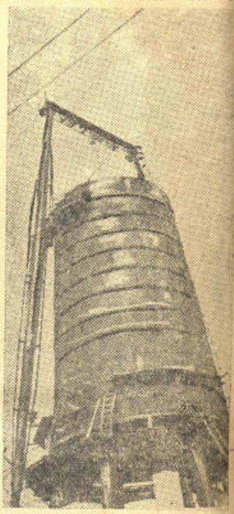

საბჭოთა ქვეყანას პირველი ბრძმედის გვერდით შენდება მეორე, რომელიც ამუშავდება მე-4 კვარტალში.

სურათზე—მეორე ბრძმედის მონტაჟი.

ქარაიას სამანქანო-სატრაქტორო სადგური

დაიწყო ბამბის აკრეფის კამპანია.

სურათზე—ამხ. ხარიმონოვის სახ. კოლმ. № 12 ბრიგადის წევრი კომკავშირელ[ი] იბრაგიმ მაჟი

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ორკვირეული მასიური სამხატვრო პოლიტიკური ჟურნალი

დროშა

რედაქტორის ნახვა შეიძლება ყოველ დღე 12-3 საათამდე. მისამართი: წულუკიძის ქ. 8.

№ 18 ტფილისი, 30 სექტემბერი. გაზ. „კომუნისტი“-ს გამ-ბა 1933

ოცდაექვსის ხსოვნას

წერილი: ა. მიქოიანი

15 წლის წინ, 1918 წლის 20 სექტემბერს ღამით, კასპიის იქითა მხარის უდაბნოში კონტრ-რევოლიუციონური ტერორის მსხვერპლად დაეცა ბაქოს 26 საბჭოთა მუშაკი ამხ. შაუმიანის, ჯაფარიძის, ფიოლეტოვის, აზიზბეკოვის, ყორღანოვის, მალიგინის, ზევინის და სხვ. მეთაურობით.

ეს ის დრო იყო, როცა ოქტომბრის დღეებში დამარცხებულმა ბურჟუაზიამ და მემამულეებმა, საერთაშორისო კაპიტალის დახმარებით, აჯანყება მოაწყვეს ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა კუთხეებში.

ვოლგაზე უტევდნენ ჩეხო-სლოვაკთა კონტრ-რევოლიუციონური ხიშტები. ჩრდილოეთ-კავკასიაში ინთებოდა კაზაკთა აჯანყების ალი, დასავლეთიდან გერმანელთა საოკუპაციო ჯარები შემოიჭრნენ ჩვენს ქვეყანაში, დაიპყრეს უკრაინა, მოსწყვიტეს საბჭოთა ხელისუფლებას უკრაინის პური და ნახშირი. ჩრდილოეთიდან არხანგელსკით და მურმანსკით მოიწვიდნენ ინგლისის საოკუპაციო ჯარები და თეთრგვარდიელთა ბანდები. სპარსეთით თურქესტანში მოდიოდნენ ინგლისის არმიის სხვა რაზმები, რომ წაერთმიათ რევოლიუციისათვის ბამბა და შეექმნათ იმპერიალიზმის ბაზა შუა აზიაში.

იმავე სპარსეთიდან ინგლისის გენერლები თავის მენშევიკურ-ესერული და დაშნაკური აგენტურის საშუალებით ამზადებდნენ საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას ბაქოში ცინიკური გულახდილობით სწერს ამის შესახებ გენერალი დენსტერვილი, რომელიც მაშინ საოკუპაციო ჯარებს ხელმძღვანელობდა სპარსეთში. მის მემუარებში პირდაპირ არის ნათქვამი: „კავშირი ბაქოსთან მე მოწესრიგებული მქონდა თითქმის ყოველდღიური შიკრიკების საშუალებით და ჩვენს მეგობარ ესერებს, თითქო, შესაძლებლობა ჰქონდათ ახლო ხანში მოეხდინათ coup d'état,— ე. ი. დაემხოთ ბოლშევიკები, შეექმნათ მმართველობის ახალი ნორმა ბაქოში და დასახმარებლად მოეწვიათ ინგლისელები“ (გვ. 159).

„მეო,—სწერს შემდეგ გენერალი დენსტერვილი,—არაერთხელ გამიმართავს მოლაპარაკება ს.-რ. პარტიის ხელმძღვანელებთან, რომელთა პროგრამა უფრო შეეფერება ჩვენს მიზნებს და თავისი ხასიათით შემოქმედებითია იმ დროს, როცა საბჭოთა ხელისუფლების პროგრამა მხოლოდ დამანგრეველია. მათ ესაჭიროებათ ჩვენი დახმარება, განსაკუთრებით ფინანსიური, მე მეგობრული ურთიერთობა მაქვს ესერებთან და მათ იციან, რომ შეუძლიათ ბევრ რამეში იქონიონ ჩვენი იმედი, თუ სურთ ძალაუფლების ჩაგდება ხელში“ (გვ. 163).

მენშევიკებმა, ესერებმა და დაშნაკებმა ბაქოზე მოსულ თურქების წინააღმდეგ ინგლისელების დახმარების დაპირებებით მართლა შესძლეს ბაქოს მუშების მნიშვნელოვანი ნაწილის დაბნევა.

მუშებს შედრკენ, არ იყო პური: ბაქო უკვე მოწყვეტილი იყო ჩრდ. კავკასიის კაზაკთა ბანდების მიერ. შიმშილი ხეირნობდა მუშათა უბნებში, ბაქო მოწყვეტილი იყო წმინდა წყლის წყაროს. ქალაქის კედლებთან თავს იყრიდნენ უფრო და უფრო მეტი კონტრ-რევოლიუციონური ურდოები. საარტილერიო ცეცხლის გუგუნი აყრუებდა ქარხნების საყვირების მინელებულ ხმას. კონტრ-რევოლიუციის შესაძლებელი შურისძიების შიში აუძლურებდა მუშათა ძალებს, სარგებლობდნენ რა ლეგალობით, ესერ-მენშევიკური არამზადები დაუსჯელად ხწამლავდნენ მუშათა გონებას აზრით, რომ „საკმაოა ჩვენ მოვისურვოთ“, და აურაცხელი „კულტურული“ ინგლისის ჯარები მოვლენ თავისი „ძმა-მოკავშირეების“ დასახმარებლად, ოსმალების წინააღმდეგ, იხსნიან ქალაქს“. მიტინგებზე რაიონებში და მუშათა დეპუტატების საბჭოს სხდომაზე სოციალ - მოღალატურმა წინადადებამ ინგლისელების მოწვევის შესახებ მიიღო უმრავლესობა. უმცირესობაში დარჩენილმა ბოლშევიკებმა გადასცეს ძალაუფლება საბჭოში გამარჯვებულ ესერებს და მენშევიკებს.

ესერებმა, მენშევიკებმა და დაშნაკელებმა, რომლებმაც ხელში ჩაიგდეს ძალაუფლება ბაქოში მოიწვიეს ინგლისელები. გენერალ დენსტერვილის გეგმა სისწორით შეასრულეს მისმა ერთგულმა აგენტებმა.

საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის შემდეგ ბოლშევიკები, და წითელი არმიის რაზმები, რომლებიც ზღვით იხევდნენ ასტრახანისაკენ, განიარაღებულნი და განიარაღებული იქნენ კასპიის სამხედრო ფლოტილიის მოღალატური გემების მიერ, ბოლშევიკების ხელმძღვანელები კი დააპატიმრეს.

რომ გაემართლებიათ ბაქოს მუშების ზეღადები შაუმიანის და ჯაფარიძის დაპატიმრება, რომ ძირი გამოეთხარათ მათდამი ნდობისათვის და შეექმნათ პირობები მათზე შურისძიებისათვის, ესერ-მენშევიკებმა ჟურნალებში ჩადენს დარჩენილი ბოლშევიკები და ტალახისა და ჭორების ნაკადებს ანთხევდნენ ციხეში მჯდომ ბოლშევიკებზე.

ესერების, მენშევიკების და დაშნაკელების კონტრ-რევოლიუციონერმა მთავრობამ ვერ მოასწრო შურისძიება ამხ. შაუმიანზე, ჯაფარიძეზე და სხვ. ოსმალეთის ჯარებმა და მემამულე მუსავატისტების ურდოებმა უფრო ადრე დაიკავეს ქალაქი, ვიდრე მოღალატეები ნიადაგს მოამზადებდნენ ბაქოს ბოლშევიკებზე შურისძიებისათვის.

ის, რისი გაკეთებაც არ მოეხერხა ბაქოში, გააკეთეს შუა-აზიის რკინის გზის ერთ გადასარბენზე. აქ 1918 წლის 20 სექტემბერს კაპიტანმა რეჯინალდ ტიგ-ჯონსმა, ინგლისის სარდლობის წარმომადგენლომა, კასპიის იქითა მხარის ესერების დახმარებით დახვრიტა 26 ბაქოელი კომისარი.

ესერების მიერ ბაქოს ევაკუაციის შემდეგ ამხ. შაუმიანი, ჯაფარიძე და სხვ. მოხვდნენ კრასნოვოდსკის ციხეში—ესერ-მენშევიკური „კონტრ-რევოლიუციის კასპიის იქითა მხარეს ფილიალის ბნელ სარდაფებში და სამი დღის შემდეგ, ღამით 20 სექტემბერს, ციხიდან გაიყვანეს სპეციალური მატარებლით აშხაბადისაკენ და მხეცურად დახვრიტეს მე-118-ე ტელეგრაფის ბოძთან, მე-207 ვერსტზე, ახჩა-კუიმისა და პერევალის სადგურებს შუა, ჩვენი ამხანაგები მოკვდნენ, როგორც გმირები. მათი უკანასკნელი ძახილი ტყვიების ზუზუნში იყო—გაუმარჯოს კომუნიზმს!“

***

ბრძოლა საბჭოთა ხელისუფლებისათვის ამიერ-კავკასიაში მიმდინარეობდა განსაკუთრებულ პირობებში. ნაციონალურ წინააღმდეგობათა რთული კვანძი, ეკონომიკისა და კულტურის ჩამორჩენილობა, ფეოდალიზმის ჯერ კიდევ ცოცხალი ნაშთები სოფლად, განვითარებული მრეწველობის და დარაზმული პროლეტარიატის უქონლობა ბაქოს გამოკლებით—ასეთი იყო ძირითადად ამიერ-კავკასიის განსაკუთრებული პირობები.

თვითმპყრობელობის დამხობასთან ერთად დაიმსხვრა მეფის ჩაგვრის მთელი შენობა ამიერ-კავკასიაში.

წინათ ჩაგრული ერების გაბატონებული კლასები შეუდგნენ ძალაუფლების თავმოყრას თავიანთ ხელში, შეეცადნენ განემტკიცებინათ თავიანთი ბატონობა ხალხის მასებზე, რომ ხელი შეეშალათ ყველა ეროვნების მშრომელი მასების გაერთიანებისათვის სოციალიზმისათვის საბრძოლველად, თურქი, სომეხი და ქართველი ბურჟუები და მემამულეები, ნაციონალური განთავისუფლების ლოზუნგის საფარით, ერთი ეროვნების მშრომელთ უსისებდნენ მეორე ეროვნების მშრომელებზე, ყოველმხრივ აღვივებდნენ მეფის რეჟიმის მიერ ადგილობრივ ეროვნებებში შთანერგულ უნდობლობას ყველაფრისადმი, რაც რუსეთიდან იყო.

ბაქოში გამარჯვებული პროლეტარული რევოლიუცია, თავისი გამარჯვების განსამტკიცებლად საჭიროებდა კავშირს აგრარულ რევოლიუციასთან. გლეხები საჭიროებდნენ ბაქოს მუშების პირდაპირ დახმარებას და ხელმძღვანელობას მემამულეთა ულელის მოსაშორებლად, სწორედ მაშინ გლეხობის კლასობრივი ბრძოლა მემამულეთა წინააღმდეგ უფრო და უფრო ძლიერდებოდა და სამოქალაქო ომის ცეცხლად მოედო აზერბეიჯანის მრავალ სოფლებს, მაგრამ აგრარული რევოლიუციის ტალღებმა ვერ შესძლეს ნაციონალ - შოვინისტური ჯებირის გარღვევა, რომელიც ბურჟუა-მემამულეებმა აღმართეს სოფელსა და პროლეტარულ ბაქოს შორის. ბაქოს არ აღმოაჩნდა შესაფერი კავშირი და გავლენა აზერბეიჯანის სოფელზე.

... ბიბლიოთეკა ...

ბაქოს პროლეტარიატმა ვერ შესძლო მაშინ კავშირის დამყარება აზერბეიჯანის გლეხობასთან და ნაციონალური განთავისუფლების დროშის გამოგლეჯა აზერბეიჯანის გლეხობის ჩამორჩენილი მასების ლეტარიატმა ვერ შესძლო მაშინ აზერბეიჯანის გლეხობის ჩამორჩენილი მასების ნამდვილად განთავისუფლება მემამულეთა ჩაგვრისაგან, ამ მასების ამაღლება საბჭოთა ხელისუფლებამდე.

აზერბეიჯანის გლეხობის სამოქალაქო ომი მემამულეთა უღლის წინააღმდეგ, რომელიც მოკლებული იყო პროლეტარულ ხელმძღვანელობას დამთავრდა რევოლუციური გლეხობის დამარცხებით და შავი რაზმის ბატონობით სოფლად. ბაქოს პროლეტარიატი, გარშემორტყმული კონტრ-რევოლუციონური მემამულეთა ბანდების და ოსმალეთის ჯარების მიერ, მოკლებული გლეხურ რეზერვებს, გაცრუებული იმპერიალიზმის ესერ-მენშევიკური აგენტურის მიერ დამარცხდა.

ამხ. სტალინი, რომელიც ამხ. ლენინთან ერთად სჭედდა ჩვენი პარტიის ნაციონალურ პოლიტიკას, 1918 წ. აპრილში ეროვნებათა სახალხო კომისარიატის მიმართვაში სწერდა: „იმისათვის, რომ ხელისუფლება იქ (ე. ი. განაპირა ოლქებში,—ა. მ.) სახალხო გახდეს, საჭიროა განაპირა ოლქების მშრომელთა და გაყვლეფილი მასების რევოლუციონური განვითარების პროცესში ჩაბმის სპეციალური საშუალებები. საჭიროა მასების ამაღლება საბჭოთა ხელისუფლებამდე, მათი საუკეთესო წარმომადგენლების კი მჭიდროდ უნდა დავაკავშიროთ უკანასკნელთან. მაგრამ ეს შეუძლებელია ამ განაპირა ოლქების ავტონომიის გარეშე"...

„არა უარყოფა ავტონომიისა, — სწერდა შემდეგ ამხ. სტალინი, — არამედ მისი აღიარება წარმოადგენს საბჭოთა ხელისუფლების მორიგ ამოცანას. საჭიროა მხოლოდ ამ ავტონომიის აგება საბჭოების ბაზისზე ადგილობრივ და მხოლოდ ამ გზით შეიძლება ხელისუფლება გახდეს სახალხო და მშობლიური მასებისათვის, ე.ი. აუცილებელია მხოლოდ, რომ ავტონომია ხელისუფლებას უზრუნველყოფდეს არა ამა თუ იმ ერის ზედაფენებისათვის, არამედ მის ქვედა ფენებისათვის".

ამასვე სწერდა ამხ. სტალინი ამხ. ლენინთან შეთანხმებით და ბაქოს პირობებთან შეფარდებით — მანამდე ერთი თვით ადრე სპეციალურ წერილში ამხ. შაუმიანის და ჯაფარიძის სახელზე.

ეს მითითება შეუსრულებელი დარჩა ბაქოში, ამავე დროს კი მხოლოდ ამ გზით შეიძლებოდა აზერბეიჯანის და ამიერ-კავკასიის კონტრ-რევოლუციის რიგების დარღვევა, ნაციონალური განთავისუფლების დროშის გამოგლეჯა მტრების ხელიდან. მხოლოდ „ავტონომიის წართმევით მათთვის, წინასწარ მისი განწმენდით ბურჟუაზიულ უწმინდურობისაგან, მისი გადაქცევით ბურჟუაზიულიდან საბჭოთა ავტონომიად“ (სტალინი) შესძლებდა პროლეტარულ ბაქო კავშირის დამყარებას გლეხურ აზერბეიჯანთან, პროლეტარული დიქტატურის განმტკიცებას და დაცვას ბაქოში.

კავკასიელ ბოლშევიკებს შორის არა მცირედი არევ-დარევა სუფევდა კავკასიის ხალხებისათვის ნაციონალური საკითხის გადაწყვეტის საკითხის გარშემო. ამ გარემოებამ კვალი დააჩნია კავკასიაში საბჭოთა ხელისუფლებისათვის ბრძოლის მთელს მიმდინარეობას და, ეჭვს გარეშეა, გაუადვილა ბურჟუაზიულ შოვინისტებს ბარიერის შექმნა სხვადასხვა ეროვნების მუშათა და რევოლუციონურ პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის.

ბაქოს 1918 წლის დამარცხების გაკვეთილებს, საუკეთესო ხელმძღვანელთა დაღუპვას შაუმიანის, ჯაფარიძის, აზიზბეკოვის, ფიოლეტოვის და სხვ. სახით უქმად არ ჩაუვლია ბაქოს მუშებისათვის. პოლიტიკურ მოვლენათა კალეიდოსკოპმა—საბჭოთა ხელისუფლების დამხობამ, ესერ-მენშევიკურმა კონტრ-რევოლუციამ და ინგლისის ოკუპაციამ, ოსმალების შემოსევამ, კვლავ ინგლისის ოკუპაციამ და მუსავატელ მემამულეთა ბატონობამ — ყველაფერმა ამან გაამახვილა ბაქოს მუშების შეგნება და გამოსჭედა მათი პოლიტიკური ნებისყოფა.

ბაქოს პროლეტარიატმა, რომელმაც ყველა პარტიები გამოსცადა მწვავე კლასობრივ ბრძოლებში, ბოლომდე გამოიცნო არაწვრილბურჟუაზიული პარტიების, როგორც იმპერიალიზმისა და მუშათა კლასის შიგნით ბურჟუაზიის აგენტების. მუშებისათვის ნათელი შეიქნა, რომ ერთად-ერთი პროლეტარული პარტია, ბოლომდე ერთგული სოციალიზმის დროშის, პარტია, რომელსაც გადაუხრელად მიჰყავს პროლეტარიატი საბოლოო გამარჯვებისაკენ, ესენი არიან — კომუნისტები. იგივე მუშათა მასები 1918 წ. მოექცნენ მენშევიკურ-ესერული აგიტაციის გავლენის ქვეშ, ხოლო რამდენიმე თვის შემდეგ შეიგნეს თავისი წინანდელი მერყეობის დამღუპველობა, შეაფასეს დამარცხების და დანაკლისის მთელი სიმძიმე და კომუნისტური დროშის გარშემო დარაზმვით, ბაქოს პროლეტარიატის დაღუპული ხელმძღვანელები შესცვალეს პროლეტარული დიქტატურისათვის თავდადებულ მებრძოლთა ახალი ათასეულებით.

არალეგალურ პირობებში აღდგენილმა ბაქოს ბოლშევიკთა ორგანიზაციამ შესძლო ესერების და მენშევიკების განდევნა მუშათა უბნებიდან, მუშათა ყველა ლეგალური ორგანიზაციების მოქცევა თავის ხელმძღვანელობის ქვეშ, ბაქოს პროლეტარიატის განუყოფელად ხელმძღვანელობა, მისი გამოყვანა საყოველთაო გაფიცვაში იმ დროს, როცა ქალაქი იმყოფებოდა ინგლისის ათიათასიან საოკუპაციო არმიის და აზერბეიჯანის პოლიციის ხელში და ბაქოს პროლეტარიატის მომზადება შეიარაღებული აჯანყებისათვის ძალაუფლების დასაპყრობად.

შეიარაღებული აჯანყების მზადების პირობებში სულ სხვანაირად დაისვა გლეხობისა და ნაციონალური პოლიტიკის საკითხი. ნათელი შეიქნა, რომ ლენინური ნაციონალური პოლიტიკის თანამიმდევრობით გატარების გარეშე აზერბეიჯანისა და ამიერ-კავკასიის პირობებში შეუძლებელია პროლეტარული რევოლუციის მტკიცე წარმატების უზრუნველყოფა. ნათელი შეიქნა, რომ ავტონომიის შესახებ სტალინის მითითების ცხოვრებაში გატარების გარეშე შეუძლებელია მტკიცე გამარჯვების მოპოვება.

ბაქოს ბოლშევიკებმა 1919 წ. წამოაყენეს საბჭოთა აზერბეიჯანის ლოზუნგი და შეუდგნენ აზერბეიჯანის კომუნისტური პარტიის ორგანიზაციას, როგორც რ.კ.პ. (ბ) შემადგენელი ნაწილისას, თანდათანობით ამიერ-კავკასიის ყველა პარტიულმა ორგანიზაციებმა იწყეს ნაციონალურ საკითხში დაშვებული შეცდომების გამოსწორება. გასაგებია, რომ ამან მეტად გააადვილა საბჭოთა ხელისუფლებისათვის ბრძოლის საქმე. უკვე 1920 წ. საბჭოთა ხელისუფლებამ გაიმარჯვა აზერბეიჯანში, 1921 წელს კი — მთელს ამიერ-კავკასიაში. საბჭოთა რესპუბლიკები — აზერბეიჯანი, საქართველო და სომხეთი — კომპარტიის ხელმძღვანელობით მივიდნენ ამიერ-კავკასიის საბჭოთა ფედერაციამდე საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირის შემადგენლობაში.

განმტკიცდა ნაციონალური ზავი და თანამშრომლობა ხალხთა შორის, გაიხსნა სოციალისტური სამეურნეო და კულტურული მშენებლობის გრანდიოზული ასპარეზი. წინანდელი სახნისის ნაცვლად კავკასიის მთების ფერდობებზე და საკოლმეურნეო მინდვრებზე გაჩნდნენ სტალინგრადისა და ხარკოვის ტრაქტორები. საკოლმეურნეო და საბჭოთა მეურნეობების ბამბა ჰყვავის მორწყულ უდაბნოების ველებზე. მრავალი მთის მდინარე უკვე ჩაჭედილია რკინა-ბეტონის ჯებირებში და ანათებს კავკასიის ქალაქებსა და სოფლებს. ტექნიკურად შეიარაღდა და წინად წარმოუდგენელ დონემდე ამაღლდა ბაქოს ნავთის მრეწველობა. ბაქოს ნავთის მუშები გვიჩვენებენ გმირობის სასწაულებს, ნავთის ამოღების რეკორდებს. წინად ბინძური და მოუვლელი ბაქო გიგანტურად გაიზარდა და ერთ-ერთ სანიმუშო სოციალისტურ ქალაქად იქცა.

15 წელი გავიდა მას შემდეგ, რაც ბაქოს პროლეტარიატი და ჩვენი პარტია იბრძვიან კომუნიზმისათვის ისე, რომ თავის რიგებში არ ჰყავთ ისეთი გამოცდილი და მტკიცე ბოლშევიკები, როგორიც იყვნენ ამხ. შაუმიანი, ჯაფარიძე, ფიოლეტოვი, აზიზბეკოვი, მალიგინი და სხვ. ისინი ანსახიერებდნენ ბოლშევიკური არალეგალური მუშაობის მრავალი წლის გამოცდილებას, ისინი ხელმძღვანელობდნენ ბაქოს მუშებს — რუსეთის პროლეტარიატის უმნიშვნელოვანეს რაზმს. ისინი მუშაობდნენ ბაქოში, ბოლშევიზმის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ციტადელში. მათ არა ერთი და ორი ბრწყინვალე ფურცელი ჩაუწერიათ ბოლშევიკურ ბაქოს ისტორიაში. მათი ცხოვრებისა და ბრძოლის მაგალითზე სწავლობდნენ და ისწავლიან მუშათა მრავალი თაობები.

ჩვენ კიდევ მოვალთ!

მხატვ. ი. ვეფხვაძე

26 კომუნარის ხსოვნას

ლექსი: გიორგი ქუჩიშვილი

აი ქალაქი
26
კომუნარის
მათი სახელის
ხსენებაზე
ვით არ შეირხეს!
იყო გემები
ბრიტანეთის
მომდგარ ჯარისა,
კასპის ზღვიდან
ზარბაზნებს რომ
უშენდენ ცეცხლს!
ქართა ქალაქი,
მტრის ბანაკით
შემოსალტული,
ბარიკადებზე
იარაღით
ბრძოლებს ისდიდა
და მოწოდება
თათრულ - სომხურ,
რუსულ - ქართული

ბაქოს მშრომელებს
შეტევისთვის
აქ თავს უყრიდა!
არც ერთი წვეთი
ჩვენი ნავთის
ხარბ ინგლისელებს,
ამ ზღვის ყაჩაღებს,
ჩვენი მიწის
არც ერთი ციდა!
ჰქუხდენ,
გრგვინავდენ,
სიბრაზისგან
ჰკუმშავდენ ხელებს,
ხოლო მტრები კი
გზას უჭრიდენ
ყოველი მხრიდან
შინაური თუ
გარეშე მტრებით
დამარცხდა ბრძოლა,
დაეცა ბაქო
ბარიკადებზე

დაცხრილულ მკერდებით
სუფევდა გლოვა
სამოქალაქო,
თეთრების ურდოთ
იძია შური:
ჩაყარეს გემში
ტყვე-კომისრები;
იყო წყვდიადი
და უდაბური,
სადაც 26-ს
ხვრეტავდენ მტრები
დახვრიტეს
მაგრამ...
მებრძოლთა ძვლებზე
აღზდგა კომუნა
ძლევამოსილი
და მისი დროშის
ელვარე ფრთებზე
სჩანს
26 გულ-დახვრეტილი.

თურქეთის რესპუბლიკა

წერილი: აკად. ა. სამოილოვიჩი

მიმდინარე წლის ოქტომბერში ჩვენი მეზობელი და მეგობრული სახელმწიფო — თურქეთი ზეიმობს რესპუბლიკანური წყობილების დამყარების 10 წლის თავს.

თანამედროვე თურქეთის რესპუბლიკა შეიქმნა ომის შემდეგ 1919 წ.—23 წლების ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი ბრძოლის შედეგად. შედეგად ამ მოძრაობის გამარჯვებისა შინაგან რეაქციონურ ძალებზე, რომლებიც მხარს უჭერდენ თურქეთის იმპერატორის—სულთანის საშუალო საუკუნეების ფეოდ. ძალაუფლებას, სულთანი ამავე დროს იყო ხალიფაც, ე. ი. მუსლიმან-სუნიტების რელიგიური მეთაური არა მარტო თურქეთში, არამედ სხვა ქვეყნებშიაც. გარდა შინაური მტრებისა ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა 1923 წლისათვის (ლოზანის კონფერენცია) გაიმარჯვა ეს, უფრო საშიში—გარეშე მტრების განადგურება—დასავლეთ-ევროპის იმპერიალისტებისას, რომლებიც მსოფლიო ომამდე, მსოფლიო ომის დროს და მის შემდეგ მიზნად ისახავდენ განდევნით თურქეთის ხალხი ევროპიდან, ბალკანეთის ნახევარ კუნძულიდან და კოლონიებით გადაქცევით მის ერ დასახელებულ ... ტერიტორიები მცირე აზიაში.

მეფის რუსეთი, მისი გაბატონებული კლასები და მათი მთავრობა, ისე როგორც 1917 წ. რევოლუც. დროებითი მთავრობა იყვნენ განწყობილნი თურქების მიმართ ევროპის იმპერიალისტური პოლიტიკის მონაწილენი, მტრულად იყვნენ განწყობილნი თურქეთის მიმართ.

გაზი მუსტაფა ქემალ-ფაშა, თურქეთის რესპუბლიკის პრეზიდენტი.

ოქტომბრის რევოლუციამ, რომელმაც საბჭოთა კავშირის ხალხები გაანთავისუფლა, მშრომელი მასები მეფის ბურჟუაზიისა და ფეოდალებისაგან, ჩვენი მეზობელი თურქეთიც გაათავისუფლა ერთ-ერთი მისი მოძალე მტრისაგან—კაპიტალისტური რუსეთისაგან, რომელსაც თავის უკანასკნელ დღეებამდე არ ეშვებოდა ხელი ოცნებაზე თურქეთის გაყოფისა და სტამბოლის დაპყრობის შესახებ. ოქტომბრის რევოლუციამ და საბჭოთა ხელისუფლებამ მისი ახალი ლენინური ნაციონალური პოლიტიკით დიდი დახმარება აღმოუჩინა თურქეთის ნაციონალურ-განმათავისუფლებელ ბრძოლას, რასაც აღიარებენ და ხშირად აღნიშნავენ თურქეთის მთავრობაც და თურქეთის საზოგადოებრიობაც. საბჭოთა ქვეყნის ამ დამოკიდებულებამ თავის მეზობლისადმი კავკასიისა და შავი ზღვის საზღვარზე საფუძველი ჩაუყარა მეგობრობას და თანამშრომლობას საბჭოთა კავშირისა და რესპუბლიკაში ორ სახელმწიფოს შორის და ძლიერი პოლიტიკური, ეკონომიური და კულტურული კავშირი. 1921 წლის ხელშეკრულება რუსეთისა და თურქეთის შორის აღნიშნავს „მათ შორის არსებულ სოლიდარობას იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში ისე, როგორც იმ ფაქტს, რომ ყოველი სიძნელეები, შექმნილი ერთ-ერთი რომელიმესათვის ორივე ხალხისაგან, აუარესებენ მეორის მდგომარეობას, რესპუბლიკური თურქეთის მთავრობა მთელი რიგი წლების მანძილზე წარმოადგენს საბჭოთა ხელისუფლების მოკავშირეს მის შეუსუსტებელ ბრძოლაში საერთაშორისო მშვიდობიანობისათვის.

რევოლუციის წინადროინდელი რუსეთი, რომელსაც დაპყრობითი მიზნები ჰქონდა თურქეთის მიმართ, მის შესწავლას აწარმოებდა საკუთარი სამხედრო და ნაწილობრივ ეკონომიური ინტერესების თვალსაზრისით და ლიტერატურა თურქეთის შესახებ, რომელიც მემკვიდრეობით მიიღო საბჭოთა კავშირმა ოქტომბრის წინადროიდან, არის ტენდენციური, ცალმხრივი და უმნიშვნელო. მთელ რიგ სამეცნიერო დისციპლინათა მხრივ თურქეთი საბჭოთა მოქალაქისათვის ახლაც წარმოადგენს თეთრ ლაქას პირველი ორიგინალური (არათარგმნილი) სახელმძღვანელოები თურქული ენისა რუსულზე, მაგალითად, გამოვიდა მხოლოდ საბჭოთა ხანაში. თეთრ ლაქას მრავალ მხრივ თურქეთი წარმოადგენს თვით თურქებისთვისაც, ვინაიდან ნაციონალური მეცნიერება თანამედროვე მნიშვნელობით ქვეყანაში განვითარებას იწყებს მხოლოდ რესპუბლიკის დროს, წინათ კი მეცნიერების მხრივაც (თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ადგილობრივ სამეფო საუკუნეების მეცნიერებას), ისე როგორც პოლიტიკურად და ეკონომიურად თურქეთი, დამოკიდებული იყო დასავ. ევროპისაგან, რომელიც თურქეთის შესწავლას და აღწერას აწარმოებდა მაკერძოებულად, მისი ექსპლოატაციისა და მისი დამოკიდებელი და ყოველმხრივ განვითარების მიზნით.

ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გამარჯვების შემდეგ იმპერიალისტებისაგან პოლიტიკურად და ეკონომიურად დამოუკიდებელი თურქეთი, როგორც ახალგაზრდა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რესპუბლიკა კულტურულად ჩამორჩენილ უმთავრესად გლეხური მოსახლეობით, ჩამორჩენილი ტექნიკით სოფლის მეურნეობისა, რომელიც სჭარბობს იქ და სუსტად განვითარებული მრეწველობით, საჭიროებს თავისი საშინაო და საგარეო მდგომარეობის განმტკიცებას, ქვეყნის ეკონომიური და კულტურული ძლევამოსილების ამაღლებას მიმოსვლის გზების გაუმჯობესების, მიწათმოქმედების მამინიზაციის, მესაქონლეობის გაუმჯობესების, მრეწველობის განვითარების გზით. საჭიროებს განათლების ფართოდ გავრცელებას, დამოუკიდებელი სამეცნიერო საქმიანობის ორგანიზაციას, რომელიც უზრუნველყოფს დამოუკიდებელ სამეურნეო და კულტურულ მშენებლობას.

თურქეთში ერთად-ერთი ლეგალურად არსებული პოლიტიკური პარტია, რომელიც ხელმძღვანელობს დიდი ნაციონალური კრების (მეჯლისის) და მთავრობის (საბჭოს) მუშაობას, „რესპუბლიკანური სახალხო პარტია" თავის პოლიტიკის განხორციელებისას ანვითარებს ნაციონალურ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ბელადის, შემდეგში რესპუბლიკის პრეზიდენტის, მოწინავე სამხედრო ინტელიგენციის წრიდან გამოსული გაზი მუსტაფა ქემალის სახელმწიფო იდეებს. „ქემალიზმის" პოლიტიკა ეყრდნობა ექვს პრინციპს (1931 წლის პარტიული პროგრამის მეორე კარი, მეშვიდე პრინციპი—კერძო საკუთრება გათვალისწინებულია პროგრამის მეოთხე კარში). ეს პრინციპებია შემდეგი: 1) რესპუბლიკანური წყობილება, 2) თურქული ნაციონალიზმი, 3) დემოკრატიზმი, 4) „ეტატიზმი" ანუ სახელმწიფოს კონტროლი ქვეყნის და ცალკე მოქალაქეთა ეკონომიურ და კულტურულ ცხოვრებაზე და შინაურ გართულებათა თავიდან აცილების მიზნით მეურნეობის და კულტურის ყველაზე უფრო მსხვილი და პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი დარგების მონოპოლიზაცია, 5) ეკლესიის ჩამოშორება სახელმწიფოსაგან, 6) რევოლუციონურობა.

შეინარჩუნა რა ბალკანეთის ნახევარკუნძულის პატარა ნაწილი მთავარი ქალაქებით—სტამბოლით და ადრიანოპოლით და ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეებით და მარმარილოს ზღვით მათ შორის, თანამედროვე თურქეთის მთავარი ტერიტორია მდებარეობს მცირე აზიაში, საზღვაო საზღვრებით შავი და ხმელთაშუა ზღვის გასწვრივ და სახმელეთო საზღვრებით საბჭოთა კავშირთან სპარსეთთან, ირაქთან და სირიასთან. თურქეთის მთელი ტერიტორია შეადგენს დაახლოებით 736.000 კვ. კილომეტრს. მოსახლეობა კი, უმთავრესად თურქები, აღწევს 14 მილიონ კაცს.

ძველი ანკარის კუთხე.

რესპუბლიკის დედაქალაქია ანკარა, მცირე აზიის მაღლობზე (800 მეტრი ზღვის დონე (ზევით), რომელიც ხდება ევროპიულ ქალაქად. ანკარა სტამბოლის გარეუბნებთან მცირე აზიის ნაპირზე შეერთებულია რკინიგზით, რომელიც კაისარიით და სივასით ახლა მიყვანილია სამსუნამდე და ჩრდილოეთამდე შავი ზღვის ნაპირზე. განზრახულია ამ გზის გაგრძელება სივასიდან არზრუმამდე, საიდანაც ყარსით არის სარკინიგზო მიმოსვლა ჩვენს საზღვრამდე. ახალი მოკლე სარკინიგზო ხაზები ძველების დასამატებლად შეძენილია ანატოლიის სხვა ნაწილებშიც. ვითარდება საავტომობილო მიმოსვლა ქალაქებს შორის. რესპუბლიკის გამოცხადების მომენტიდან 1931 წლამდე გაყვანილია 2500 კილომეტრი რკინიგზა და 1300 კილომეტრზე მეტი შარა-გზა. სატარებულია მუშაობა სარწყავი არხების გასაყვანად, ჭაობების ამოსაშრობად და ჭაობების ამოშრობად.

მიუხედავად მთავრობის მიერ გლეხობის მატერიალური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად მიღებულ ზომებისა, მათ შორის განსაკუთრებული გადასახადის „აშარის" (მეათედის) გაუქმებისა 1925 წ.) და ზოგიერთ სოფლის მეურნეობის გასაუმჯობესებლად მიღებული ზომებისა (თესლის ხარისხის ამაღლება, სასოფლო-სამეურნეო მანქანების შემოტანა, პირძალი სოფლის მეურნეობის მანქანებლებთან, სასოფლო-სამეურნეო განათლების განვითარება), გლეხობისა და სოფლის მეურნეობის მდგომარეობა მძიმეა.

1924 წელს სმირნაში მოწვეულმა ეკონომიურმა კონგრესმა ჰქონდა გადაწყვეტილებები სოფლის მეურნეობისა და მრეწველობის შესახებ. 1927 წლამდე (უკანასკნელი აღწერა) თურქეთში იყო 470 ფაბრიკა, 1931 წლისათვის მოეწყო კიდევ 1988. ნაციონალური მრეწველობის განვითარებისათვის ხელის შეწყობის მიზნით საიმპორტო ნაწარმოებზე შემოღებულია გადიდებული ბაჟები. ზოგიერთი ნაწარმის შემოტანა სრულიად აკრძალულია. უკანასკნელ წლებში თავის სამეურნეო მშენებლობაში თურქეთი სარგებლობს საბჭოთა სპეციალისტების და საბჭოთა მრეწველობის დახმარებით.

სამრეწველო მუშა თურქეთში 1913 წელს იყო 16,975, 1921 წ.—76,216, 1927 წ.—256,855; თუ ფაბრიკების ზრდას მივიღებთ მხედველობაში, შეიძლება დავასკვნათ, რომ მუშების რიცხვი თვალსაჩინოდ გაიზარდა. თურქეთის პრესის ცნობით, თურქეთის მუშებს აქვთ არალეგალური კომუნისტური ორგანიზაციები.

თურქეთი დაყოფილია 10 სავაჭრო-ეკონომიურ რაიონად, რომლებსაც განაგებენ დირექტორები. მოწყობილია უმაღლესი ეკონომიური საბჭო, მოწყობილია მთელი რიგი ახალი ბანკები, არსდება კოოპერატიული ორგანიზაციები.

ახალი ანკარის კუთხე: საგარეო საქმეთა სამინისტრო, სახალხო სახლი და ეთნოგრაფიული მუზეუმი.

თურქეთის რესპუბლიკანური მთავრობის მიერ მიღებულია მთელი რიგი ზომები ფეოდალიზმის ნაშთების ლიკვიდაციისათვის სამართალში, ყოფა-ცხოვრებასა და კულტურაში, რასაც კონსტიტუციონურ ეპოქაში ვერ მოუღო ბოლო ახალგაზრდა თურქთა პარტიამ „ერთობა და პროგრესი", რომელიც ხელისუფლებას ჩაუდგა სათავეში 1908 წ. რევოლუციის შედეგად. მოსპობილია მონასტრები და კონფისკაციაქმნილია მათი ქონება. ქალებს ჩამოეხსნა ჩადრი, გაუქმებულია სავალდებულო გამოსაყენებელი ტახსაცმელი ქალებისათვის და წითელი ფესები შავი ფოჩებით მამაკაცთათვის; ქალს გაეხსნა გზა საზოგადოებრივ ასპარეზზე და მიეცა სოფლისა და ქალაქის თვითმმართველობაში მონაწილეობის უფლება. გაუქმებულია არაბული ანბანი და მის ნაცვლად შემოღებულია თურქული, ლათინური ანბანის საფუძველზე. არსებობს 1931 წლის გადაწყვეტილება მეტრულ ზომა-წონაზე გადასვლის შესახებ 1933 წელს. სახელმწიფო იხარჯება, თუმცა ნელა, შკოლების, მასწავლებელთა და მოსწავლეთა რიცხვი-

1923—24 წელში მოსწავლეთა რიცხვი უდრიდა 343,498, 1930—31 წელს კი—461,614. სწარმოებს ბრძოლა წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციისათვის მოზრდილთა

საბჭოთა წარმომადგენლობა ანკარაში.

შორის. დაარსებულია ახალი უმაღლესი სკოლები ანკარაში: სასოფლო-სამეურნეო, იურიდიული, პედაგოგიური. დაარსებულია ახალი სამეცნიერო საზოგადოებანი ანტროპოლოგიური, ისტორიული, ლინგვისტური და სხვ. ვითარდება მხატვრ-მკლდ... ნეობა. 1934 წლისათვის განზრახულია მეცნიერებათა და ხელოვნების აკადემიის და სახელმწიფო - სამეცნიერო ბიბლიოთეკის გახსნა ანკარაში.

ძლიერ ჩამორჩენილია უმაღლესი ტექნიკური განათლების განვითარება.

ეკონომიური დაბრკოლებები თვალსაჩინოდ უშლიან ხელს საყოველთაო განათლების განხორციელებას და საერთოდ განათლებისა და კულტურის განვითარებას. კერძოდ სუსტად არის აქამდე თურქული თეატრის საქმე: სახელმწიფო თეატრი არ არის, ქალაქის თეატრი არსებობს მხოლოდ სტამბოლში, დრამატიული ლიტერატურა ღარიბია.

დიდ ინტერესს იწვევს საბჭ. კავშირის კულტურული ძალები, ხშირად მოგზაურობენ მის შესასწავლად.

დიდი ყურადღება ეთმობა სპორტის განვითარებას, როგორც ცნობილია, რამდენიმე წელიწადია ხდება საბჭოთა და თურქ ფიზკულტურელების შეხვედრა.

თათარყანის რისხვა

პანტელეიმონ ჩხიკვაძე

წმ. გიორგის ეკლესიის ზარები გუგუნით მოუხმობენ ჩუბეხევის მოსახლეობას.

გალავანში ხალხი გროვდება.

აწეწილოვან ცაცხვის ძირში ამაყად ზის გორონზე თათარყან და სასახლის უხუცესებს ესაუბრება, დიდი ხნის საწადელი აიხდინა თათარყანმა: ჩუბეხევის სამთავრო ერთის დაკვრით მოპოხრა, სასახლე გადასწვა და ციხე დადეშქელიანის სამფლობელო უბრძოლველად თავისას შეუერთა, მაგრამ მოწყენილია მაინც თათარყან, წარბჩამოშვებული. მის დანაოჭებულ სახეზე ღიმილის ნატამალიც არ ისახება.., კიდევ მეტი: დაკვირვებული თვალი ადვილად შენიშნავს თათარყანის ფარულ მღელვარებასა და მოუსვენრობას.

— სისხლი აწუხებს თათარყან დადეშქელიანს.

— სასახლის არხრება თუ ართმევს მოსვენებასა და სულის სიმშვიდეს,—ჩურჩულებენ გალავანში თავშეყრილი სვანები და წარმტყრული თათარყანს ცალი თვალით უცქერიან.

მაგრამ სისხლი?! სისხლი აქ რა მოსატანია, როცა უფლისწულების ბრალში არ ერევიან თათარყანი. მათ გადარჩენას ვერ შეიძლებოდა. მართალია, ჩუბეხევის სასახლემ არ მიწასთან გაასწორა, იმდენი ხალხი ამოჟლიტა. მაგრამ უფლისწულები?!

უფლისწულები დღესაც არხეინად სხედან დაბა ეცერში და სამშობლოო ...ისა მოცილებულნი, არც კი გრძნობენ სასახლეში დატრიალებულ უბედურებას. რა იცოდნენ შიდა ...მის შიშით განიზრახულებმა, რომ თათარყანის ...ვერ და თავშესაფარი დაჰკარგეს და მამა-პაპისეულ სამფლობელოზე ხელი დაარიცხინეს სამთავროს ...ნი ... ნემკვიდრეობს.

ხალხი კი ხედავს თათარყანის უსაზღვრო ვერაგობას. მის ხარბსა და გაუმაძღარ თვალებ... მაგრამ კრიმინის დაძვრას ვინმე გაბედავს?! ვინ შეებრძოლება თავისიანებში თავგასულ თავადს და სვანეთის ბატონპატრონს?!

სწორედ ამიტომ შეჰკრიბა ხალხი თათარყანმა დღეს. თათარყან დადეშქელიანი სიჯაროდ აკურთხებს თავის შვილებს: ჯანსოხსა და ოთარს, ჩუბეხევ-ფარის მთავრებად და ხალხს ერთგულებასა და მორჩილებაზე ფიცს ჩამოართმევს, თუ ვაჟკაცი, გაბედავს ვინმე გაურჩება და სამთავროს ახალ მფლობელთა განზე გადაუდგეს.., გულში კი იჩრჩოლება სვანები თათარყანის ულმობელი საქციელზე, ჩუმჩუმად რას არ ბუტბუტებენ, მაგრამ ამას აშკარად გაბედავს ვინმემ ხმის ამოღება და ფიცის მიღებაზე უარი განაცხადოს.., თათარყან რისხვად გადაიქცევა.., ნორჯვში უშბა პირს იბრუნებს სვანეთისკენ, რომ სვანი ხალხის უბედურებას თვალი მოარიდოს.

—ხალხი სად არის?! ასე რატომ იგვიანებენ?—ყველას გასაგონად იკითხა თათარყანმა და გალავანში თავშეყრილ სვანებს რისხვით გადახედა.

— გეახლებიან..,— ხანმოკლე დუმილის შემდეგ გაბედა თეთრწვერა გინადორუყმა და მორჩილების ნიშნად დადეშქელიანს თავი დაუკრა.

— როგორც სჩანს ისმალეთი მოგნატრიათ..,—დაუმატა თათარყანმა ისე, რომ თეთრწვერა გინადორუყისთვის არც შეუხედავს და ფეხზე წამოდგა.

სვანებს გააცივა ისმალების ხსენებაზე. ყველა კარგად მიხვდა თუ რას ნიშნავდა თათარყანის ქარაგმა და უსაზღვრო შიშის ზარი ჩაწვა თავდადებულ სვანების გულში.

აზნაურებმა მუქარის ნიშნად ულვაშები შეიგრიხეს და თავიანთ შინაყმებს თვალი შეავლეს.

— როგორც სჩანს თქვენ კიდევ ვერ იცნობთ თათარყან დადეშქელიანს.., იცოდეს ყველამ, ურჩი სვანი—სვანეთის თვალით ვეღარ იხილავს,—დასძინა თათარყანმა თავის წინანდელ ქარაგმას და ტკლესიისკენ ნაბიჯი გადადგა.

უმალ წამოიშალენ უხუცესები, წინამძღვრა და გაჭრისებულ თათარყანს უკან აედევნენ.

წირვა გათავდა.

ხალხი დაიჩოქეს და კათალიკოსი დაფიცების თადარიგს შეუდგა.

თათარყანმა დაჩოქილებს გადახედა, ისეთიც ცივწრო თვალები დაწჭურა და ორ წამოსადეგ ვაჟკაცს მიაშტერდა, თათარყანს მოეწონა თვალტანადი ახალგაზრდა სვანები და ვინაობა იკითხა.

— მონადირე მარგიანის შვილები გახლავთ, დიდო ბატონო!—ჩიფჩიფით მოახსენა სახლთუხუცესმა და, ახლა ამანაც დააკვირდა დადეშქელიანის შეთვალთვალებულ ვაჟკაცებს.

— ყასბულათის?

— დიახ, დიდო ბატონო!

— ყასბულათ მიხმეთ!—აღარ დააყოვნა დადეშქელიანმა და დაჩოქილებში ერთხელ კიდევ ჩაათვალიერა.

ყასბულათ არ სჩანდა დაჩოქილთა შორის.

— ნუ თუ განზე გადგა?—გაუელვა სახლთუხუცესს და უგუნებოდ გახდა.

ეს შენიშნა თათარყანმა და დაცინვით დაატანა:—არ მობრძანებულა?!

— არ მოსჩანს, დიდო ბატონო?

თათარყანმა ადგილი მოინაცვლა, ძველმანხუილ ნოშრევანსა და მის პირტიტველა ძმას სოზარს უცანასკნელად ახედ-დახედა, ულვაშები შეიგრიხა და ფიქრებში გადიკარგა.

ფიცი დასრულდა.

პანაშვიდს უფრო წააგავდა დღევანდელი საზეიმო ლევდელმსახურება, ვიდრე სადადეშქელიანო სამთავროს ტახტის კურთხევას.. მორჩილებაზე დანაფიც სვანებს დანა პირს არ უხსნიდა.., იდგენ გაშეშებულნი და თითიყუშებიგით იმეორებდენ კათალიკოსის ლოცვა-კურთხევას..

ფიცის დასრულებისას ხალხი ისევ გალავანში შეგროვდა, მოუთმენლად ელოდებიან სვანები ახალ კურთხეულ მთავრების უზენაეს სიტყვასა და დიდ საბატონო მოთხოვნილებას.

წინ წამოდგა თათარყან, ჩუბეხევ-ფარის ახალი მთავრები უკან ჩამოიტოვა და თავისი ძლევამოსილების დასადასტურებლად სულგანაბულ ხალხს მიმართა:

— სად არის ყასბულათ მარგიანი?..

ხალხი შეკრთა ყასბულათის ხსენებაზე. ბევრმა არაფერი არ იცოდა მისი სადყოფნის შესახებ, მაგრამ მონადირე მარგიანის ასე დაჟინებით მოკითხვა რომ კარგს არაფერს მოასწავებდა, ამას თითქმის ყველა გრძნობდა.

რომანიდან: „მურზაყან დადეშქელიანი".

ამას არავინ ელოდა. უძრავად იდგნენ შეხვდაკრული სვანები და ერთმანეთს დაა-ცქეროდნენ თვალებით [illegible], რა [illegible].

— არ იტყვით, სად არის განდეგილი? თავზე ედგარებით?— დაიჭექა თათარყანმა და ფიქრებში გადაკარგული შინაყმები შეა-[illegible].

— შინ არ გახლავთ, დიდო ბატონო!— გაბედა ნოშრევანმა და ხალხის წინ წადგა.

თათარყანს ბრაზით თვალები აეთამაშა, გულმა რეჩხა, ჰკრა და რაკი გულმან სწორად მიიტანა, ნოშრევანს [illegible] ლით ჩაეკითხა: სად არის წასული? ნადირობას თავი გაანება?!

ნოშრევანს ენა დაება. მან აღარ იცოდა რა უპასუხა საგვარეულო სისხლში ხელ-[illegible] დადეშქელიანისთვის და [illegible] ნიშნად თავი დახარა.

— არ იტყვი, [illegible] წინილო?!

— [illegible] რა დავიმსახურე...— [illegible] უცებ ახალგაზრდა ნოშრევან და ბრაზისაგან ამოძრავებული [illegible] დადეშქელიანს ფარიქით მიუშვირა.

— შეჰკარით, უწიგნო მაწანწალა!— ბრძანა დადეშქელიანმა და ხალხს მიუბრუნდა:— ვინ იცით სად არის ყასბულათ მარგიანი?!

მისცვივდნენ ნოშრევანს ხელფეხშესაკრავად.

ნოშრევანმა მკლავის გამოცდა განიზრახა, აქამდე, გულხელდაკრეფილმა მხრები ოდნავ შეათამაშა, ხელის ხლებაზე შე-[illegible] და გასაბაწროვად [illegible] მიწას დაანარცხა.

თათარყან ნოშრევანს მიაჩერდა. მას გულში კიდეც ესიამოვნა ახალგაზრდა სვანის [illegible] ძალღონე და მხარბეჭის [illegible], მაგრამ [illegible] გამოსამხედველად [illegible] შეუტია: ხელები შეუკარით... სარობაზე გააწვინეთ!

ხალხში ჩოჩქოლი შეიქნა.

[illegible] ხმით დაიკივლა. ხალხი გაარღვია და [illegible] თათარყანს მუხლებში ჩა-[illegible].

— აპატიე, დიდო ბატონო! ღვთის გულისათვის ნუ...

— დიდო, რას ჩადიხარ!— დაიგმინა [illegible] თათარყანის მუხლებში ჩაიჩოქა [illegible] და [illegible].

— სოზარ, სად არის [illegible]?!— [illegible] სოზარს ჰკითხა თათარყანმა და [illegible], ზიზღით თვალი მოარიდა.

— რა მოგახსენოთ, დიდო ბატონო!

— შეჰკარით!— მიუთითა სოზარზეც თათარყანმა და სახლთუხუცესს რაღაც [illegible] ჩურჩულით [illegible].

[illegible] მუხლებზე [illegible] თათარყანს [illegible] კალთები [illegible].

— შეპატიე, დიდო ბატონო! შვილები მას [illegible] და...

— [illegible] დადეშქელიანი და [illegible] ზიზღით წიხლი წაჰკრა.

ნოშრევანის სისხლი ყელში [illegible] დედის [illegible] შეურაცხყოფაზე, [illegible] კიდევ [illegible] კალმახივით და ხ-[illegible] გათავისუფლებას ცდილობდა, მაგრამ გაბოროტებულმა თათარყანმა მხლებლებმა, ახალგაზრდა სვანს ხელები შეუკრეს, ზურგშექცევით უმცროს ძმას სოზარს, გადააბეს და თათარყანის სურვილით მზეზე დასვეს.

შვილების შიშით თავზარდაცემული [illegible] ხან თათარყანს ემუდარებოდა, ხან სახლთუხუცესს შესთხოვდა შველასა და მეწყალებას, მაგრამ გულქვა იყო ორივე [illegible] [illegible], ალალი დედის [illegible] [illegible] ყურს არავინ უგდებდა.

— მაშ, არ იტყვით?

— არ ვიცით, დიდო ბატონო! შვილებს [illegible] არაფერი არ გაგვეგება,— ქვითინებდა ისმაილ და ხელებს საშველად აპყრობდა.

— სცემეთ,.. ტყავი [illegible]!— ბრძანა დაიბუბუნა ორბივით ჩხეტიანმა, რომელსაც [illegible] ბეშმეტის იდაყვს ჩვეულ ყაიდით კი-სერში და სელს ძლივს ლაპარაკობდა.

— თავს იკატუნებ...— [illegible] ჩხეტიანი და მეტისმეტად სიძნელით [illegible] მოდიოდა.

ახმათი გაცხა [illegible] [illegible]. მათი საქციელი [illegible], მაგრამ [illegible] წარსული მოაგონდა და ჩხეტიანის წყრომის მიზეზიც [illegible]. [illegible] ლიშვილობაში ახმათმა [illegible] ჩხეტიან ორბიანი [illegible] გაყიდვა, ორბიაც ახმათის მეჭარით ჩამომართვა [illegible], მაგრამ [illegible] ჩხეტიანს ოცდაათი წლის [illegible] როდის გაუხსენა?!

— იქნებ შენ იცოდე [illegible] სწორო ორბიანი!— [illegible] ჩხეტიანს [illegible] ზიზღით [illegible].

— ვიცი... დიახ ვიცი... [illegible]— [illegible] ორბიანი და [illegible] [illegible],— ვიცი... [illegible] ვიცი...

— თუ იცი რატომ არ ამბობ?!

— რატომაც არ ვიტყვი... [illegible] რომ წაიყვანა [illegible] თვითონ ეს ენაზე... არ ვთქვი?! [illegible]?? ხომ სიმართლე ვთქვი?!

— [illegible]? [illegible] თათარყანმა და [illegible] ახლა ყველაფერი ნათელი [illegible], [illegible] დაუხვდები შენს სახახლეში [illegible].

— [illegible]!— [illegible] მოავლო თათარყანმა და ხალხს [illegible]:— თუ ხვალ წირვის დასრულებამდე ყასბულათ მარგიანი [illegible] არ [illegible], თათარყანის რისხვას [illegible]... ან ყასბულათ მარგიანი, ან [illegible] ოცდაათი ოქრო... [illegible] შემოიტანეთ [illegible] ოსმალეთში გა-[illegible]... [illegible]!..

**

ნოშრევან და სოზარ დილამდე [illegible] ჩააგდეს. ბნელი დილეგში არაფრის გარჩევა არ შეიძლება... მხოლოდ [illegible] შეარჩიეს სიბნელეს და კარგა ხანი კუთხეში რაღაცას აწ-[illegible], [illegible] და უძრავად გა-შეშებულს.

[illegible] ხმას არ იღებდა.

— ვინ ხარ?— [illegible] ნოშრევანმა,— [illegible], თვალები [illegible] და ნოშრევანისკენ [illegible].

— ძმაო, ნოშრევან!— [illegible] სოზარმა და მუხლებზე წამოიჭრა.

ნოშრევან წამოდგა, თავში [illegible] მიუახლოვდა.

— აქ რას აკეთებ? ვინ ხარ?

— [illegible] ვარ, [illegible] და, შენ?

ნოშრევანს ენა დაება ყურს არ დაუჯერა და კვლავ შეეკითხა.

— [illegible]?

[illegible] ტილოთი [illegible] და [illegible] კერტებზე [illegible] ჩამოკიდება. [illegible] თათარყანი! [illegible] ხმა [illegible]. სხვა [illegible] ვერარ [illegible]? [illegible] და მის ადგილას [illegible] ჩააგდეს.

[illegible] და ნოშრევანმა [illegible] დაიგმინა.

— მზეთუნახავო! ნუ თუ შენა!

— [illegible]!

— მე აქ დავიჩაგრე,— [illegible] [illegible] და ნოშრევანს [illegible] თვალებით შეხედა.

— [illegible],— [illegible] თათარყან და [illegible] იყურებოდა.

[illegible] ძალით [illegible] და კარები [illegible] გამოიკეტა.

ნოშრევან [illegible] და [illegible] მკერდზე [illegible].

— ნისლიანი დღე გათენდა [illegible]. ქარმა წამოუქროლა, მაგრამ [illegible] მაინც ვერ შეაშინა.

თათარყან გულოვნება ყასბულათ, [illegible] გამოცხადებას. თუმცა ის წინასწარ დარწმუნებული, რომ სვანები დანაპირებს ვერ შეასრულებენ, დანიშნულ დროზე ყასბულათს ვერ მოგვრიან თათარყანს, მაგრამ სვანეთის მთავარი განგებ მოთმინებას [illegible] და თავშეყრილ ხალხს არაფერს [illegible].

წირვის დროის გადასცდა.

თათარყან ზის სადადეშქელიანო [illegible] და კოშკის [illegible] თავში.

არ მოსჩანს ყასბულათ მარგიანი.

[illegible] თათარყანიც. მას უკვე აღარ [illegible] მონადირე სვანი, ყასბულათ მა-[illegible] სად [illegible] სვანეთის [illegible] მთავარს?! ქვეშევრდომ სვანებს [illegible] სიტყვის გატეხისათვის დასჯის თათარყან და შერჩეულ [illegible] ოსმალეთში გა-[illegible]. მონებით ვაჭარი, [illegible] ქალ-ბიჭი, [illegible] თათარყან დადეშქელიანს და ორმოცდაათ სვანზე უკვე [illegible]. [illegible] გაყიდვის [illegible] არავინ დაუშლის დადეშქელიანს, სიტყვის გატეხა რომ არ იყოს, ოთხმოცდაათ სვანს მაინც [illegible] ოსმალეთ-ში, მაგრამ რა სჯობია, როცა მონების გა-ყიდვის ცოდვა-მადლი ისევ სვანებს [illegible] თავს სიტყვის გატეხისათვის და თათარყანი ხელს დაიბანს, [illegible] საქციელზე: თათარყანი სიტყვის კაცია, [illegible] სვანებმა, მაშ, რაღად დასთმოს თათარყანმა? შეპირებულს ხომ [illegible] სჯობდება? ყასბულათ არ ჩანს და თათარყან დადეშქელიანიც სვანებს [illegible] შეუსრულებს.

— მოიყვანეთ განდეგილი?— [illegible] თათარყან [illegible] სვანებს.

დუმილი [illegible] შეხვდაკრულ სვანების გულში, ხმას ამოღებას ყველა [illegible].

— სიტყვაზე როგორ ხართ?— [illegible] [illegible] დადეშქელიანი და ხალხს თვალს არ აშორებს.

— შუა წირვის ხომ დარეკეს სახლთუხუცესო?!

— დიახ, დიდო ბატონო!

— თქვენს თავს დააბრალეთ... სახლთუხუცესო წაიყვანე სია [illegible] ბიჭების

ხალხს [illegible].

— სიტყვას განაღდება სჯობდება.— [illegible] თავის [illegible] თათარყან და განგებ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] დაიღვარა [illegible].

— [illegible], თქვენ ხომ [illegible], რომ თათარყან დადეშქელიანი [illegible] არ არის სიტყვისა და ფიცის გა-ტეხას. თქვენ კი... [illegible] შემომეცილეთ და მზის [illegible] თქვენივე სიტყვის გადატეხვით.

— ჩვენ ვინ შეგვეკითხა, თორემ...— [illegible] მოთმინებიდან გამოსულმა [illegible] [illegible] წასცდა.

— ჩუმად ქოფაკო!

— შენზე დიდი ქოფაკი ღმერთმა შეარ-[illegible]

[illegible] დაჰქრა მხეცივით წამოვარდა, [illegible] ხმალი გაიძრო და [illegible] [illegible] [illegible] ჩაგდო.

— ახლა რას იტყვით?— [illegible] შეეკითხა თათარყან თავზარდაცემულ სვანებს და როცა პასუხი არავინ გასცა, [illegible] [illegible], [illegible] გაყიდვისთვის... [illegible] ოცდაათი ოქრო... [illegible] სამუდამოდ გამოუთხოვეთ თავიანთ ღვიძლს, გესმით!— დასტოვა [illegible] რისხვა თათარყანმა და სასახლისაკენ დაიძრა.

[illegible] სვანები [illegible] უძრავად და შინ დაბრუნებას ვერ ახერხებენ.

ი. ს. ტურგენევი

(გარდაცვალების 60 წლისთავის შესრულების გამო)

წერილი: ალი არსენიშვილი

ტურგენევის სახით ნახევარი საუკუნის წინ რუსეთის მწერლობამ დაჰკარგა მე-19 საუკუნის ლიტერატურის ერთ-ერთი უდიდესი წარმომადგენელი, რომლის შემოქმედება პირველხარისხოვანი შეადგენს ძვირფას განძს რამოდენიმე მეტად მნიშვნელოვანი

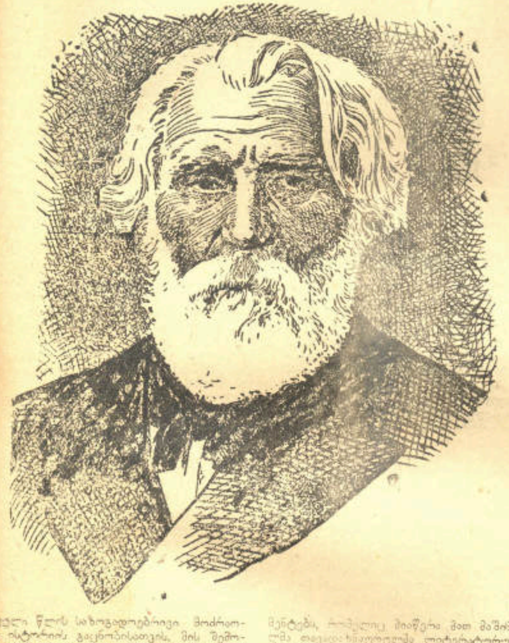

[illegible] წლის საზოგადოებრივი მოძრაობის ისტორიის გაცნობისათვის. მის შემოქმედებაში ჩვენ ვპოულობთ განსაზღვრულ კლასობრივ იდეის ნიშნის ქვეშ გაშუქებულ საზოგადოებრივი პროცესის დოკუმენტებს. მწერლის მთელი მსოფლმხედველობა შეიძლება დახასიათებულ იქნას როგორც იდეალისტური (მასთან უკანასკნელ ხანებში უკიდურეს მისტიკაში გადასული). პოლიტიკურ საზოგადოებრივი მხრივ კი იგი ტიპიური თავადაზნაურული ლიბერალიზმის წარმომადგენელია. ტურგენევს ახასიათებს შემოქმედების სიახლოვე მის თანამედროვე საზოგადოებრივ „საკითხებთან". ღირსშესანიშნავია, რომ თითქმის ერთი საუკუნის წინ იგი უარყოფდა გოგოლის შემოქმედების დაგვიანებულ ტემპს და ხაზს უსვამდა „თანამედროვეობის დაჭერის აუცილებლობას მის გარდამავალ სახეებში". მაშინ, როდესაც გოგოლს, წვრილ მიწათმფლობელური სტიქიის წარმომადგენელს მწერლობაში, არ მოუცია იმ დროის უდიდესი სოციალური პრობლემის — ბატონყმობის კრიტიკა და მხოლოდ მებატონეთა, ზოგიერთი სიმახინჯის გამოსწორებისაკენ ილტვოდა, ტურგენევმა ახალგაზრდობიდანვე ეგრედ წოდებული „ანიბალის ფიცი" დადო ბატონყმობასთან ბრძოლისათვის და თავისი მსოფლმხედველობის ფარგლებში შეეცადა მისთვის **მორალური** მსჯავრი დაედო ისეთ ნაწარმოებებში, **როგორიცაა** მისი „მონადირის წერილები", რა თქმა უნდა, საცხებით ცხადია, რომ „წერილები" არ შეიცავს იმ რევოლუციურ ელემენტებს, რომელიც მიაწერა მათ მაშინდელმა თავადაზნაურულმა ლიტერატურულმა წრეებმა და [illegible] კრიტიკამ. მართალია, [illegible] ნარკვევი, რომელიც უნდა შეეტანა ტურგენევს „მონადირის წერილებში", [illegible] მოთხრობა „მიწის მჭამელი", შეიცავს ერთგვარ აპოთეოზს ყმა-გლეხების მიერ უკმაყოფილო სულისკვეთების, რომელიც იწვევდა გლეხურ აჯანყებებს და „ბუნტებს" მთელი საუკუნის მანძილზე, მაგრამ „მიწის მჭამელი" საცენზურო პირობების გამო კრებულში არ შეუტანია და იგი არაა ცნობილი. „მიწის მჭამელში" ტურგენევი ხატავს ერთ ნამდვილ ეპიზოდს ბატონყმობის დროიდან, როდესაც ერთი მემამულის მოჯამაგირეებით მოთმინებიდან გამოსულმა გლეხებმა ძალით შეაჭამეს მას „რვა გირვანქა საკუთარი მიწა" იმის გამო, რომ მემამულე ყოველწლიურად აჭრიდა მათ მიზერულ მიწის ნაკვეთებს. ამ გამონაკლისის გარდა, „მონადირის წერილები" არის ჰუმანიზმის და სიყვარულის ქადაგება დაბეჩავებულ „უმცროსი" ძმისადმი, მასში ადამიანურ და ზოგჯერ უფაქიზეს გრძნობების და განცდების აღმოჩენა, მონაში და ყმაში მწერალი—მებატონე, მწერალი—აზნაური ეძებს იდეის, პოეტურ სიმშვენიერეს და ბედის მორჩილებას. ბედისწერით მორჩილება ყმათა [illegible] საერთო პიროვნების უარყოფამდე, ფატალიზმამდე. აილეთ მისივე „სუჩოკი", იგი ერთი მემამულის ხელიდან მეორის ხელში გადადის სუჩოკი ხან მზარეულია, ხან მონადირე—გამყოლი, ხან მეჩექმე, მეთევზე და აქტიორიც კი, მას უთვალავ საქმეს აკეთებინებენ ერთ და იმავე დროს, მაგრამ იგი არ ჩივის. „მე, ბატონო, საჩივლელი რა მაქვს, ღმერთმა დიდი დღე მისცეს ჩემს ქალბატონს." ან მეორე ნარკვევში „არა მუდამ [illegible]" [illegible] ბუნებრივ მსახურ ეძახის, მაგრამ იგი ამართლებს მისდამი ასეთ მოპყრობას: „ტყუილ-უბრალოდ, [illegible] ნუ გაქვთ, ჩვენთან არავის სცემენ, თუ სცემენ — მიზეზიც იყო"-ო. გარდა ყმებისა, „წერილებში" მოცემულია თვით მებატონეთა ტიპების მთელი გალერეა. ფუსაროტ მემამულეთა ტიპებთან ერთად ტურგენევი გვიხატავს დეკლასაციის გზაზე დამდგარ წვრილ მემამულეთა წარმომადგენლებსაც. ამ უკანასკნელთა სოციალური დაქვეითების მოხაზვასთან ერთად, მწერალი გვიხატავს მათ ფსიქოლოგიურ [illegible], ასეთია მაგ., მოთხრობა „შიგროვის მაზრის ჰამლეტი", რომელიც როდესაც გერმანიაში ისმენდა ლექციებს და ენდა უკვე აღარ ესმის რა შედეგა მისი ევროპული განათლება გარშემო გამეფებულ ბატონყმობის წყვდიადში.

შემდეგ ეტაპს ტურგენევის შემოქმედებაში შეადგენს რომანი „რუდინი", რომელიც წარმოადგენს პირველ ნაწარმოებს იმ ნაწარმოებთა რიგში, რომელთა საშუალებით რომანისტმა გადმოშალა რუსეთის თავადაზნაურულ და შემდეგ ნაწილობრივ „რაზნოჩინეცი" ინტელიგენციის თითქმის სოციალური ისტორია, დაწყებული 1848 წლიდან ხალხოსნური მოძრაობამდე. რუდინში მწერალმა ბევრი ავტობიოგრაფიული და საერთოდ თავისი წრის ინტელიგენციის სპეციფიური ნიშნები ჩააქსოვა. რუდინი, როგორც თვით ტურგენევი, ან ბაკუნინი და გერცენი, სწავლობს გერმანიის უნივერსიტეტში, სადაც ითვისებს ჰეგელის ფილოსოფიას, რუდინი ინტელექტუალისი. ამ სიტყვის იმ მნიშვნელობით, როგორც ეს ესმოდათ 40-იან წლებში რუსეთში, მაჟღლობაში მეტად დახელოვნებული ორატორი, იგი ხიბლავს მსმენელს. რუდინი ხაპადინი, ე. ი. ევროპულ ბურჟუაზიულ ლიბერალიზმის მიმდევარი, მაგრამ თავის ქვეყანაში, ანუ უკეთ, თავის საქვეყნო მოღვაწეობაში, მას არა მოეპოვება სარბიელი საკეთარი იდეების გამოსაყენებლად და იგი ხდება „ზედმეტი ადამიანი", მიდის პარიზში და იქ იღუპება ბარიკადებზე.

რომანში „დვორიანსკოე გნეზდო" მოცემულია თავადაზნაურულ ინტელიგენციის სხვა ფენის ტიპი—სლავიანოფილი ლავრეცკი, თითონ ტურგენევი იყო ზაპადნიკი, ლიბერალიზმის მომხრე. მან დასტოვა ამის შესახებ საბუთი, სადაც პირდაპირ გამოთქვამს თავის პოლიტიკურ - საზოგადოებრივ მრწამსს. 1879 წ. მწერალმა ერთი შემთხვევის გამო გამოაქვეყნა წერილი, რომელშიაც ამბობს: „მე ყოველთვის ვიყავი და დღემდე დავრჩი „ევროპეიზმის მომხრე", ლიბერალი ძველი ინგლისური დინასტიური გაგებით, ადამიანი, რომელიც მხოლოდ ზემოდან ელის რეფორმებს". ამ რიგად მწერალი, როგორც ზაპადნიკი, წარმოადგენდა ქონდა და სურდა რუსეთის განვითარება ბურჟუაზიული კონსტიტუციონალიზმის გზით, მაშინ როდესაც სლავიანოფილებს აუცილებლად მიაჩნდათ რუსეთის ცხოვრების საყრდენის — თვითმპყრობელობის — ხელშეუხებლად დატოვება და რუსეთის

განვითარება თავისებური პეტრე დიდზე ყოფილ პატრიარქალური გზით, ლავრეცკი ნათლად ხედავს და გრძნობს, რომ ბატონყმურ-მემამულე იდეა არაა ხანგრძლივი, რომ რაღაცა ძვრა მოხდა, რომ კაპიტალისტური გზა აუცილებელია და მისი ძალები ხელშესახები ხდებიან, მაგრამ მას მაინც ენანება მემამულური პატრიარქალური რუსეთი, ის შეშფოთებული, „იდილიური“ ყოფა, რომელიც ასე მომხიბლავად მოედინებოდა ძველ თავადაზნაურულ ზედეებში. ლავრეცკის სახით ტურგენევი სევდით ეთხოვება მიმავალ რუსეთს, გრძნობს მის განწირულ ბედს, მაგრამ დიდის პოეტური ხერხების მოშველიებით თითქო ლამობს შეუძლებელს, სურს „შეაჩეროს“ ისტორიის ულმობელობა. „გაჩერდი, წუთო, რა მშვენიერი ხარო“, — ეუბნება რომანისტი უსაზღვრო სიმშვიდეს და ილუზიას ძველი ბუდეებისას.

ახალი დროის, ე.ი. კაპიტალიზმის პირველი ენერგიული ძვრებით გამოწვეულ საზოგადოებრივ განწყობილებების ანარეკლს მწერალი იძლევა რომან „ნაკანუნე“-ში, სადაც ბულგარელ ინსაროვის ჩარევით ბულგარეთის ნაციონალურ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში გვანიშნებს რუსეთისათვის ახალი გზის აუცილებლობას.

იმ განსაკუთრებული ინტერესის და საზოგადოებრივი რეზონანსის გამო, რომელიც წილად ხვდა ტურგენევის რომანს „ოტცი ი დეტი“, ამ ნაწარმოებს ცენტრალური ადგილი უჭირავს მის ლიტერატურულ მემკვიდრეობაში. ტურგენევს ეგონა, რომ ეს ნაწარმოები მიმართული იყო უმთავრესად თავად აზნაურობის წინააღმდეგ, რადგან ახალ ტიპთან, უთვისტომო, რაზნოჩინეც და ნიჰილისტ ბაზაროვთან შედარებით რომანში გამოყვანილი ძველი თაობის წარმომადგენელი მემამულეთა ტიპები ჩრდილში იყვნენ მოქცეული. და სწორედ ამის შესახებ ერთ თავის წერილში მწერალი სწერს: „მთელი ჩემი მოთხრობა (იგულისხმება „ოტცი ი დეტი“—ა. ა.) მიმართულია თავადაზნაურობის, როგორც მოწინავე კლასის, წინააღმდეგ. დააკვირდით ნიკოლოზ პეტრეს ძე კირსანოვის და არკადის სახეებს. სისუსტე, სიმკრთალე და შეზღუდულობა. ესთეტიურმა გრძნობამ მიკარნახა, რათა თავადაზნაურობის სწორედ საუკეთესო წარმომადგენლები ამეყვანა, რომ ამ გზით უკეთესად დამემტკიცებია ჩემი თემა „თუ ნაღები ცუდია, რძე რაღა იქნება“—მეთქი, ილია ჭავჭავაძის ერთი პერსონაჟის მსგავსი ნათქვამის არ იყოს: „თავადიშვილი კარგი რა არის, ცუდი რა იქნება“.

მაგრამ თანამედროვეებმა, განსაკუთრებით და სახელდობრ რადიკალურმა რაზნოჩინულმა ინტელიგენციამ სულ სხვაგან დაინახა რომანის მთავარი მახვილი. მან არ სცნო თავისი თავი ბაზაროვში, მან, ასე ვსთქვათ, იუკადრისა ბაზაროვთან სულიერი ნათესაობა და არა თუ საკუთარ პორტრეტად, კარიკატურად აღიარა იგი. თვითონ ტურგენევი კი არაერთხელ აღიარებს თანამედროვეებისათვის მიწერილ წერილებში, რომ დიდის სიყვარულით ეკიდებოდა ბაზაროვს. „როდესაც ოტცი ი დეტის“ დასკვნით სტრიქონებს ვწერდი, იძულებული ვიყავი თავი განზე გამეწია, რომ ცრემლებს ხელთ ნაწერი არ დაესველებიაო“ — ამბობს მწერალი. მაგრამ აქ მთავარია არა ტურგენევის სუბიექტიური განწყობილება ბაზაროვისადმი, არამედ ორ სოციალურ ჯგუფის და მათი იდეოლოგიის დაპირისპირება, რომელსაც ქონდა ადგილი ამ შემთხვევაში. ეს იყო აშკარა ანტაგონიზმის მიმავალ ლიბერალურ თავადაზნაურობის და მომავალ რადიკალურ რაზნოჩინულ ინტელიგენციის შორის. ამ ანტაგონიზმის სათავე ჯერ კიდევ მე-40 წლებში ძევს, როდესაც ტურგენევი გამოვიდა მწერლობაში და წინააღმდეგ რუსეთის მწერლობის პირველ „დიდ რაზნოჩინეც“ ბელინსკისა, რომლის მსოფლმხედველობა თანდათან თავისუფლდებოდა იდეალისტური ფილოსოფიური სისტემების ნაჭუჭისაგან, აღიარებდა ხელოვნების თვით მიზნობას და მისი დამოუკიდებლობის შეუვალობის მიზეზით უარყოფდა „უტილიტარისტულ“ და საბრძოლო-საზოგადოებრივ მიზნებისათვის მის გამოყენებას, ტურგენევმა ამ მხრივ ბოლომდე შეინარჩუნა ერთგვარი, ასე ვსთქვათ, პრინციპიალობა და თანამიმდევრობა. მას არ „ულალატებია“ თავის შეხედულებებისათვის და ერთ წერილში დამახასიათებლად ითვლის თავისი რწმენის სიმტკიცეს: „ამ უკანასკნელი ორმოცი წლის განმავლობაში ზეპირად თუ წერილობ გამოთქმული ჩემი შეხედულებანი იოტის ოდენადაც არ გამოცვლილან“-ო. ამ მხრივ მეტად დამახასიათებელია ტურგენევის ესთეტიური მრწამსი. იგი უარყოფს ნეკრასოვის პოეზიას მისი მეტის მეტი გლეხური ხასიათის გამო, მისი აზრით ნეკრასოვი ამდაბლებდა პუშკინის მაღალ და წმინდა ჩანგს. „პოეზიას ღამეც კი არ გაუთევია აქო“ — ამბობს იგი „დეკაბრისტ ქალების“ ავტორის პოეზიის შესახებ, ამასთან ერთად იგი სავსებით თავისად სთვლის ფეტს, პოლონსკის და სხვ. პოეტებს, რომელნიც მოწყვეტილი რუსეთის თანამედროვეობას, ელინური ხელოვნების რესტავრაციის უქმი იდეებით იყვნენ გატაცებული. პირველი შეხედვით თითქოს ეს წმინდა ლიტერატურული და ესთეტიური განხეთქილება რადიკალებთან გადაიზარდა იმ გათიშვის ფაქტში, რომელიც მოუხდა ტურგენევს ჟურნალ „სოვრემენიკის“ ჯგუფთან, ჩერნიშევსკი და დობროლიუბოვთან. ეგრედ წოდებული „გლეხთა განთავისუფლება“ ტურგენევს მიაჩნდა უდიდეს საქმედ, მასში იგი თავისი პოლიტიკური ოცნების განხორციელებას ხედავდა. „გლეხურ დემოკრატ“ ჩერნიშევსკისათვის კი (როგორც მას უწოდებდა ლენინი) საგლეხო „რეფორმა“, რომელსაც საფუძვლად ედო გამოსყიდვა, იყო „სისაძაგლე“. „სწორედ ჩერნიშევსკის გენიალობა იყო საჭირო, — ამბობს **ლენინი**, — რომ მაშინ, საგლეხო რეფორმის მოხდენისთანავე, როდესაც იგი ჯერ კიდევ დასავლეთ ევროპაშიაც არ იყო საკმაოდ გაშუქებული, ასეთი სიცხადით გარკვეულიყო მის ძირითად ბურჟუაზიულ ხასიათში. ჩერნიშევსკისათვის გლეხთა „განთავისუფლება“ იყო ისეთი კომპრომისი, რომელიც ატყუებდა მათ მოჩვენებითი თავისუფლების უზრუნველყოფით, და ნამდვილად კი ყვლეფდა მათ და სულით ხორცამდე მემამულეს უგდებდა ხელში, და იგი აცხადებდა პროტესტს, სწყევლიდა რეფორმას, სურდა რომ იგი ჩავარდნილიყო, სურდა რომ მთავრობა დაბნეულიყო თავის გაძრომ-გამოძრომაში (ეკვილიბრისტიკაში) ლიბერალებს და მემამულეთა შორის და შედეგად გამოსულიყო ის გაკოტრება და ჩიხი, რომელიც გამოიყვანდა რუსეთს აშკარა კლასთა ბრძოლის გზაზე (ლენინი, ტ. I, გვ. 179—180, რუს. გამოცემა). ტურგენევი კი, როგორც დავინახეთ, „ზევიდან ელოდა“ რეფორმას და როდესაც რეფორმა ფაქტი გახდა, იგი აქ სვამდა წერტილს, აღარ აგრძელებდა სოციალურ კონფლიქტს კლასთა ბრძოლის აუცილებლობის აღიარებამდე. შემდეგ, როდესაც მწერალმა დაინახა, რომ გლეხთა „განთავისუფლება“ ფიქცია იყო და მისთვის კარგად ცნობილ გუშინდელ მიწაყმების ბედზე ამ მდგომარეობის სისწორე შეამოწმა, მას იმედი ქონდა, რომ თუ „ზევიდან“ „ახალმა რეფორმამ“ დაიგვიანა, მთავრობას ამისთვის აიძულებს ნაროდნიკული ტერორი, რომელსაც იგი იდეურ გარეების გამო თანაუგრძნობდა, როგორც მოულოდნელ, სამწუხარო, მაგრამ თითქმის ერთად-ერთ საშუალებას შექმნილ მდგომარეობაში. თავის ორ უკანასკნელ რომანში „დიმ“ და „ნოვ“ ტურგენევმა სცადა გადმოეცა რუსეთის რადიკალ-ემიგრანტების და ნაროდნიკული ინტელიგენციის „ხალხში სიარულის“ ეპოქის ტიპები და გარემოცვა, მაგრამ კლასობრივად და სოციალურად მათგან მოწყვეტის გამო ეხლაც ისტორიულად არასწორი და პამფლეტური, ზოგჯერ გროტესკული გაშუქებით დახატა ისინი. აქ თავი იჩინა ტურგენევის მსოფლმხედველობის მთავარმა დამახასიათებელმა თვისებამ — მიმავალი კლასის უიმედობამ და მისი ისტორიული განწირულობის სევდამ. აი, რაგვარ ფიქრებს იძლევა რომან „დიმ“-ის ერთერთი გმირი ლიტვინოვი — საზღვარგარეთიდან რუსეთში დაბრუნების დროს: „იგი მარტო იჯდა ვაგონში, არავინ მას ხელს არ უშლიდა. — „კვამლი, კვამლი“ — გაიმეორა მან რამოდენიმეჯერ. და უეცრად ყველაფერი მას კვამლად მოეჩვენა, ყველაფერი, საკუთარი ცხოვრება და რუსეთის ცხოვრებაც — ყველაფერი ადამიანური და განსაკუთრებით რუსული, ყველაფერი **კვამლი და ორთქლია, — ფიქრობდა იგი, —**

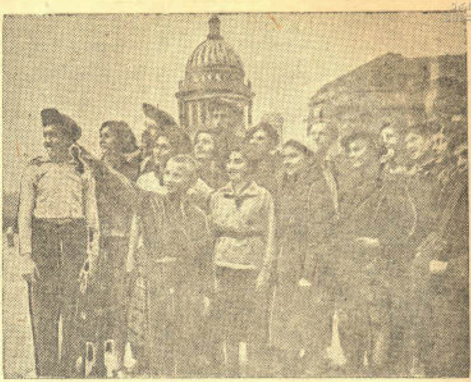

ლენინგრადში ჩავიდა თბილისის სტალინის რაიონის პიონერთა დელეგაცია, რომელიც გაეცნო ნორჩ პიონერის ლენინგრადის სახლის მუშაობის მეთოდებს. დელეგაციამ დაათვალიერა ქალაქი და მისი მუზეუმები.

სურათზე — თბილისელი პიონერები ვოროვსკის მოედანზე.

თითქო ყველაფერი შეუჩერებლივ იცვლება, ყველგან ახალი სახეები და მოვლენები მისდევს ერთი-მეორეს, მაგრამ არსებითად სულ ერთი და იგივე და ერთი და იგივეა. ყველაფერი ჩქარობს, საითკენღაც მიისწრაფის და უკვამლოდ ქარგება, ვერაფერს ვერ აღწევს".

ტურგენევი, როგორც რუსეთის ცხოვრების ნიჭიერი საუკუნის მეთვალყურე, მოაზროვნე და დიდი სოციალური ტიპების და ტიპების შემქმნელი, ხედავდა რომ ქვეყნის მაშინდელ უმრავლესობის, გლეხობისათვის, ცხოვრება აუტანელი ხდება, რომ ნაროდნიკულ ტერორს წილად ხვდა დამარცხება და საშინელი რეაქციის გამეფება, მაგრამ ამავე დროს თავისი კლასობრივი თვითშემეცნების გამო ვერ ხედავდა რეალურ გამოსავალს მდგომარეობიდან და პირდაპირ პანიკურად უყურებდა გლეხური რევოლუციის პერსპექტივას, რაც დიდის მხატვრული ძალით გადმოცემულია ერთგვარი ფანტაზიის სახით შენიღბულ ნაწარმოებში „მოჩვენებები", სადაც უსაშინელეს მომენტად დასახულია სტენკა რაზინის აჯანყება, რომელიც ცეცხლს უკიდებს მწერლისთვის სანუკვარ „უსადბებს" და ნაჯახით მიდის თეთრხელებიან ბატონებზე.

რომანისტის უიმედობა, სასოწარკვეთილი პესიმიზმი და გამოუვალი ჩიხის შეგნება უმძაფრეს გამოხატულებას პოულობს მის „ლექსებში პროზით", სადაც სავსებით მოქცეულია ის თანხმოვანება, რომელსაც ქადაგობდა ტურგენევი თავის სიცოცხლის უკანასკნელ პერიოდში შოპენჰაუერის ფილოსოფიის აღიარებით პესიმიზმის ქებაკუთხედით. ბურჟუაზიის დაცემის და მისი მზის ჩასვლის ეპოქის ერთერთ უკანასკნელ მოაზროვნის — შოპენჰაუერის — ნებისყოფის და თვით სიცოცხლის მესიკამში გაქრობის რეაქციული იდეის პირდაპირი გამოხატულებაა, მაგ. ტურგენევის ლექსი პროზით „ბაასები", სადაც ალპების ორი უდიდესი მწვერვალი — იუნგფრაუ და ფინსტერაარგორნი — ხედებიან მოწმე ადამიანის სიცოცხლის აღმოცენების დედამიწაზე და მისი თანდათანობითი გაქრობის, როდესაც სავსებით ქრება მზის სინათლე და დედამიწა აყინება. ეს ორი მთა — სიმბოლო უკვე უსიცოცხლოთ გამხდარ ბუნებისა—უკანასკნელად ბაასობენ ერთმანეთში:

— რა კარგია, — უპასუხებს ფინსტერაარგონი, გარშემო სისუფთავეა, საითაც არ გაიხედავ თეთრი სისპეტაკეა.. ყველგან ჩვენი თოვლია, მთლიანი თოვლი და ყინული. ყველაფერი გაიყინა, რა კარგია, რა სიმშვიდეა.

— კარგია, — წარმოსთქვა იუნგფრაუმ, —მაგრამ კმარა, ისედაც ბევრი ვიჭუხაოფეთ მე და შენ, ჩემო ბებერო, ძილის დროა, მშვიდობით!

მაგრამ ასეთი განწყობილებების გვერდით, ზემოთაღნიშნულ იდეურ-შემოქმედებითი გაორების გამო, მწერალს აქვს ისეთი ნაწარმოებებიც უკანასკნელ პერიოდისა, სადაც უდიდეს მორალურ სიმაღლეზეა აყვანილი რევოლუციური თავგანწირვა, სახალხო საქმისათვის მსხვერპლის მიტანა. ესაა ლექსი პროზით „პროგ", რომელზედაც ერთი მწერალი ამბობს, რომ იგი უნდა [illegible]დეს ჩვენი დროის თითოეულმა კოლ[illegible]ლმა ადამიანმა. ეს სწორედ ის ნაწარმოებია, რომლის შესახებ ტურგენევის დაკრძალვის დღეს ნაროდოვოლცების მიერ გამოშვებულ პროკლამაციაში ნათქვამი იყო, რომ მას „უყვარდა რევოლუციური ახალგაზრდობა და წმინდას სახელი უწოდა მას".

ცნობილია, რომ მე-19 საუკუნის მწერლებში ტურგენევს არა ყავს სწორი ნაწარმოების მხატვრულად დახვეწის და ჩამოქნის დარგში, ცნობილია რომ მისი პროზა ყველაზე უფრო მუსიკალურია მე-19 საუკ. თავადაზნაურულ კლასიკოს მწერალთა შორის და როგორ მაღლა აყენებდა ტურგენევს ლენინი და როგორ სტკბებოდა იგი მისი სახეებით და შესანიშნავი ენით.

თვით ტურგენევი უკანასკნელ ანგარიშში აღიარებდა ხელოვნების პრიმატს საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე, მისთვის „ვენერა მილოსელი უფრო უეჭველი იყო ვიდრე 1789 წლის იდეები", რადგან მასში სძლევდა კლასობრივი შეზღუდულობა, მაგრამ ჩვენთვის მისი მდიდარი და მასთან კლასობრივად განპირობებული რეალისტური მემკვიდრეობა არის დიდი ოსტატობის და დასრულებულ მხატვრულ მიღწევების სოციოლოგიურად და ესთეტიურად მართებული მიმღეობის საგანი.

პური მოვიდა

ლექსი: კლიმენტი გოგიავა

—მოვიდა პური: —ხარობს სოფელი,
ხეჩს მოსავალმა დაბერტყა კალთა
და სიხარული განუზომელი
ურმის ჭრიალით მოვიდა კართან.

აქ მზე მწველ სხივებს,
როგორც სიხარულს —
უგზავნის ბზინავ პურის თაველებს
და უხარია: — სოფელ სილაღე.
და უხარია: — სხივი მთაველებს.

დილით, როდესაც მზე მჭრელ სხივებით;
ცვრიან მინდორზე აელვარდება.
მიდის გლეხობა კოლექტივებში —
კოლექტიური შრომა ჩაღდება.

ანათებს მზე - და პურის ზვინები
დგანან მინდორზე
ოქროს ბორცვებათ.
ზვინთან მღერიან გოგო - ბიჭები
და გოგო, ბიჭის
აზერით მორხცევდება.

ლეწავს მანქანა, პურს ზვინებ შორის
მოკვდა კავი, და
გაჰქრა ჩოლილებად.

კოლმეურნენო!
ბრძოლის და შრომის—
გაქვთ მარჯვენა და გამოცდილება.

განგაში — განგაშს, მთელი ხმებითა
ტემპი ავიღოთ ბოლშევიკური
კოლმეურნეთა ფართობებიდან —
გეგმაზე მეტი მოვიდა პური.....

თქვენი შეტევა იყო გმირული,
ტემპი ბრძოლის და ახალი გზისა;
დღეს თქვენი შრომა კოლექტიური
საძირკველია კომუნიზმისა.

აეროდრომზე

ლექსი: ნიკოლოზ ფხაკაძე

აეროდრომის ფართო მინდორი
მთებშუა მწვანედ არის გაშლილი.
აქ თავდაცვისთვის მზად არის ორი:
თვითმფრინავები და კომკავშირი.

კომკავშირელი პილოტებია
წითელ შეფორდინის
საჰრს მმართველი,
რომელიც ჩვენი მაღალმთებიან

ქვეყნის თალზეა მტრის
მტრის მოთვალთვალე.

ყველა მომავლის აურცხურავი
სწავლობს,
იუფლებს საფრენ მანქანას
და თვითმფრინავით
ცაზე ასოულებს.

„სიკვდილის [illegible]"
საბრძოლო თამაშს. —

იფრინეთ ძალე მაღლა და მაღლა
სოციალიზმის ცის მზვერავებო,
თვალი მახვილად,
არ იყოს დაღლა!
ვერ გადმოლახოს
მტერმა საზღვრები.

უჯუშ ემხა

ლეო ქიაჩელი

მიუხედავად იმისა, რომ კუზმა-მრისხანე თავად ნაპირზე არ გადმოვიდა და სოხუმელების მიერ მოწყობილ ზეიმს არ დაესწრო, მიტინგი მაინც დიდი აღფრთოვანებით ჩატარდა.

ქალაქს ოცზე მეტი მეზღვაური ეწვია. მწყობრად და რაზმელები, მორთულ-მოკაზმულები, ნავებიდან გადმოსვლისთანავე ისინი პირდაპირ მიტინგზე გამოცხადდნენ. მხოლოდ ერთმა პატარა ჯგუფმა, „შმიდტის" სამეურნეო ნაწილის გამგის მეთაურობით და ვასილ ხრიტანიუკის თანხლებით, მიტინგს გვერდი აუარა და გეზი ბაზრისკენ დაიჭირა. სამსონ დავათაძეს ამ ჯგუფისათვის ხელმძღვანელად რადგან თითქოს მიეჩინა, რომელსაც ყოველი ღონისძიება უნდა მიეღო გემისათვის საჭირო სურსათ-სანოვაგის დროზე დამზადების უზრუნველსაყოფად.

მიტინგზე გამოცხადებულ რაზმს დიდი ოვაციით შეხვდნენ.

სოხუმის მოქალაქენი, როცა საბოლოოდ დარწმუნდნენ, რომ „შმიდტის" მეზღვაურებმა მათ შიში არ გაუმართლეს, რომ ყველას მეტად წესიერად ეჭირა თავი და ქალაქის დარბევას თუ სხვა ასეთი საშინელების ჩადენას არავინ არ ფიქრობდა, სიხარულისაგან ცას სწვდნენ. არ იცოდნენ თავიანთი აღტაცება სტუმრებისათვის როგორ გამოეხატათ და მათდამი აღძრული სიყვარული რა სახით გამოეცხადებინათ. ყოველი მხრიდან გაისმოდა:

— გაუმარჯოს „შმიდტს"!

— გაუმარჯოს ოქტომბრის რევოლუციას!

— გაუმარჯოს სოციალიზმს!

ყველა ცდილობდა რაზმთან ახლოს მისვლას. შორიდან ცქერა უკვე არავის არ აკმაყოფილებდა. საჭიროდ მიაჩნდათ თითოეულისათვის ქება ეთქვათ, სახეში თავაზიანი ღიმილით შეეხედათ და ხელი მეგობრულად ჩამოერთმიათ.

რამდენიმე კაცი მეზღვაურებს შორის რჩეული და ენამახვილი ორატორი აღმოჩნდა. ამათ ისეთი ცეცხლ-მოკიდებულ სიტყვები წარმოსთქვეს, რომ ადგილობრივი აგიტატორები სამუდამოდ ჩაჩრდილეს. მეტწილად ოქტომბრის რევოლუციის მსოფლიო ამოცანებზე ლაპარაკობდნენ, საერთაშორისო სულთამხუთავა იმპერიალიზმის სულ მოკლე ხანში საბოლოო დამხობა იწინასწარმეტყველეს, ხოლო აფხაზებს კი უფრო მოკლე ხანში დაპირდნენ მემამულეებისა და ბურჟუების კლანჭებიდან დახსნა.

სანამ მიტინგზე ორატორი ორატორს ცვლიდა და მოსულთა და დამხვდურთა შორის დამეგობრებას საფუძველი ეყრებოდა, სურსათ-სანოვაგის შესაძენად წასულ ჯგუფს ზღვის სანაპირო უბანი გაევლო და ბაზარს უახლოვდებოდა. მხოლოდ ვასილ ხრიტანიუკი, ვასკა-პირატად წოდებული, ორი ამხანაგითურთ ამ ჯგუფს ჩამორჩენოდა,—ისინი პალმების ხეივნის ერთ თავთან, მიტინგიდან ოდნავ ისე დაშორებით, კუთხეში მიდგმულ ფარდულში შესულიყვნენ და ახლად მოხალულ მზესუმზირას დაწვდებოდნენ, თან ფარდულის პატრონ რუს დედაკაცთან მასლაათი გაება.

სწორედ ამ დროს, ანაზდეულად, ვასილ ხრიტანიუკმა ფარდულიდან ისეთ რაღაც უნაურებას მოჰკრა თვალი, რომ გიჟივით თვალები დააბრიალა და თავის მაღლა აწევით გასავალს მიაშურა. გარედ გაიჭრა.

— ლაიდი თუ არის? ფუ, ეშმაკს!—ჩუმად ჩაილაპარაკა და ტუჩებში გარჩენილი მზესუმზირის ნარცვალი გაფიცხებულად პირიდან გადმოაგდო.

პალმების რიგის გასწვრივ, ქუჩის მხარეს, უჯუშ ემხა მოდიოდა თავისი მეგობრების თანხლებით. სულ ხუთნი იყვნენ, მათი ფრთხილად აჩქარებული ნაბიჯი ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებდა, რომ მნახველს უნებურად მოეჩვენებოდა, სახიფათო ადგილიდან პირვით სამშვიდობოს მიიჩქარიანო.

ხრიტანიუკის თვალებს ცოფის ალი შეეკიდა: მიმავალი ემხას ოფიცრის ეპოლეტებმა, რომლებიც მაღალსა და განიერ მხრებზე ისე უბრჭყვიალებდნენ, რომ შემოქცეული ზურგიც კი ვერ უმალავდა ვასკა-პირატს მის უეჭველ დანახვას.

მეზღვაური მაინც თვალს არ უჯერებდა. ფარდულიდან გამოხტა და თითის ნიშნებით ამხანაგებიც გარედ გამოიხმო. მომავალი ოფიცერი დაანახა.

— ა? ვითომ ნამდვილი თეთრგვარდიული ოფიცერია!? თვალი ხომ არ მატყუებს?

— კი... ყაზახთა ოფიცერს ჰგავს!

მაშინ ვასილ ხრიტანიუკმა რევოლვერის ტარს ხელი მაგრა ჩასჭიდა და მიმავალთ დაუდევნა. მას ამხანაგებიც მიყვნენ.

— ჰეი, შესდექ, უფალო ოფიცერო! შორიდანვე დაუყვირა ემხას ხრიტანიუკმა, „უფალზე" ხმის განსაკუთრებული აწევით.

ხუთივე ჩოხიანი ერთი კაცივით მოტრიალდა და დადგა. მეზღვაურები, რომ დაინახეს, შეკრთნენ. ჩანდა, არ მოელოდნენ ასეთ შეხვედრას.

— თავდაჭერილად იყავ, უჯუშ, ალბათ, შენ გეძებენ! —დაბლად ჩაულაპარაკეს მეგობრებმა უჯუშ ემხას და უმალვე ჩამოცილდნენ. ჯერ შორი-შორს დადგნენ და შემდეგ, როცა ვასილ ხრიტანიუკი ემხას მედგარი ნაბიჯით დაუახლოვდა, პალმებს შორის დაიფანტნენ, უჩინარნი შეიქმნენ.

— მიიდა გამოგეცნაური, უფალო ოფიცერო! კრეისერ „შმიდტის" მეზღვაური გახლავართ, ვასკა-პირატი!.. აბა, მითხარი, შენ ვინ ხარ?—მიახლოვებისთანავე მიმართა გამომწვევი შეჯავრებით მეზღვაურმა უჯუშ ემხას და ცხვირის წინ დაუდგა ტანის რაღაც უცნაური შეკრუნჩხვებით, რომელიც მეტოქის შეხლისათვის გამზადებას ნიშნავდა. მძულვარებითა და ზიზღით ანთებული თვალები გახურებული შანთებივით თვალებში გაუყარა და რევოლვერზე წატანებული ხელის დატატუირებულ შიშველ მკლავზე აგორებული რკინის კუნთები ათამაშა.

ემხა არ შეშინებულა. ხრიტანიუკის შანთებისათვის გაესწორებინა თვალები და გარეგანი სიმშვიდის დაცვით მეზღვაურის შემდეგ ნაბიჯებს ელოდებოდა უხმოდ, უსიტყვოდ.

ბრაზი მოერია ვასკა-პირატს. მოთმინება არ ეყო ოფიცრის ეპოლეტებისა და ოქროს ორდენისათვის კიდევ ეცქირა.

— პასუხი ჩქარა, ვინ ხარ მეთქი!—შეჰყვირა ერთხელ კიდევ და წაიცეხნა ხელი ემხას მარჯვენა მხარს, ხმალივით შემოუქნია. კლანჭებად მომარჯვებული თითები ეპოლეტში ჩაასო და მოსაგლეჯად მოსწია.

იმავე წამს რევოლვერი გავარდა და [illegible] ვასილ ხრიტანიუკი მიწაზე პირაღმა გაიშხლართა უსულოდ.

ეს მოხდა ისე სწრაფად, ისე მოულოდნელად, რომ ვასილ ხრიტანიუკის ამხანაგები ერთხანს ვერც კი მიხვდნენ, რაც მათ თვალწინ მოხდა. და როცა იმათგან დაწინაურებულმა მეორის პირისპირ რევოლვერი იძრო, ემხას ტყვიამ ისიც უმალვე ძირს დასცა პირველის გვერდით.

მესამე მეზღვაურს კი დამიზნებული რევოლვერი ხელში შერჩენოდა უაზროდ: უჯუშ ემხა მის წინ უკვე აღარ იდგა. მოულოდნელობითა და წარმოუდგენელი საშინელებით დაბნეულმა მისმა თვალებმა ვერც კი დაინახეს, თუ როგორ გადახტა ოფიცერი უკან, ხეივნის ბუჩქებს ეფარა, ღობე გადაირა და პირდაპირ რომელიღაც სახლის ეზოში მიიმალა.

მაგრამ მეზღვაურმა თავისი რევოლვერი მაინც რამდენჯერმე დასცალა. მერე მიტინგის ადგილისკენ პირი იბრუნა და ხმამაღლით შესძახა:

— აქეთ, ამხანაგებო, გვკლავენ, თავს გვესხმიან!

რევოლვერის პირველი ხმის გავარდნისთანავე მიტინგი შეირხა, მერე ყურებ დაცქვეტილი გაირინდა. შემდეგი სროლის ხმა არც კი გაუგონიათ, ისევ უძრავად სულგანაბული დარჩა, მხოლოდ მეზღვაურის ყვირილმა უცებ გამოიყვანა გარინდებიდან. ყველამ იგრძნო, რომ რაღაც დიდი უბედურება დატრიალდა.

— ღალატია! მხარი-მხარს, მეზღვაურებო!—გაისმა საერთო მღელვარებაში რაზმის უფროსის მეზღვაურის ბრძანება და ორი [illegible] თვალი, თვალის დახამხამებაში დანარჩენ მეზღვაურთა [illegible] განლაგდნენ, ერთმანეთს მხარში [illegible] და საომრად გაემზადნენ.

ჩოხიანი ჯერ შეკრებილი, ყური [illegible], მერე ბრბო შეიკუმშა, შეჭრიდა და მეზღვაურთა რაზმთან პირდაპირ, ქუჩის მოპირდაპირე მხარეს, დუქნებსა და სახლების კედლებს დამფრთხალ ფარასავით შეეფინა.

მიტინგის დაცარიელებულ ადგილზე რამდენიმე კაცი დარჩენილიყო, რომელთაც არ იცოდნენ როგორ მოქცეულიყვნენ და [illegible] წასულიყვნენ. მათ შორის სამხრე [illegible] ზორბა ტანი გამოირჩეოდა მკერდზე დაფენილი წვერით, იგი ჯიუტად იდგა ერთ ადგილას და თავისთვის რაღაცას ბურტყუნებდა გაიძახოდა. მოჩვენებითი სიმშვიდით თამაშობდა. მის გვერდით ნაოჭიანმა მარჯვენა ხელი ჯიბეში აემართა ხუთივე თითის ფართოდ გაშლით, რომლითაც ერთი ხან მეზღვაურებს აფრთხილებდა, დაიცადეთ, ნურაფერს მოიმოქმედებთო, ხან კი ვითომ ჩოხის რაღაც გამოურკვეველ ნიშანს აძლევდა, რომლის შინაარსი, ალბათ, მისთვისაც გაუგებარი იყო.

ამასობაში ვასილ ხრიტანიუკის უნებლიედ დარჩენილი ამხანაგიც გამოჩნდა თავისი შემზარავი ორიოლით. ის მოუწოდებდა ამხანაგებს მტრის წინააღმდეგ საომრად[illegible].

...ხების უფროსმა მეზღვაური თავისთან ...მო და აიბავა დაჭრილებით გამოჰკრით ...მაა ხმამაღლა და ქლორმინით ნაამბობი ...ონ დავაბაძის ყურებმაც ზედმიწევნით ...მინეს. ნარიქ ეშმაკაც არც ერთი სიტყ... არ გამორჩენია.

...ზღვაურებთან ერთად ამათაც შეი... ...ეს, რომ ვიღაც თეთრგვარდიელი, ყაზახ... ოფიცერი, გიორგის ორდენის კავალერი, ... მეზღვაური თავს დაესხა ქუჩაში და ... ულოდნელად სროლა აუტეხა. ერთი მათ... ... ვასილ ხრიტანიუკი, მოჰკლა, ხოლო ...რე დაჭრა და მიიმალა.

...დავანაძისა და ეშმაკის ყურადღება განსა... ...ოებულად მიიპყრეს რამდენჯერმე თანმი... ...მა სიტყვებმა „ყაზახთა ოფიცერი", „გი... ...ის კავალერი".

— უჟეჭ ეშმაკ დავეძებთ!— გაიფ... ... თავში ერთსაც და მეორესაც და ერთ... ...ულად, რადგანაც ამ ეშმაკ გარდა ... ...ზახთა ოფიცერი და გიორგის ორდენის კა... ...ერი მთელ ქალაქში არავის არ ეგულე... ...ა. მიხეეტრი ერთმანეთს გაუზიარეს და ... ...მოწმეს.

...თაქის საიდგანღაც ახალი ძალა და ...ე შეემატათ, ისე დატრიალდა ახლა ...ონ დავანაძე. რაკი გაიგო, რაც დატრი...და, და ისიც შეიტყო, თუ ვინ დაატრი... ..., მან უკვე იცოდა, როგორ უნდა ემო...ქმა. ერთი ორად გამოიჭიმა მოედანზე, ...ეციის უფროსი მოიხმო მისი თანამშ...მით და ყველას გასაგონად სასტიკი ბრძა... ... მისცა ქალაქი ყველა მხრიდან შეეკრათ ... ტყვეი დაეზოგათ, არც ცეცხლი და ... მაზეილი, ოღონდ ოფიცერი ეშმა ... ...ნით და მასთან ცოცხალი მოეყვა... ... მერე თავისი მჭექარე ხმის კიდევ ...რი ამაღლებით ხალხს მიუბრუნდა და ...ულად მიმართა; რათა მისი ყოველი სი... ... მეზღვაურებსაც კარგად გაეგონათ:

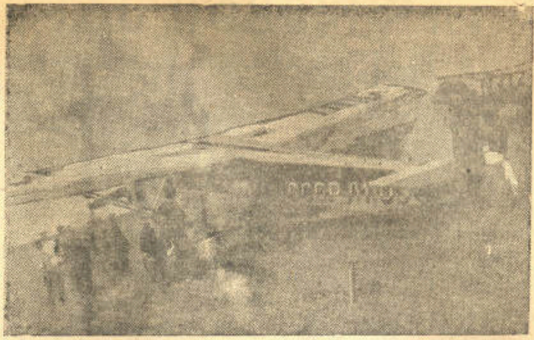

ფოლად 2 ტიპის თვითმფრინავი „ამიერ-კავკ. ფიზკულტურელი", ავიაციის დღეს 18 აგვისტოს გადაეცა სამოქალაქო-საჰაერო ფლოტს.

— მოქალაქენო, ჩვენს ქალაქში ურცხ...ად შემოხიზნული ოფიცერი უჟეჭ ეშმა ჩვენი დამლუპველი, იგი თავს დაესხმა ჩვენს სტუმრებს ქუჩაში და საშინელი მკვლე...ლობა ჩაიდინა. ეშმა ჩვენი მკვლელიც არის, ამხანაგებო! მის გვყოლია მტერი, მოღალატე და ტრაბზე ვერ მოვხედავთ... ჩვენი ხანა საშინელი წყეომისაგან, რომე...ლიც ეთიკით დავიმსახურეთ, მხოლოდ ერთ რამე შეგვიძლია: საკუთარი ხელით შევიპყ...რათ თავისივე და მივაყენოთ მოკლული ამხანაგების დამსახურებული სასჯელის მი... სახლავად, თუმცა მთლიანად ... ...ქეს ... ...ს ... ...ნარ ... მიმართოს მტრის ... ...გის აღმოსაჩენად. მაგრამ ეს არ კმარა, ... თითოეულმა თქვენთაგანმა ხელი უნდა გამო...ლოს, ამა, ვინც ვერგა და ვისაც ქალაქი...სათვის მართლა გული შესტკივა, ახლა გა...მოჩნდება, დავეძებთ სიკვდილს ... ... ყველამ.

ეს თქვა და ხელის გულით შუბლზე სი...მწრის ოფლი მოიწმინდა.

ხელმოწერილია იტალია საბჭოთა კავშირის პაქტი.

დღეები კახეთში

ნარკვევი: ვარლამ ჟურული

ღამე ვაგონში დაილია. ტფილისიდან დაძრული მატარებელი დილით შეიჭრა გურჯაანში. ღლიონიდან გახელილი თვალი პეიზაჟებით ივსებოდა. ქარვისფერ ველებს ცვლიდენ აწყვანებული ზვარები. ორთქლ-მავალმა კიდევ იხენეშა რამდენიმე წუთს და კვილით მიადგა წნორის სადგურს, სადაც თავდება კახეთის ლიანდაგის მეორე შტო.

გავიაროთ უკანასკნელი თორმეტი კილომეტრი, ზურგს უკან დარჩა კარდანახი... ახაკი... ძირს ჩადიოდენ კალათიანი მგზავრები. ანოქრობდათ ქლიავი, მერამი, ნაირნაირი ხილი... ვაგონში იჭყლოდა საზამთროს წვენი.

წით-ოლ-წყალია. სადგურის სახელწოდება ბეკეთია, რომ მდინარის არსებობა უნდა იგულისხმოთ. სინამდვილეში კი, წნორში ქაროებით ეზიდებიან წყალს. სამაგიეროთ, ახლოა ალაზანი. იგი ძველებურად მიიკლაკნება ძველ კალაპოტში. იქვეა სახელგანთქმული არხი, საიდანაც ზაფხულის გოლვიან დღეებში, წყლით იჟინთებიან სოციალისტური მინდვრები.

—:—

შემდეგი მანძილი ავტომანქანას ემორჩილება. წნორიდან შირაქამდე გასარბენია 50 კილომეტრი. მიქრის ავტო და ჰაერში იფანტება ავარდნილი მტვერი. გვეგებებიან დილიდანვე გაღვიძებული სოფლები. მიდიმოდიან თეთრ დატკირთული ურმები. ეზოებიდან ისქიტებიან წივდაწითლებული ბავშვები. ალაზნისაკენ გაწვდილია ენამთა. წელზე ახვევია მირზაანის გზატკეცილი.

—:—

წითელ-წყაროსთან შევჩერდით. მინდვრად განიერი კალოა. ილეწება მილარის ველზე მოყვანილი პური, სალეწ მანქანას კოლმეურნეები მაჩოთავენ. მათი ერთი ბრიგადა მზეზე აშრობს გალეწილ ხორბალს, მეორე ანიავებს, მესამე კი,—აგროვებს ნამჯას. ყოველდღიურად სალეწი ლეწავს 600 ფუთ მარცვლეულს. ეს ის მაქსიმუმია, რომელსაც 21 საათის მუშაობით აღწევს სოციალისტური მანქანა.

ცოტაოდენ მოშორებით პრიმიტიულ კევრსაც ნახავთ. გაგონდება ნიკო ფიროსმანი. საქართველოს გენიალურ მხატვარს დოლაზე მოუხწრია ამ მამაპაპური „საგანძურის" გადაღება. ეზოში კალოს გარშემო უვლიან დაუღალავი ხარები. ვინ იცის, რამდენჯერ უნდა შემოატარონ მათ ეს პატარა კევრი. ერთდაიმავე წრის გარშემო შემოვლილი მანძილი ალბად ამდენიმე ათეული კილომეტრი იქნება. კევრზე სხედან გოგო-ბიჭები და შოლტის ტყლაშუნით მიერეკებიან მოქანცულ ხარებს. მეორდება იგივე წრე, იგივე შემოტრიალება. კალოს პატრონი ერთპიროვნული გლეხია. იგი ამხადებს, რომ გუშინ, ალიონიდან შებინდებამდე, მან გალეწა 20 ფუთამდე ხორბალი

—:—

განზე დავტოვეთ მირზაანის გზატკეცილი. მანქანამ მოუხვია მარცხნივ და სწრაფად გაირბინა მარხანის კალოები. იწყება თვალუწვდენელი შირაქის ველი. ჯვრის ჭირას დგას როდესჩახლართული ორი მუხა. ისინი საბჭოთა მეურნეობას საზღვრავენ დასავლეთის მხრივ. მათ გარდა, შირაქში არ იცის არცერთი ხე. მხოლოდ ეს მუხები იწყებიან შირაქის გაზაფხულის დიდგომას, როცა იმოსებიან მწვან-მწვანე ფოთლებით. გაზაფხულის მაუწყებელია აგრეთვე ცვარიანი მოლი და შემოდგომის ნათესების გაღვივება შირაქის ყამირზე.

ზაფხულია. დილიდანვე გავარვარებული მზე შეუბრალად აღწევს უძალლეს მხურვალებას. შირაქზე ილვრება პაპანაქება სიცხე. ქარვისფერდება სოციალისტ. ველზე დამწიფებული პური. ხანდახან ჩამოიქროლებს გრილი ნიავი, შეარხევს ღეროს და მიწისაკენ ხრის რავყვითელა მზისუმზირას.

მშრალია შირაქის ჰავა. მაღლა, ჩვეულებრივად ლაჟვარდოვანი ცაა. და თუ გაიხედავ გომბორის მთების მიმართულებით, გამოჩნდება თეთრი ღრუბლების ქარავანი. იჩქარიან კავკასიონიდან დაძრული ღრუბლები... მთებზე იშლება მათი ჩრდილი. ნათელია დღე და ლამაზია ღრუბლის პეიზაჟი, როცა ქუსლი გიდგია შირაქის გულზე.

—:—

ირგვლივ—დამწიფებული პურია. ხუთიოდე წლის წინათ, აქ იზრდებოდა წელამდე ბალახი. გაზაფხულიდან ზაფხულამდე ძოვდა ცხვრის ფარა. გულსაკლავად გაისმოდა თუშ მწყემსების სალამურის ხმა. ღამღამობით ყმუოდა მგელი და ჰყეფდენ მეცხვარეთა ძაღლები. ზაფხულობით ცხვარს მირეკავდენ თრიალეთის მთებზე და მხოლოდ შემოდგომით აბრუნებდენ შირაქში.

მთელი ზამთარი ფარეხებში ბინადრობდა ცხვარი, გარედ ეყარა ქათქათა თოვლი. თეთრი, ცივი და მდუმარე იყო დაზამთრებული შირაქი. გულსაზარად ზუოდა იანვრის ქარი. ფარეხებს ეკიდა ყინული. კარვებში ტყდებოდა ღამე და ზღაპრებით ქრებოდა მოწყენილობა. მთელღამარე ძაღლებს ხანგამოშვებით აღვიძებდათ მოხალოებულ დალევის ღმუილი. მწყემსიც გამოდიოდა გარედ და თხილამურით მიკვალავდა თოვლს, სადაც ნადირი ეგულებოდა.

მაგრამ ახლა შირაქის გულიც გამოიცვალა. მწყემსები ბინაკობენ ელდარის მინდვრებზე. იქ მეცხვარეობის ფერმაა. ზაფხულობით ცხვარს ისევ მირეკავენ თრიალეთს. მოლი-მოლ ძოვენ ფარები თრიალეთს შენაფარებზე. ცხვარი უბრუნდება ელდარს შემოდგომის ღრუბლიან დღეებში, როცა დათესილია მთელი შირაქი.

ამჟამად ზაფხულია. თუ წარმოიდგენთ კახეთის შუადღეს, მინდვრად პაპანაქება სიცხეა. შირაქს ახურავს ლაჟვარდოვანი ცა, და მეც იქა ვარ, სადაც მწიფდება სახელმწიფო პური.

—:—

შირაქის ფართობი 20 ათასი ჰექტარია. აქედან, თვალი მხოლოდ რამდენიმე ათასს ჰფარავს. სამაგიეროდ, კარგათ ჩანს ამწვანებული ყანების მთები, რომელიც შირაქის სამხრეთის „ცედელია. ჩრდილოეთიდან გაშლილია მილარის ზარაჩიანი ველი—კახეთის პურის ნამდვილი ბეღელი. მილარს რწყავს მდ. ალაზანი, შირაქს კი—დილანდელი ცვარი. ალაზანი მიიკლაკნება მინდვრად, აზერბეიჯანში უერთდება იორს და მტკვართან ერთად კასპიის ზღვას. რაც შეეხება შირაქის ცვარს, იგი დილითვე შრება მზიან ამინდში და სიცხის ანაბარა რჩება ვეებერთელა ველი.

მაგრამ ახლანდელი შირაქი ქარვისებური ზღვა. შიგ დაცურავენ ხმელეთის კრეისერები. 24 კომბაინი იღებს პურს—სოციალისტურ მინდვრის მდიდრულ მოსავალს.

ჰაეროპლანის ცალ ფრთასავით გაშლილა კომბაინის ხიმჭელი და ეჭვში აღლის სიგანეზე მოიმკის დამწიფებულ მარცვლეულს, წელში გადათიბული ღერო კონვეერით შერბის სამჭელიდან სალეწ მანქანაში. ერთდაიმავე დროს კომბაინი ასრულებს ხუთნაირ მუშაობას: მკის, ლეწავს ცრის კოდში, აგროვებს სუფთა მარცვლეულს და ცალკე—ყრის ნამჯას.

ხმელეთის კრეისერმა 20 წუთში აიღო ჰექტარნახევარი ფართობი. ხორბლით აივსო ასფუთიანი ყუთი. კომბაინერმა ამართა დროშა. მიცემულია ნიშანი, რომ ავტო დაიძრას მისაშველებლად. საბარგო მანქანაც ჩამოდგა. სწრაფად იცლება ყუთი და ისევ იწყება მორიგი ფართობის აღება. მთელი დღის განმავლობაში კომბაინი ასრულებს 1,500 ფუთი მარცვლეულის გალეწვას.

მიდის, მიიზლაზნება ხმელეთის კრეისერი. მიგუგუნებს იგი და უკან ტოვებს ნაპრალს, სადაც სიმწიფისაგან იხრებოდენ თავთავები და, სადაც ქარვისფერია ახლანდელი შირაქის გული.

—:—

გამოიცვალა შირაქის ღამეც. შებინდება თუ არა, მეურნეობის ტერიტორიისაკენ იძვრიან ველზე გაფანტული ავტოები. შორიდან ანათებენ მათი პროჟექტორები. სინათლით სავსეა მუშათა სახლები. მეურნეობის ცენტრი პატარა ქალაქია. ციმციმებს ელექტრო. გარედან იხედება ვარსკვლავიანი ღამე.

რამდენი ყოფილა ასეთი ღამე შირაქის გულში?!

— არცერთი.

დღევანდელ ცენტრის ადგილას თუშ მწყემსების კარავები იდგა, ფარეხიდან ისმოდა ცხენის ფეხის ხმა. ერთდულებით ჰყეფდა ფხიზელი ძაღლი. ღმუოდა ნადირი. ქურქში ეხვეოდენ მწყემსები და ზღაპრით იპარებოდა შუაღამე.

ბევრი გათენებულა ვარსკვლავიანი ღამე. ბევრჯერ ენათებია მთვარესაც, მაგრამ მუდამ ბნელოდა კარავების გარედ. ახლანდელ შირაქში კი—სვეტებიდან უმზერს ელექტრო—ელექტრონით იწვება ღამე, ელექტრო ანათებს აგრეთვე სახელმწიფო პურს, რომელიც მისცა რესპუბლიკას შირაქის ყამირმა.

—:—

ისევ მირზაანის გზატკეცილი. მანქანის სირბილი წითელმა ქარავანმა შეანელა. თვალმა 30 ურემი დაითვალა. ეს ქედის კომუნარების მეორე ქარავანია. მათ ყველაზე უწინ გაანაღდეს პირველი მცნება საქართველოში. კომუნარების მიერ ჩაბარებული მარცვლეული 3.500 ფუთს აღემატება.

გავიაროთ ენამთა. შესაფერისი სახელი ჰქვია, გომბორის წინა მთებიდან ენასავით გამოწვეული ერთი მთაგრეხილი და ქამიდამიდან შევრქმევია ენამთა. მირზაანის გზატკეცილიც ენამთას გადახვევია. იქიდან უცქერ გველივით დაკლაკნილ ალაზანს, რომლის ერთი შტო არხში აგდია, მეორე კი—ძველ კალაპოტში მიმდინარეობს და ზვირთით უბერტყებს ჭიაურის ტყეს. შორსაა ტყე და არ ისმის ფრთოსანთა ფრთთლების შრიალი.

სალამოთი წნორში ვიყავით. ვაგონები ეცსებოდენ მგზავრებით და ხილით. ტფილისს მიექროდა კახეთის მატარებელი.

წნორი, 30 აგვისტო.

ბოლშევიკური გაზაფხულის ბოლშევიკური შედეგები

ნარკვევი: ალიო. ადამია

მტკიცე საძირკველი ეყრება შეძლებულ ცხოვრებას

საბჭოეთის ქვეყანამ დიდძალი ხორბალი მიიღო წელს და, განა მარტო ხორბალი?—ბოსტნეული, ხილი, ტექნიკურ კულტურების უხვი დოვლათი... მეორე ხუთწლედის პირველ წელს გაცილებით მეტი რაიონი, რაინდი იქნა გაწვეული რესპუბლიკის თვალუწვდენ ველ-მინდვრებზე, ვიდრე პირველი ხუთწლედის უკანასკნელ წელში, ურთულესი ტექნიკით დამორჩილეთ მთაგორიანი, დაფერდილი ადგილები და ჩანერგილი ხეობებიც კი.

საბჭოთა თვითმფრინავები სასოფლო-სამეურნეო იარაღ-მანქანების მოწყობაში ჩადგა.

საბჭოთა თვითმფრინავი—საოცნებო" და ყველა რომ უკვე აღარაა საბჭოთა ქვეყნის მშრომელი გლეხისათვის,—როგორც ტრაქტორი, როგორც კომბაინი...

თვითმფრინავებმა გაანადგურეს მინდვრისა და ნათესების მავნებლები, ამიტომაა, რომ მოსავალი უხვია და მაღალხარისხოვანი...

დაწინაურდენ საბჭოთა ქვეყნის ჩამორჩენილი მხარეები, ოლქები და რაიონები მოწინავე კოლმეურნეთა გამოცდილების გადმოტანისა და ეროვნული დახმარების შედეგია ეს.

პირველად სიცოცხლეში

ასტრახან-ბაზრის (აზერბეიჯანი) რაიონის გლეხებს არასოდეს მოუწევიათ მთელი წლის სამყოფი სარჩო. ნიადაგი ამჟამადაც იგივეა. შავი და ალაგ-ალაგად ქვიშნარევი, კოლექტივებიც უკვე სამი წელია არსებობენ, მოღონიერებას, წელის გამართვას არაფერი ეშველა, მუშა-ხელიც ცოტაელი, მწირული.

გაზაფხულის დაწყებამდე გაიჩაღეს შეჯობა მინდვრად, მოამზადეს, გასწმინდეს სათესი ფართობი, სახელმწიფომ თესლი ასესხა. დახარისხებული, შეწამლული თესლით.

გაზაფხულის პირზე მთელი ადგილი მოიხნა, დაითესა ხორბალი.

ხალილი მეტად ღატაკი სოფელი იყო ასტრახან-ბაზარში,— **მაგრამ შამბაზ-ოღლი** ყველაზე ღარიბი გლეხი ხალილში!

ქირეული— წავიდა დრო შავი ზაფხულამდე.

მოსავალს კარგი პირი უჩანს, ხალილში მოსავალი დახვავდება.

ზაფხული მიიწურა და ხალილის კოლექტივი მინდვრადაა. გაფენილი ღამე გუშაგობენ ძვირფას მოსავალს, კომბაინიც წელს პირველად ეწვია ხალილს; დღემდე რა საპირო იყო, მოსავალი ხელსაც ვერ უთავდებოდა, ახლა კი გაშლილ ყანას კომბაინმა უკვე და მთელი ფართობი ტრამბალად აქცია ხუთ დღეში.

ასტრახან-ბაზარში ხალილის კოლმეურნეებმა ყველაზე უმალ მოაწყვეს წითელი ქარავანი, პირველ განაღლუწოდნენ. მაღალი ხარისხის ხორბალი ჩააბარეს სახელმწიფოს და შემდეგ მოსავლის განაწილებას.

მათ შრ.-დღეზე მიიღეს 16-18 კ. ხორბალი 4 მ. 55 კაპ. ფული და ახლოხანში გაინაწილებენ ბოსტნეულის მოსავალს.

მაგრამ შამბაზ-ოღლის 856 ფუთი ხორბალი შეხვდა, ეს პირველად მის სიცოცხლეში. სამი წლის წინ ყველაზე ღატაკი გლეხი მოღონიერდა, დიახ შეძლებული გახდა.

კოლმეურნეთა შეკრებაზე მაგერამ შამბაზ-ოღლიმ განაცხადა:

„მე დამკვრელურ მუშაობად არ მიმაჩნია მხოლოდ წითელი ქარავნების მოწყობა. ჩვენ დამკვრელურად უნდა ვიმუშაოთ მთელი წლის განმავლობაში—თესვის, მკისა და ლეწვის დროს".

და ამ სიტყვებს განა მარტო მაგერამი ლაპარაკობს და მაგერამი გრძნობს? არა, ამას ლაპარაკობენ და გრძნობენ ჩვენი ქვეყნის მოწინავე კოლმეურნეები. მათთვის შრომა უკვე გადაიქცა ღირსების, სახელისა და მამაცობის საქმედ.

შარშან წინ პეტრე კასენკოვი ღატაკი იყო

ოდესის ოლქ. შორის მოწინავე და მისაბაძი კოლმეურნეობაა **„კრასნი ლუჩი"**, კოლმეურნეობამ განსაკუთრებით ისახელა თავი შრომის სწორი ორგანიზაციით, ბრიგადებში **სანიმუშოდაა** საწარმოო დისციპლინა დაცული.

შარშან **„კრასნი ლუჩ"-მა** დეზერტირობისა და სიმუქთახორობისათვის ხუთმეტამდე კაცი გარიცხა **კოლმეურნეობიდან**, წელს ასეთი მაგალითი არ განმეორებულა.

პეტრე კასენკოვი „შარშანწინდელი ღარიბი, ერთპიროვნული მეურნე გლეხი, წელს „კრასნი ლუჩი"-ს მოწინავე დამკვრელია, შეძლებული ცხოვრების გზაზე შემდგარი კოლმეურნეა.

„კრასნი ლუჩი"-ს დიდი მოსავალი ასეულ კასენკოვების გულდადებულ, ზეჯითი შრომის, თავგანწირულის, ერთგული თავდადების შედეგია.

„კრასნი ლუჩ"-მა რესპუბლიკას ჩააბარა კეთილი ხორბალი, გაისტუმრა სიმანქანო-სატრაქტორო სადგური, გაანაღდა ვალი და პირველმა გაანაწილა ოდესინაში მოსავალი კოლმეურნეთა შორის.

შრომა-დღეზე 15—16 კილო პური, ათი მანეთი ფულად ხილი და ბოსტნეული— აი, რა მიიღეს „კრასნი ლუჩი"-ს კოლმეურნეებმა. მათ აიძულეს მიწა-მოეცა უხვი მოსავალი, მტკიცედ დანერგეს და განამტკიცეს შრომის სოციალისტური ფორმები, მოიხადეს მოვალეობა სახელმწიფოს წინაშე და თითონაც გაიმაგრეს წელი.

ახლა სხვაგვარად ცხოვრობენ „კრასნი ლუჩი"-ს კოლმეურნეები,—როგორც ორიოდე წლის წინ—არ დასჭირდებათ ხორბალისათვის მეზობელ რაიონებში **გადასვლა**, არ შემოაკლდებათ სათესლე **ხორბალი**, წინასწარ, მოსავლის აღებამდე არ მოითხოვენ ავანსს.

პეტრე კასენკოვის ოჯახმა 416 ფუთი **ხორბალი** მიიღო და განა უმნიშვნელოდ შეიცვალა, გადასხვაფერდა მისი ცხოვრება? ოცდაათ წელში მან უარი სთქვა კოლმეურნეობაში შესვლაზე, ის სულ ორი

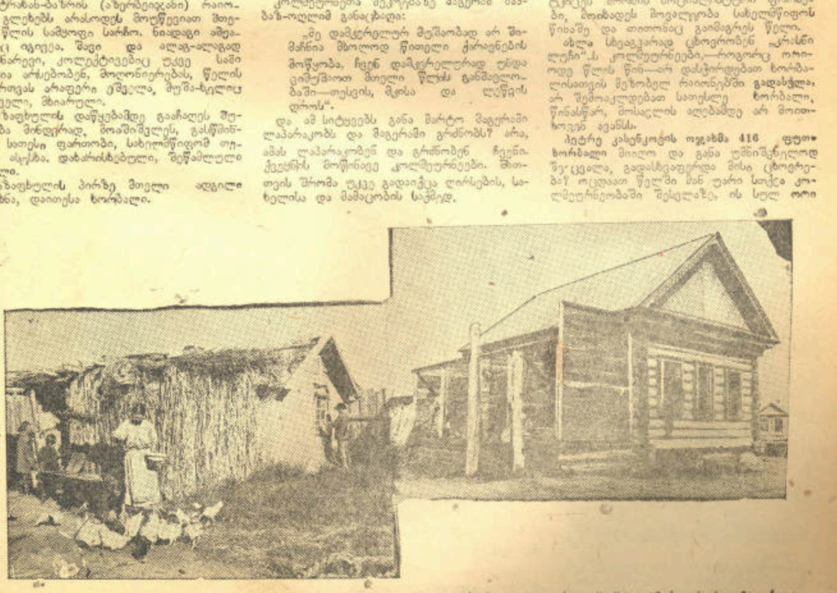

მხოლოდ კოლმეურნეობაში შეიძლება შეძლებულად ცხოვრება. „კრასნი დუბროვრაგეც" (სტალინგრადის რაიონი, ქვემო ვოლგა) დამკვრელი კოლმეურნე, ყოფილი ღარიბი ამხ. იაკოვლევი თავის სიცოცხლეში ღარიბ ქოხში ცხოვრობდა; ეხლა კი კოლმეურნეობაში შეძენილ ქონებით აშენებს ახალ სახლს.

სურათზე: მარცხნივ ამხ. იაკოვლევის ძველი ქოხი, მარჯვნივ—ახალი სახლი.

წლის კოლმეურნეა, ახალგაზრდა კოლმეურნე,— და უკვე შესაძლებლობა აქვს შინაარსიანად იცხოვროს.

სწორედ ორი წლის წინ მან თავისი ცოლით ნახევარი ყანაში, ბრიგადად სცადა გაუკეთებელი ჯამრიგა ცხენებს, მუშაობდა, თავდადებით მოშაობდა მთელი დღე. ზოგჯერ ეერც კი ამჩნევდა მზის ჩასვლას. მოსავალი? გაზაფხულამდე ძლივს ყოფნიდა, შემდეგ — ზამთრის პურამდე კარდა-კარ სიარული!

416 ფუთი ხორბალი წელს! აი, რა მჯამი შეუძლებელი მა, კოლექტიურმა შრომამ, როგორ გადაარჩინა პეტრე კასენკოვი გაქირვებას და არა თუ მარტო გადაარჩინა — წელში მოაქრიალა, დააყენა სრულიად ახალი ცხოვრების გზაზე.

პეტრე კასენკოვი შეძლებული კოლმეურნე გლეხი ოდესაში—კოლმეურნეობა „კრასნი ლუჩი"-ს მოწინავე დამკვრელი.

ჩვენ ვიცხოვრებთ კულტურულად

დნეპროპეტროვსკის მოწინავე კოლმეურნეები, რომელთაც მოითავეს მოსავლის აღება და ძირითადათ განაწილებაც — ბოლოულ სესიებზე შეიკრიბენ **დნეპროპეტროვსკში** მათ მოწოდებით მიმართეს რესპუბლიკის კოლმეურნე და ინდივიდუალურ მშრომელ გლეხებს.

— გაისათ მთელი ფართობი 15—18 სანტიმეტრის სიღრმით უნდა მოიხნას, ეს კიდევ უფრო გაამრავლებს მოსავალს, გაამაღლებს მის ხარისხს. კოლმეურნეება წელს დიდი მოსავალი მიიღეს, გალეწეს, დროზე ჩააბარეს სახელმწიფოს და სამანქანო-სატრაქტორო სადგურებს და ძალიან მალე გაინაწილეს. ჩვენში არიან ისეთი კოლმეურნეები, რომელთაც 400—500 ფუთამდე, ხორბალი მიიღეს, ჩვენ გადაჭრით დავადექით შეძლებული ცხოვრების გზას".—

ასე სწერდენ დნეპროპეტროვსკის მოწინავე კოლმეურნეები თავიანთ მიმართვაში.

ჭველაზე დიდი მოსავალი საბჭოთა მეურნეობა „წითელმა პარტიზან"-მა აიღო და ეს იმიტომ, რომ იქ მანქანებს კარგად უვლიან: აბა, შეეცადეთ და თვალი შეავლოთ დაუდევრად, გაუწმენდავ მანქანას!

მოწინავე საბჭოთა მეურნეობას ეხმარება კოლმეურნეობებმა. ყოველმხრივ გამოიყენონ მისი მდიდარი გამოცდილება-

უარალამის რაიონში დაიწყეს ბამბის აკრეფა. კოლმეურნეები დაყოფილი არიან ბრიგადებად და სოცშეჯიბრება აქვთ გამოცხადებული.
სურათზე—ლენინის სახელობის კოლმეურნეობის ბრიგადირი ამხ. ოსმან მუსტაფა ოღლი ლებულობს და სინჯავს აკრეფილი ბამბის ხარისხს.

ახლა ჩვენი ლოზუნგია— **ვიცხოვროთ კულტურულად:** თვითმომქმედი წრეები ცუდათ მუშაობენ და ამჟამად მოწინავე კოლმეურნეებს მოთხოვნილებას მარტოოდენ თვითმომქმედი წრე ვერ დააკმაყოფილებს. კოლმეურნეები თანდათან, ღირსეულად ძლიერდებიან ეკონომიურად,—ეს გვავალებს—აღამაღლოთ ჩვენი კულტურული დონე. თითეულ კოლმეურნეობაში უნდა იყოს კარგად მოწყობილი კლუბი; სამკითხველო და რადიო. ამის შემდეგ ჩვენ გაცილებით უფრო გაგვიადვილდება ტერიტორიასთან გატარება. უკეთესად მოვუვლით მანქანებს, უფრო დიდ მოსავალსაც მოვიყვანთ!— აი, დნეპროპეტროვსკის კოლმეურნეთა საპატიოების მოთხოვნილებანი. **„ახლა ჩვენი ლოზუნგია — ვიცხოვროთ კულტურულად".**

მომავალ წლისათვის უფრო გრანდიოზული ამოცანებს ისახავენ დნეპროპეტროვსკის კოლმეურნეები, საგაისოთ თესვაში მესაქონლეობის ათეული და მეფრინველეობები მოეწყობა, მწირ ნიადაგზე ეროვნულ ჰექტარიდან აიღონ არა ნაკლებ საშუალოსთვის ფუთი ხორბალი, ეშინიათ არ დაიზიანონ არც ერთი მანქანა, კოლმეურნეთა საცხოვრებელ ბინებში მოიპოვონ მიქყო!

სრულიად შეიცვალა გლეხის ცხოვრება; მან შორს მოიტოვა სიღარიბე და სიდუხჭირე, თითქო მიწისაც გული გამოცვალა, აჰ-კარგი, მაგრად მოიდგა ფეხი, კლუბს, კინოს და რადიოს აწყობს მეურნეობაში.

კოლმეურნეებმა გაიმარჯვეს ნამდვილად—საქმით, რესპუბლიკის მინდვრებზე. მარშანწინდელი ჩამორჩენილი გლეხი ტექნიკური და ციტრუსოვან კულტურებს აშენებს და უვლის, დაეუფლა რთულ მანქანაზე მუშაობის ტექნიკას,. ის თამამად გამოვიდა ცხოვრების ფართო გზაზე.

600 ფუთი ხორბალი მიხა კაპანაძეს

საქართველოს კომკავშირის მეათე ყრილობის სახელობის კოლმეურნეობის (ლაგოდეხის რაიონი) წევრი მიხა კაპანაძე წელს ხელზე მიიღებს 600 ფუთ ხორბალს.

მიხა კაპანაძე ღრმა მოხუცია, 65 წლის, საკუთარი თვალით სამოცჯერ ნახა მოსავლის აღება, ახლანდელის მსგავსი კი არასოდეს უნახავს. ის მთელი ოჯახითაა გაერთიანებული კოლმეურნეობაში, ხუთმეტ სულამდე, მისმა ოჯახმა 580 შრომა-დღე გამოიმუშავა. **600 ფუთი ხორბალის გარდა ის მიიღებს 2000 მანეთამდე ფულს.**

არა თუ მარტო კაპანაძე კოლმეურნეობის ყველა წევრები დაიძრენ მაძღარი ცხოვრებისაკენ. კოლმეურნეობის მოსავალი არაჩვეულებრივად უხვი იყო წელს.

შარშანდელთან შედარებით სამჯერ გაიზარდა შემოსავალი. შარშან ამავე კოლმეურნეობის წევრებმა შრომა-დღეზე მიიღეს 13 გირვანქა პური, 8 გირ. სიმინდი და ფული 2. 50 კაპ.

წელს კი შრომა-დღეზე: 1 ფ. და 10 გ. პური, 15 გირ. სიმინდი და ფულად 6 მანეთი.

მიუხედავად, ენერგიული შრომით მოიპოვეს ლაგოდეხის კოლმეურნეებმა ასეთი გამარჯვება. ისინი უკვე შეუდგნენ საშემოდგომო თესვისათვის მზადებას, სახნავი ფართობი მოამზადეს, არ დათესენ არც ერთ მარცვალს შეუწამლავ თესლს, უფრო ღრმად მოხნავენ, რომ მიიღონ უფრო მეტი მოსავალი, მეტი მისცენ სახელმწიფოსაც და საკუთარ თავს.

ძველი სამტრედიის კოლმეურნეებმაც ორჯერ გაადიდეს შარშანდელ მოსავალს; თითეულ კოლმეურნე შრომა-დღეზე მიიღებს 2 ფუთს სიმინდს და 8 მანეთს ფულად.

საბჭოეთის ქვეყნის კოლმეურნეთა ცხოვრება მდიდარია ასეთი მაგალითებით,

ჩვენმა გლეხმა ახალი, შეძლებული ცხოვრება დაიწყო, განმტკიცდა რესპუბლიკა, განმტკიცდა და გაძლიერდა კოლმეურნე გლეხის ცხოვრება.

მომავალ გაზაფხულს კიდევ უფრო რამდენიმე რაშები მოეწყობა გამოსაღლ კულ-მინდვრებს, უფრო მაღალი იქნება ჩვენი მეურნეობის ხარისხი, მეტ მოსავალს მიიღებს გლეხი, უფრო გაუმჯობესდება და მოეწყობა კოლმეურნე გლეხის ცხოვრება.

ყარაიაზის ბამბის საბჭოთა მეურნეობაში გაჩაღებულია ბამბის აკრეფის კამპანია.
სურათზე—ამხ. აზიზბეკოვის სახელობის კოლმეურნეობის საუკეთესო ამკრეფი ქალი ამხ. მიროსტა სვინი.

ელემენტების ხელოვნური გარდაქმნა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წერილი: პროფ. გ. ა. გამოვი

ჯერ კიდევ შორეულ საშუალო საუკუნეებში ალქიმიკოსები თავს იმტვრევდნენ ერთი ელემენტის მეორეთ გადაქცევის ამოცანაზე. მათი მიზანი უმთავრესად იყო ოქროს მიღება სხვა უფრო იაფ ნივთიერებებიდან. თანამედროვე ზუსტი მეცნიერება კვლავ აყენებს ამ საკითხს. მაგრამ, თუ პრაქტიკულ მიზნებზე ვილაპარაკებთ, აქ საქმე უკვე „წყეული" ლითონის მიღებას კი არ შეეხება, არამედ ენერგიის იმ აურაცხელ რაოდენობას, რომელიც შეიძლება გამოიყოს ამგვარ გარდაქმნების დროს. მართლაც: რაოდენობა ენერგიისა, რომელიც დაკავშირებულია თვით ატომის (უფრო სწორად რომ ვსთქვათ, ატომგულის) გარდაქმნასთან, საშუალოთ მილიონჯერ აღემატება ენერგიის იმ რაოდენობას, რომელთანაც საქმე გვაქვს ჩვეულებრივი ქიმიური რეაქციების დროს. ამიტომ, რომ შეიძლებოდეს ამგვარი რეაქციების გამოწვევა ატომგულში, ერთი გრამი ნივთიერება იმდენივე ენერგიას მოგვცემდა, რამდენსაც ერთი ტონა ნახშირი. სამწუხაროდ რეაქციები ატომგულში მეტად ძნელად მიმდინარეობენ და თანამედროვე მეცნიერების უდიდეს შესაძლებლობათა მიუხედავად ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ ის დავიტრაბახოთ, რომ ვიცით მხოლოდ ამგვარ გარდაქმნათა გამოწვევა და მათი უმნიშვნელო კვალის შემჩნევა.

მეთოდი, რომლითაც ჩვეულებრივ სარგებლობენ ამ შემთხვევაში, შედგება გარდასაქმნელი ნივთიერების სწრაფად მოძრავი დამუხტული წილაკების (ალფა - წილაკები ან პროტონები) ინტენსიურ დაშენაში. ამ სწრაფად მოძრავ წილაკებს აშკარად იღებენ სხვადასხვა იონების აჩქარებით ძლიერ ელექტრონულ ველში. სამწუხაროდ ამგვარი დაშენის მარგი კოეფიციენტი უაღრესად მცირეა — ნივთიერებაში მოხვედრილი წილაკებიდან რაღაც ათეული თუ მოხვდება ატომგულში და იწვევს გარდაქმნას, ყველა დანარჩენი კი უსარგებლოდ ივარგება, მათი ენერგია იხარჯება ნივთიერების იონიზაციასა და გარდაქმნაზე. რატომ ხდება ეს? საქმე იმაშია, რომ ყოველ ატომში გულს გარს აკრავს მჭიდრო გარსი ელექტრონებისა, რომლებიც ატომგულის ელექტრონული მიზიდულობის გავლენით მოძრაობენ მის გარშემო. ამ ელექტრონული გარსების სიდიდე დაახლოებით ათი ათასჯერ სჭარბობს თვით ატომგულის დიამეტრს და ამიტომ ატომში გავლილი ყველა წილაკი ვერ მოხვდება გულს. მაგრამ ატომის ელექტრონულ გარსში ყოველი გავლის დროს ჩვენი წილაკი დაჰკარგავს ნაწილს თავის ენერგიისა და ამიტომ წილაკების უმრავლესობა დაჰკარგავს ენერგიას და გაჩერდება მანამდე, სანამ გულამდე მიაღწევდეს. ამ მხრივ, დაშენის მეთოდის გამოყენებით, ჩვენ ვემსგავსებით ადამიანს, რომელსაც სურს კაკალი გასტეხოს და ამისთვის თითო კაკალი ჩასვა მიწით სავსე დიდ ტომრებში და ამგვარი ტომრების მთას ესროლოს ტყვიამფრქვევიდან. საჭიროა კიდევ მხედველობაში იქნას მიღებული ის გარემოება, რომ ამ წილაკების რიცხვიდან, ძალიან ცოტა აღწევს მის შიდანაწილს და იწვევს დაშლის სასურველ ეფექტს — ამას ეწინააღმდეგება განზიდველი ელექტრონული ძალები ატომგულისა და წილაკის მუხტს შორის. მართალია, მსუბუქი ელემენტებისათვის დაჯახების მარგი კოეფიციენტი საკმაოდ დიდია (10%-დე). მაგრამ უფრო მძიმე ელემენტებისათვის იგი მეტად მცირე მნიშვნელობის არის.

ჩვენ ვხედავთ, რომ დაშენისათვის უფრო ხელსაყრელია სარგებლობა უფრო ნაკლები მუხტის მქონე წილაკებით: პროტონები იძლევიან უფრო მეტ ეფექტს, ვიდრე ალფა - წილაკები. მაგრამ მეტ ეფექტს უნდა მოველოდეთ ელექტრულად დაუმუხტავი წილაკებიდან, რომლებსაც ნეიტრონები ეწოდება. ნეიტრონები სრულიად მოკლებული არიან ელექტრონულ მუხტს, ამიტომ ისინი სრულიად არ მუხრუჭდებიან ატომის ელექტრონულ გარსში გავლის დროს და აგრეთვე ადვილად იჭრებიან ატომგულებში. სამწუხაროდ, ნეიტრონები თავისუფალი სახით ბუნებაში არ არსებობენ და ჩვენ გვიხდება მათი მიღება სხვა ატომების გულებიდან უკანასკნელთათვის ალფა - წილაკების დაშენის გზით. ამ გარემოებას კი კვლავ მივდივართ მარგი მოქმედების მეტად მცირე კოეფიციენტთან.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის საფუძველზე ჩვენ მივდივართ დასკვნამდე, რომ თუმცა ატომის გულისათვის სწრაფმოძრავი წილაკების დაშენის მეთოდი მეტად ძვირფასია ელემენტთა გარდაქმნის პროცესის შესწავლისათვის, მაგრამ გარდაქმნილ ატომების რიცხვი აქ ყოველთვის ისე მცირეა, რომ საეჭვოა ლაპარაკი მის პრაქტიკულ მნიშვნელობაზე.

ატომგულში გარდაქმნის რეაქციების გამოწვევის მეორე შესაძლებელი მეთოდი მდგომარეობს გარდასაქმნელ ელემენტთა ნარევის გახურებაში ძლიერ მაღალ ტემპერატურამდე. ამ შემთხვევაში ატომების თერმიული მოძრაობის სისწრაფე შეიძლება ისე დიდი გახდეს, რომ ისინი შეიჭრან ერთმანეთში. თანამედროვე მეცნიერება იძლევა ამ ტემპერატურების გამოანგარიშების შესაძლებლობას. მაგრამ ირკვევა, რომ საეჭვოა ეს ტემპერატურები მიღებული იქნას ჩვენი — დედამიწის პირობებში არ. მაგალითად, რომ ყველაზე ადვილად მიმდინარე ატომგულის რეაქცია (ლითიუმი წყალბადთან) საკმაოდ სწრაფად წავიდეს, საჭიროა დაახლოებით 40 მილიონი გრადუსი ტემპერატურა. პატარა ღუმელი, გახურებული ამ ტემპერატურამდე, იმდენად ცხელი იქნებოდა, რომ ყველაფერს გადაბუგავდა გარშემო 2000 კილომეტრის მანძილზე! და თუმცა ჩვენი მზის შიდანაწილებში ამგვარი ტემპერატურები, როგორც ჩანს, არის, დედამიწაზე მათი მიღების შესახებ ფიქრიც კი არ შეიძლება.

იძულებული ვხდებით ვაღიაროთ, რომ ატომგული მკაცრად ინახავს თავისი ენერგიის აურაცხელ მარაგს და თუ შეიძლება ამ საკითხის დასმა ამ ენერგიის პრაქტიკულად გამოყენებაზე, ეს ყოველ შემთხვევაში ძლიერ შორეული მომავლის საკით-

პროფ. გ. ა. გამოვი.
მეცნიერებათა აკადემიის წევრი და კორესპონდენტი.

*) დაწერილი სპეციალურად ჟურ. „დროშა"-სათვის, ავტორის თბილისში ყოფნის დროს. რედ.

სისადავის პრობლემა მხატვრულ შემოქმედებაში

წერილი: გ. ჯიბლაძე

ხელოვნების ფრონტზე მიმდინარე ეტაპმა მკვეთრად წამოაყენა სისადავის პრობლემა. ეს გარემოება აიხსნება ერთის მხრივ ხელოვნებისა და ლიტერატურის მეცნიერებაში ლენინური ეტაპის კოლოსალური მნიშვნელობით და მეორეს მხრივ—ამ საფუძველზე შემოქმედებითი გზების ძიებისათვის დიდი მუშაობით, სოციალისტური, რევოლუციონური რომანტიზმის სპეციალური პრობლემის დამუშავებაზე გადასვლით.

ისტორიულად, სისადავე ხელოვნებაში, წარმოადგენდა ნამდვილი მხატვრული მონაცემების პირველ და ძირითად სპეციფიკურს, ხელოვნებისა და მხატვრული ლიტერატურის ერთეული ავტორიტეტებიც თავიანთი შემოქმედებით ცდილობდენ მიეღწიათ სისადავის ისეთ სიმაღლემდე, სადაც ხელოვნების ოსტატი დიდ იდეებს, გაგების მაქსიმუმით და უაღრესი მხატვრული ფორმებით ლაპარაკობს.

ცნობილია, რომ დიდი რუსი ჰეგელიანელი ბესარიონ ბელინსკი აღტაცებული იყო გოგოლის სისადავით და „ჩვეულებრიობით" მოიგონეთ გოგოლის აკაკი აკაკიევიჩ ბაშმაჩკინი. მოიგონეთ ის სისადავე, რომელსაც გოგოლი მიმართავს, ამ ტიპის მკვეთრად მოგახვესათვის; რა სადა მომენტებს იჭერს იგი ბაშმაჩკინის მთელი „პიროვნული კურთხვის" დასახატავად და მაშინ ნათელი გახდება თუ სად უნდა ვეძიოთ ოსტატობის მთელი „საიდუმლოება".

სტენდალი წუხდა, რომ იგი ვერ ავიდა გაგების სათანადო სიმაღლეზე. მართალია, სტენდალმა თავისი მხატვრული შემოქმედების დროშას წააწერა: „მე მაქვს ერთი კანონი — ვიყო გასაგები" — მაგრამ მან ვერ შესძლო მისი სრული განალდება მხატვრულ შემოქმედებაში, რადგან იგი, როგორც ბურჟუაზიული რეალისტი მოკლებული იყო ამისათვის საჭირო წინამძღვრებს.

არსებობს ერთი მეტად მავნე და აშკარა ფილისტერული შეხედულება თითქოს სისადავე ხელოვნებაში წარმოადგენს არა ოსტატობის მაღალ ხარისხს,—არამედ პირიქით, დაბალ მხატვრულ დონეს.

თუ თეორიაში ტოლსტოი ხელოვნების ამოცანად აყენებდა იმას, რომ ხელოვნების თვითეული ფაქტი ყოფილიყო გასაგები, მდიდარი თავისი შინაარსით, ნათელი თავისი იდეებით ე. ი. სისადავეს თვლიდა „ნამდვილი ხელოვნების" დამახასიათებელ თვისებად—მხატვრულ შემოქმედებაში იგი ცდილობდა ეს სისადავე შეენარჩუნებია ბოლომდე. მართალია, ტოლსტოის ამ საქმეში ხელს უშლიდა „ტოლსტოი მოაზროვნე", მაგრამ აზროვნების სპეციალ საკითხებთან შედარებით—ხელოვნებისადმი უფრო მეტი სამსახური მან სწორედ აქ დაამტკიცა, როცა მოაზროვნეს გაუსწრო მხატვარმა.

ამ მომენტს გაუსვა ხაზი ლენინმა. ყველა ნაციონალ და პროფესიონალურ, კაზიონურ თუ ლიბერალურ ლიტერატორების წინააღმდეგ—ლენინმა გენიალურად აღნიშნა, რომ „ტოლსტოის სკოლისა, მოძღვრებისა, შეხედულებებისა და ნაწარმოებში ზოგიერთი აშკარა წინააღმდეგობანია. ერთის მხრივ ჩვენს წინაშეა,—გენიალური მხატვარი, რომელმაც მარტო რუსეთის ცხოვრების შეუდარებელი სურათები კი არა, არამედ მსოფლიო ლიტერატურის პირველ ხარისხოვანი ნაწარმოებებიც მოგვცა. მეორეს მხრივ, ჩვენ ვხედავთ—მემამულეს, ქრისტეს მორწმუნეს. ერთის მხრით საოცრად ძლიერი, უშუალო და გულწრფელი პროტესტანტი საზოგადოებრივი სიცრუისა და სიყალბის წინააღმდეგ. მეორეს მხრივ—„ტოლსტოველი" ე.ი. საკმაოდ გაცვეთილი ისტორიულად ყველაფრის დამტირალი ადამიანი, რომელსაც რუსი ინტელიგენტი ეწოდება და რომელიც საჯაროდ იბრაგუნებს მუშტს გულზე და ამბობს: „მე საზიზღარი ვარ, ცუდი, მაგრამ ზნეობრივ თვითგანახლებაზე ვმუშაობ; მე აღარ ვჭამ ხორცს და ბრინჯის კატლეტით ვიკვებები". ერთის მხრივ—დაუზოგავი კრიტიკა, კაპიტალისტური ექსპლოატაციისა, მთავრობის ძალადობათა, სასამართლოს კომედიისა და სახელმწიფოებრივ მართველობის მხილება, მზის სინათლეზე გამოტანა წინააღმდეგობათა მთელი სიღრმისა და სიმდიდრის და ცივილიზაციის მონაპოვართა ზრდისა და სიღარიბის ზრდის შორის, მუშათა მასების წამებისა და გაველურების; მეორეს მხრივ—ქადაგება „ბოროტებისათვის წინააღმდეგობის გაუწევლობისა" ძალით. ერთის მხრივ—უხიზღლო რეალიზმი, ყველა და ყოველგვარი ნიღაბის ჩამოხსნა; მეორე მხრივ—ქადაგება ერთ-ერთი უსაზიზღრეს რამისა, როგორიც კი ქვეყანაზე არსებობს, სახელდობრ: რელიგია—არის სწრაფვა კაზიონური ხუცების მაგიერად ზნეობრივი რწმენის მქონე ხუცები, ე.ი. გავრცელება ყველაზე უფრო გამახვილებულ და ამიტომ ყველაზე უფრო საზიზღარ ხუციზმისა. ჭეშმარიტად,

„შენ ღარიბიც ხარ და თან მდიდარი,
„შენ ლარიბიც ხარ და თან მდიდარი,
—დედა რუსეთო"[1].

ახლა კი ტოლსტოის ლენინური დახასიათებიდან, რა მოსწონს ლენინს ტოლსტოის მხატვრულ შემოქმედებაში?—ის, რომ ტოლსტოიმ ნათლად, აშკარად „ფორმალისტური ტრიუკობისა" და „მოჭარბული ფრაზების" გარეშე შესძლო საოცარი სიცოცხლით გადმოეცა განწყობილება ფართო მასებისა, რომლებიც თანამედროვე წყობილებით არიან დამონებულნი, დაეხასიათებია მათი მდგომარეობა, დაეხატა მათი სტიქიური გრძნობა პროტესტისა და აღშფოთებისა [2]".

პროლეტარიატის უდიდესი ოსტატი, მაქსიმ გორკი ტოლსტოის მხატვრულ შემოქმედებაში გამოთქმისა და გამოხატვის სისადავეს პლასტიკაში, განმაცვიფრებელ რელიეფურობას თვლის—უდიდეს მიღწევად. „როცა ტოლსტოის მხატვრულ შემოქმედებას კითხულობ—ამბობს გორკი ტოლსტოის გმირები თითქოს ფიზიკურად არსებობენ, ეს გმირები თითქოს თქვენს წინაშე დგას და „გსურთ თითებით შეეხოთ მას[3]) ეს სიცხადე და გამოკვეთილობა, ეს სისადავე და გამაოცვიფრებელი რელიეფურობა—ტოლსტოის მხატვრული შემოქმედების დამახასიათებელი თვისებაა, რომელსაც გორკიმ ასე მკვეთრად გაუსვა ხაზი. და განა თვითონ გორკის მხატვრული შემოქმედება ამის საუკეთესო დოკუმენტს არ წარმოადგენს?

ეს ფაქტი ნათლად მოწმობს, თუ რამდენად ფილისტერული, რამდენად კაზიონური სიყალბეა აზრი, თითქო სისადავე, ხელოვნების რომელიმე დოკუმენტში წარმოადგენდეს მხატვრულ სისუსტეს და ოსტატობის დაბალ დონეს. ბელინსკი და ჩერნიშევსკი მხატვრული ნაწარმოების უდიდეს ღირსებად სისადავეს აღიარებდენ ე. ი. იმას, რაც გულისხმობს მდიდარ შინაარს, ნათელ იდეებს, გამოთქმის სიცხადეს და მოქმედების სიმშვენიერეს. ბელინსკი მუდამ ასეთ ხელოვნებაზე ოცნებობდა: „მოთქმების სისადავე და მოქმედების სიმშვენიერე... პირველი სიმბოლოა ჭეშმარიტად მხატვრული ნაწარმოებისა"—ამბობდა გენიალური კრიტიკოსი.

თუ ხელოვნება ჩვენ გვესმის, როგორც ემპირიული სინამდვილის შემეცნება და ამავე სინამდვილის გარდაქმნის ერთ-ერთი იარაღი, თუ ხელოვნების ცნებაში ჩვენ თავს ვუყრით მისი სოციოლოგიური დანიშნულების ყველა პოზიტიურ მხარეებს—უდავოა, რომ ხელოვნება მხოლოდ მაშინ იქნება ნამდვილი, თავისი ყველა დამახასიათებელი თვისებებით, როცა იგი გასაგები იქნება მილიონიანი მასებისათვის, ნათელი თავისი შინაარსით, სადა თავისი მხატვრობით, ყოველგვარი „ფორმალისტური ტრიუკობისა" და ფორმალიზმის გარეშე. ხელოვნების სწორედ ამ მხარეს გაუსვა ხაზი ლენინმა 1920 წელს კლარა ცეტკინთან საუბარში: „ხელოვნება ეკუთვნის ხალხს—ამბობდა ლენინი,—იგი უნდა შეიჭრას თავისი ღრმა ფესვებით მშრომელთა ფართო მასებში, იგი უნდა იყოს გაგებული თვით

[1]) ლენინი: „Лев Толстой, как зеркало"... ლექსი ნეკრასოვისაა.

[2]) ლენინი: „Л. Н. Толстой". 1911, გვ. 19. გორკი ამ დებულების საილუსტრაციოთ ასახელებს, „ჰაჯი მურატი"-დან იმ ადგილს, როცა ჰაჯი მურატი თავისი ნუკერ—ადიუტანტებით ხეობაში მიზანდობს.

[3]) იხ. მ. გორკი. „Де беседы".

კულტურის კარები დარიალთან

წ ე რ ი ლ ი: ტ ი ც ი ა ნ ტ ა ბ ი ძ ე

როდესაც თანამედროვე მწერლობაში ფეხი მოიკიდა ეგრეთ წოდებულმა ნარკვევის ჟანრმა, ბევრი ასეთი წიგნები დაიწერა საქართველოს მხარეებზე: სვანეთისა, ხევსურეთისა, ფშავეთისა, ოსეთისა, აფხაზეთისა და სხვათა ყოფა-ცხოვრების შესახებ. სამწუხაროდ უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრ ნაწერებში, თვით ისეთ მწერლების ნაწერებშიც, რომელთაც მეტი პასუხისმგებლობა მოეთხოვებათ, საქართველო და მისი კუთხეები გამოყვანილია ეგზოტიურ ბურუსში და სრულიადაც არ არის შენიშნული ის მდიდარი ისტორიული კულტურული მემკვიდრეობა და არც ის გრანდიოზული სოციალისტური მშენებლობა, რომელმაც მტკიცე საძირკველი ჩაუყარა ჩვენი ქვეყნის კულტურულ აღორძინებას.

უეჭველია, ეს მიეწერება მოგზაურ მწერალთა სიჩქარეს და ზოგ შემთხვევაში ზერელობას, მაგრამ ისიც უნდა ითქვას; რომ ობიექტური პირობები უშლიან ხელს უცხოელ და მოძმე რესპუბლიკების მწერლებს საფუძვლიანად გაეცნონ ჩვენ ისტორიულ

ყაზბეგის სასახლე, რომელშიაც მოთავსებულია ყაზბეგის მუზეუმი.

წარსულის და თანამედროვე კულტურულ ვითარებას.

შეიძლება ითქვას, რომ საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდე ჩვენში არ იყო არცერთი ევროპიულად მოწყობილი მუზეუმი და მხარეთმცოდნეობის კაბინეტი. მხოლოდ უკანასკნელ ხანებში მოეწყო საქართველოს ცენტრალური მუზეუმი, მწერალთა მუზეუმი მთაწმინდაზე, კომუნალური მუზეუმი ტფილისში და ადგილობრივი მუზეუმები: ქუთაისში, ზუგდიდში, სტალინირში, ბათომში და სოხუმში, მშრომელთა მასების ამოძრავებამ აქტიურად დააყენა კულტურულ მემკვიდრეობის პრობლემა. დღეს, თითქმის ყველა დიდ წარმოებასთან მოწყობილია საჩვენებელი კაბინეტები, იწერება ქარხნებისა და ფაბრიკების ისტორია და საწარმოო ძალების განვითარებასთან ერთად სტიქიურად იზრდება სამეცნიერო კაბინეტები, როგორიც მაგალითად: კურორტოლოგიისა, გეოგრაფიისა, ტურიზმისა. ტექნიკურ კულტურათა, სკოლის პოლიტექნიზაციისა და სხვ. საკავშირო ცაკ-ის უკანასკნელი დადგენილება მხარეთმცოდნეობისა და მუზეუმების მუშაობის გარდაქმნის შესახებ კიდევ ახალ პერსპექტივებს აჩენს და საქართველოში ამ ისტორიულ ეტაპს ემთხვევა ორი ახალი ყოველმხრივი ისტორიული მუზეუმების დაარსება.

პირველი, ეს არის მეტეხის ციხის ხელოვნების მუზეუმად გარდაქმნა და მეორე ყაზბეგში მხარეთმცოდნეობისა და სალიტერატურო მუზეუმის მოწყობა. თქმა არ უნდა, ყველასათვის აშკარაა, რომ მეტეხის ციხე, რომელიც რუსეთის სატრაპმა გენერალმა ერმოლოვმა საპყრობილედ გახადა და ცარიზმის ჯალათებმა კი რევოლუციონერ მოძრაობის მეთაურთა ცოცხალ სამარედ—დღეს პროლეტარიატის გამარჯვებისა და სოციალისტურ აღმშენებლობის პერიოდში სახეს იცვლის და ისტორიულ ძეგლად უდგება იმ ხალხს, ვისაც თავი გაუწირავს თავისუფლებისათვის. მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლებას შეეძლო ასეთი გაბედული საქმის მოგვარება.

ამ ფაქტს აღარ სჭირია აგიტაცია, იგი თავისთავად ცხადყოფს ისტორიულ მიღწევას.

არა ნაკლებ მნიშვნელოვანია, როგორც საქართველოსათვის, ისე საბჭოთა კავშირისათვის ყაზბეგის მუზეუმი.

საქართველოს ყველა კუთხეზე უფრო მოგზაურები და ტურისტები ეცნობიან ეგრეთ წოდებულ საქართველოს სამხედრო გზას.

ეს გზა დაწყებული დარიალიდან ტფილისამდე ყელია, რომელსაც არ აკლდება არცერთი დელეგაცია და ექსკურსია.

უცხო მწერლებიც საქართველოს ბუნებისა და კულტურის გაცნობას ამ გზიდან იწყებენ, მაგრამ ძალიან ხშირად სწორედ აქედან იწყება გზების აბნევა და მოგზაურებში ვერაფერს ხედავენ გარდა ლეგენდარულ თამარის კოშკებისა და მონასტრებისა.

აქედანვე უყრება სათავე იმ ზღაპრებს და ხშირად უვიცობას, რომლის მსხვერპლი ხდებიან მოგზაურები და რომელსაც ასე უხვად უამბობენ ტურისტებს აქ შემთხვევით დამჯდური ჩიჩერონები.

ბევრ შემთხვევაში ეს ლეგენდები დაკანონებულია კლასიკური მწერლობით, როგორც ლერმონტოვის „მწირი" და კნუტ ჰამსუნის „თამარ მეფე".

არა თუ უცხოელები, თვით ქართველი მწერლებიც ნაკლებად იცნობენ ამ მხარეს და ხშირად აქაც საგრძნობია ძველი მემკვიდრეობისაგან მოწყვეტა.

სამხედრო გზის ყაზბეგის რაიონი, რომელსაც ეწოდება ხევი, ბევრით არის საინტერესო—აქ წყდებოდა კავკასიის ბედი, აქედან იწყება რუსეთის თვითმპყრობელობის შემოჭრა დარიალიდან საქართველოში, აქ თავს იყრის კავკასიის მოსისხლე ერების ძარღვი, აქ ერთმანეთს ხვდებიან მოხევეები, ოსები, ქისტები, ინგუშები, ლეკები, მთიულები, ჩერქეზები და სხვ.

აკადემიკოსი მარრი ამ მთიელ-კავკასიელ ტომებს 128-მდე ითვლის. რაც თავისთავად ბუნებრივი ხალხთა მუზეუმია.

მასების ინტერნაციონალური აღზრდა მოითხოვს, რომ ამ მეზობელმა ერებმა იცოდნენ ერთმანეთის ისტორია და ურთიერთობა.

თუ სომხეთთან და აზერბეიჯანთან გაბმულია კულტურული კავშირი, აგრეთვე აქტუალურად სდგას სხვა მოკავშირე რესპუბლიკების ხალხთა შესწავლა და პირველ ყოვლისა, ჩვენი ყურის მეზობლებისა, როგორც დაღესტანია, ჩრდილოეთ ოსეთი, ინგუშეთი და სხვ.

სწორედ ეს შეადგენს ყაზბეგის მუზეუმის ამოცანას. მუზეუმთან დაარსებული იქნება მთიელი ხალხის შესწავლის კაბინეტი, რომელიც შემდეგში ადვილი შესაძლებელია გადაიქცეს კავკასიის მთიელ-ტომების შესწავლის ინსტიტუტად. ყაზბეგის მუზეუმი ხელს შეუწყობს, რომ მოხევეებიდან გამოვიდნენ ახალი სამეცნიერო კადრები, რომელნიც შეისწავლიან თავიანთ ხალხის ყოფა-ცხოვრებას, ჩაწერენ ათარებულ ხალხურ გადმოცემებს, საგმირო სიმღერებს, ზღაპრებს, რითაც ასე მდიდარია მთა და რაც ჯერ კიდევ შეუსწავლელი არის ქართულ მწერლობაში.

ეს ხალხური შემოქმედების იშვიათი ნიმუშები თანდათან ჰქრებიან და მეტი სიჩქარეა საჭირო, რომ სულ არ მიეცეს დავიწყებას.

ყაზბეგის მუზეუმი ეწყობა ყაზბეგისეულ სასახლეებში, რასაც თავისთავად ისტორიული ძეგლის მნიშვნელობა აქვს, რადგან აქ ცხოვრობდა და დაბადებულია ალ. ყაზბეგი, ქართული პროზის ერთი საუკეთესო ოსტატი. მუზეუმში ცალკე დარბაზი ექნება დათმობილი ვაჟა-ფშაველას, რომელიც ცხოვრებითაც და შემოქმედებითაც დაკავშირებულია მთასთან და რომელიც ყაზბეგთან ერთად ითვლება მამამთავრად ეგრედწოდებულ „მთების შკოლი"-სა ქართულ მწერლობაში.

თავს მოუყრის აგრეთვე იმ მასალებს, რომელნიც აღნიშნავენ გამოჩენილ რუსეთის მწერლების ყოფნას საქართველოში, როგორც: ა. პუშკინი, მ. ლერმონტოვი, ლ. ტოლსტოი, ა. გრიბოედოვი, ა. მარლინსკი, მაქსიმ გორკი და სხვ.

მუზეუმთან იარსებებს მუდმივი მხატვრული გამოფენა, სადაც წარმოდგენილი იქნებიან, ქართველი მხატვრები და მის. ვრუბელი, გამოფენილი იქნება ქართული ფრესკები, ისტორიული ძეგლების მაკეტები.

ყაზბეგის საგვარეულო საყდარში მოწყობილი იქნება რელიგიურ კულტების მუზეუმი, რომელსაც უდიდესი მნიშვნელობა ექნება მხარეთმცოდნეობის განვითარებისათვის.

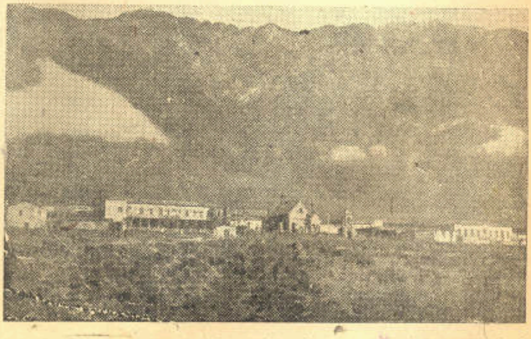

ყაზბეგის სასახლე, ეზო და საგვარეულო საყდარი, სადაც მოთავსებულია მუზეუმი.

სამუზეუმო საქმესთან მარქსისტულ-ლენინური მიდგომა-გულისხმობს შესწავლილ იქნას სოციალისტური მშენებლობა და ამ მხრივაც ყაზბეგის მუზეუმს აქვს დიდი პერსპექტივები. აქ დაგროვილი იქნება სრული ლიტერატურა კავკასიის მკვლევარების შესახებ, რომ სამეცნიერო და საგამოკვლევო ექსპედიციებს საშუალება მიეცეს ადგილობრივ გაეცნონ, როგორც საწარმოო ძალებს, ისე არსებულ ლიტერატურას.

ყაზბეგის მუზეუმი, როგორც ერთი ელემენტი, შეეა მყინვარის შესწავლა. ამასთან ერთად თავმოყრილი იქნება მასალები საბჭოთა საქართველოში ალპინიზმისა და ტურისტული მოძრაობის განვითარების შესახებ.

გეოგრაფიული საზოგადოება და „პტის"-ი ეჭვი შეუდგენ თავიანთ კუთხეების მოწყობას, სადაც წარმოდგენილი იქნება ყველა ყაზბეგის ექსპედიციები. ყაზბეგის მუზეუმი თავისი ზრდის პროცესში კიდევ ახალ დარგებს შეიძენს და თანდათან შეიქმნება საკავშირო მნიშვნელობის მუზეუმად. განათლების სახალხო კომისარიატი, რომლის სისტემაში შედის ყაზბეგის მუზეუმი, ამ წამოწყებით ერთ უდიდეს კულტურულ საქმეს უყრის საფუძველს, კომისარიატთან დაარსებულია ყაზბეგის მუზეუმის დამხმარე კომიტეტი, რომელშიც შედიან საბჭოთა კავშირის და საქართველოს ცნობილი საზოგადო მოღვაწენი და მწერლები. განსაკუთრებულ ინტერესს ყაზბეგის მუზეუმისადმი იჩენენ ხევის რაიონის მუშაკები, რომელთაც შეგნებული აქვთ, რომ ამ წამოწყებით ხევი თავს დააღწევს ჩამორჩენილობას და სამუდამოდ შეუდგება თავის მხარის შესწავლას.

ასე იღება კულტურის კარები დარიალთან.

ასე უყრება საძირკველი კავკასიის მთიელ ტომების შესწავლის ინსტიტუტს.

ასე ლიკვიდდება ეგზოტიკა და გზა დაეთმობა ჩვენი ქვეყნის მეცნიერულ შესწავლას.

მწერალთა მთაწმინდის მუზეუმი

მთაწმინდის მწერალთა მუზეუმის გახსნა, რომელიც გ.-წ. 14 სექტემბერს მოხდა, საუკეთესო მაჩვენებელია იმისა, თუ რა დიდი მზრუნველობით ეპყრობა საბჭოთა ხელისუფლება მწერლობას.

მწერალთა მუზეუმი უპირველეს ყოვლისა სამეცნიერო საგამოკვლევო დაწესებულებაა და სამუშაო მუშაობის ერთი მოუცილებელი პირობა.

ჩვენი ლიტერატურის მკვლევარს ამ მხრივ დღემდე მეტად მძიმე პირობებში უხდებოდა მუშაობა და ქართული ლიტერატურის [illegible]ებისა თუ ძეგლებით სარგებლობა თუ სავსებით ხელმიუწვდომელი არა [illegible] გაჭირვებული მაინც იყო მისთვის.

დღეს მწერალთა მთაწმინდის მუზეუმის გახსნით ჩვენი ლიტერატურის ის დიდი ხარვეზი რამდენიმეთ ამოვსებულ იქნა და მით საგამოკვლევო და სამეცნიერო მუშაობის ელემენტარული ნორმალური პირობები შეიქმნა.

მიუხედავად იმისა, რომ მუზეუმის გახსნისათვის მუშაობა სულ ორიოდე წელიწადია, რაც სწარმოებს მასში მწერლობის ძვირფასი დოკუმენტები, ხელნაწერები და ძვირფასი ძეგლებია დაგროვილი.

მოწყობილია კუთხეები და მთელი ოთახები ამა თუ იმ მწერლისა განსაკუთრებით მდიდრულად არის წარმოდგენილი ილიასა და აკაკის ოთახები, დანიელ ჭონქაძის კუთხე, [illegible] კუთხე და სხვ.

აქ თქვენ შეხვდებით არა მარტო მწერალთა სურათებს სხვადასხვა დროს გადაღებულს სხვადასხვა პირებთან, არამედ მათ ხელთნაწერებს, მათ ნივთებს და სხვა ხასიათის უამრავ მასალას მათ შესახებ.

აქ არის თავმოყრილი არა მარტო იმ მწერლების ნივთები და დოკუმენტები, რომელნიც მთაწმინდაზე ასაფლავია არამედ თითქმის ყველა ჩვენი მწერლებისა და მოღვაწეებისა: დანიელ ჭონქაძე, ვაჟა-ფშაველა, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი, ნიკო ნიკოლაძე, დავით კლდიაშვილი, გიორგი წერეთელი, ივანე მაჩაბელი, დიმიტრი ყიფიანი, სოფ. მგალობლიშვილი, ნიკო ლომოური, ალ. [illegible] იოსებ დავითაშვილი, ალ. ორბელიანი ს. მესხი, ჭოლა ლომთათიძე, არტურ ლეისტი ნ. ბარათაშვილი და სხვა მწერლები წარმოდგენილია იშვიათი და ახლად აღმოჩენილ სურათებით სხვადასხვა ნივთებით და ხელნაწერებით.

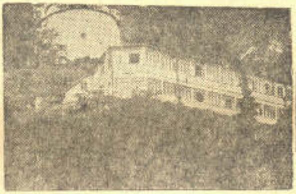

მწერალთა მთაწმინდის მუზეუმი.

ცნობილია, რომ დღემდე დანიელ ჭონქაძე ჩვენს საგამომცემლო და სამეცნიერო ორგანიზაციებისათვის მივიწყებული მწერალი იყო. მთაწმინდის მუზეუმს დღეს იმის შესახებ მეტად მდიდარი მასალები აქვს დაგროვილი. მუზეუმმა აღმოაჩინა, დააგროვა და შეიძინა დანიელ ჭონქაძის საგვარეულო არქივი და ბევრი იშვიათი სურათები.

ამავე მუზეუმმა თავისი მუშაობის პროცესში შეაგროვა და შეიძინა ზოგიერთი ლიტერატურული დოკუმენტები ალ. დიუმას, ივ. ტურგენევის, ლ. ტოლსტოის, ბალზაკის, ოსტროვსკის, ბალმონტის და სხვათა.

შენობა რომელშიაც გაიხსნა მუზეუმი ყოვლად მოუხერხებელი და უვარგისია მუზეუმისათვის, დაბალი ჭერი, სინათლის სიმცირე, ოთახების სივიწროვე და სხვა დაბრკოლებანი სამეცნიერო მუშაობის ნორმალობის უზრუნველმყოფი ვერ იქნება.

მუზეუმის დათვალიერების შემდეგ მწერალთა სასახლეში გაიხსნა საჯარო სხდომა, სადაც ამხ. მალ. ტოროშელიძემ ვრცელი სიტყვა წარმოსთქვა ამ ახლად შე[illegible]ტებულ დაწესებულების უაღრეს დიდ მნიშვნელობაზე.

ამხ. გ. ლეონიძემ გააკეთა საინფორმაციო მოხსენება მუზეუმის ჩატარებულ მუშაობის შესახებ.

მე-16 პარტყრილობის დადგენილებამ ურალ-კუზნეცკის კომბინატის შესახებ მეტალურგიის გიგანტებთან ერთად ხელი შეუწყო ურალისა და ციმბირის საოლქო და სამხარეო ცენტრების გიგანტურ ზრდას.

დასავლეთ-ციმბირის დედა-ქალაქი — ნოვო-სიბირსკი, რომელიც სულ რამდენიმე ხნის წინად პატარა ქალაქს წარმოადგენდა, ამერიკული ტემპებით იზრდება.

სურათზე — საბჭოთა სისტემის ახალი შენობა წითელ პროსპექტზე.

ჭადრაკი №1

პარტია № 1

(ლაზიერის პაიკთა დებიუტი)

თეთრები: **მ. ბოტვინიკი** (ლენინგრადი),
შავები: **ლისიცინი** (ლენინგრადი).

გათამაშებულია საბჭოთა კავშირის მაესტროთა 1933 წ. საკავშირო პირველობისათვის შეჯიბრების მეხუთე ტურში 20 აგვისტოს 1933 წ.

1. d_2-d_4, d_7-d_5 2. c_2-c_4, c_7-c_6 3. მg_1-f_3, მg_8-f_6 4. e_2-e_3, e_7-e_6 5. მb_1-c_3, მb_8-d_7 6. კf_1-d_3 (უფრო მშვიდი გაგრძელებაა კe_2. ტექსტში მოყვანილი სვლის შემდეგ, შავებს, მერანის ვარიანტის შემწეობით, საშუალება ეძლევათ დასაწყისიდანვე გაამწვაონ მდგომარეობა, სადაც მათ განკარგულებაში ბევრი რთული და პრაქტიკული შესაძლებლობით ხელსაყრელი გაგრძელებებია) 8. კc_4-d_3, b_5-b_4?! (ჩვეულებრივად ამ მდგომარეობაში თამაშობენ a_6 და შემდეგ c_5. თავიანთი სვლით შავებს სურთ გვერდი აუხვიონ თეორიით გათვალისწინებულ გაგრძელებას, მაგრამ ამით კარგ შედეგს ვერ აღწევენ) (9. მc_3-e_4, კf_8-e_7 (დროული იყო პირდაპირ c_5-ის თამაში, რომლის განხორციელებას შავები დაგვიანებით შეეცდებიან, მაგრამ თეთრების ზუსტი თამაშის შედეგათ უკვე მიზანს ვერ აღწევენ) 10. მ$e_4:f_6$, მ$d_7:f_6$ 11. e_3-e_4, კc_8-b_7 12. კc_4-d_3, 0-0 13. ეa_1-c_1 (თეთრების მთელი შესაძლებლობით ეწინააღმდეგებიან შავების c_5-ის მf_6-d_7 14. კg_5-e_3!, ლd_8-a_5? (შავების იმედი განთავისუფლებისა ალბათ ამ სვლაში იყო. მაგრამ ეს სვლა ყველაზე ზუსტი გამოდგა, რასაც თეთრები შემდეგი მოხდენილი სვლით ადვილად ააშკარავებენ (იხ. დიაგრამა) 15. მf_3-d_2!! (არ შეიძლება ლაზიერის აყვანა, რადგაანც მb_3 შემდეგ ლაზიერი დაჭერილი იქნება. ამავე დროს ძნელდება უდანაკლისოდ c_5 ჩატარება მd_2 ტემპის მომგები სვლის გამო) *ეa_8-c_8* ***16. 0-0,*** c_7-c_5 17. მp_2-b_3, ლa_5-b_6 18. ლd_1e_2!, f^7-f_5?? (შავებმა ალლო ვერ აუღეს მოწინააღმდეგის სვლას, საჭირო იყო a_6-ის თამაში) 19. კa_3-b_5! (თეთრებმა გამონახეს შავების სისუსტე: დაუცავი d_7-მხედარი და ამით პაიკი მოიგეს) კb_7-c_6 20. კ$b_5:c_6$, ე$c_8:c_6$ 21. $e_4:f_5$, $e_6:f_5$ 22. $d_4:c_5$, ლb_6-b_8 (არ შეიძლება პაიკის აყვანა, ლc_4+ შემდეგ ფიგურის დაკარგვის გამო. კატასტროფა c_5-პუნქტზე მოხდა. შავებს შეუძლია დანებდეს, რადგანაც მათ დაკარგულ პაიკში არავითარი კომპენსაცია არა აქვთ) 33 ეf_1-d_1, მd_7-f_6 24. მb_3d_4. მf_6-g_4 25, g_2-g_3, ეc_6-g_6 26. კe_3-f_4, ლb_8--e_8 27. ეd_1-e_1 ლe_8-d_7 28. ლe_2-c_4+, მფრ$_8$ 29. c_5-c_6, ლd_7-e_8 30. c_6-c_7 შავები დანებდნენ. თეთრებმა შავების საეჭვო „სიახლე“-ს დებიუტში, უსაფუძვლობა ენერგიულ თამაშით ადვილად ცხადჰყვეს.

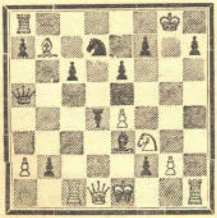

მაესტროთა 1933 წ. საკავშირო პირველობისათვის შეჯიბრების შედეგების ცხრილი

№№ რიგ.	მონაწილენი	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	სულ	ადგი-ლი
1	მ. ბოტვინიკი (ლენინგრადი)	×	1	1	1	½	1	½	0	½	½	0	1	1	1	1	1	1	1	½	1	14	I
2	ვ. ალატორცევი (ლენინგრ.	0	×	½	0	½	0	½	1	½	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	13	II
3	გ. ლევენფიში (ლენინგრადი)	0	½	×	½	1	0	1	1	1	1	1	½	1	1	½	0	1	½	½	0	12	III
4	გ. ლისიცინი (ლენინგრადი)	0	1	½	×	½	1	1	1	0	0	0	1	½	0	1	1	½	1	1	1	12	IV
5	ი. რაბინოვიჩი (ლენინგრადი)	½	½	0	½	×	0	½	1	1	½	0	½	1	½	1	1	1	1	1	1	12	V
6	ვ. რაუზერი (კიევი)	0	1	1	0	1	×	½	½	0	1	½	1	1	1	0	0	0	1	1	1	11½	VI
7	ვ. ჩეხოვერი (ლენინგრადი)	½	½	0	0	½	½	×	1	1	1	1	1	½	0	1	1	0	1	1	½	11	VII
8	ფ. ბოგადირჩუკი (კიევი)	1	0	0	0	0	½	0	×	1	0	½	0	½	1	½	1	1	½	1	1	10½	VIII
9	ი. კანი (მოსკოვი)	½	½	0	1	0	1	0	0	×	1	1	1	½	½	0	1	0	1	1	1	10	IX
10	პ. რომანოვსკი (ლენინგრადი)	½	1	0	1	½	0	0	1	0	×	½	½	½	½	0	0	1	½	1	1	9½	X
11	ნ. რიუმინი (მოსკოვი)	1	0	0	1	1	½	0	½	0	½	×	1	½	½	½	½	0	1	½	½	9½	XI
12	ბ. ვერლინსკი (მოსკოვი)	0	0	½	0	1	0	1	0	0	½	0	×	1	0	½	1	0	½	1	1	9	
13	მ. იუდოვიჩი (მოსკოვი	0	0	0	½	0	0	½	½	½	½	½	0	×	1	½	1	1	½	1	1	9	
14	ლ. სავიცკი (ლენინგრადი)	0	0	0	1	½	0	1	0	½	½	½	1	0	×	1	1	1	½	0	0	8½	
15	ნ. სოროკინი (ტფილისი)	0	0	½	0	0	1	0	½	1	1	½	½	½	0	×	0	1	0	½	½	7½	
16	ვ. გოგლიძე (ტფილისი)	½	0	1	0	0	1	0	0	0	1	½	0	0	0	1	×	1	½	½	0	7	
17	ს. ფრეიმანი (ტაშკენტი)	0	0	0	½	0	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	×	1	½	1	7	
18	ნ. ზუბარევი (მოსკოვი)	0	0	½	0	0	0	0	½	0	½	0	½	½	½	1	½	1	×	0	1	6½	
19	ფ. დუზ-ხოტიმირსკი (მოსკოვი)	½	0	½	0	0	0	0	0	0	0	½	0	0	1	½	½	½	1	×	½	5½	
20	ქ. კირილოვი (უკრაინა)	0	0	1	0	0	0	½	0	0	0	½	0	0	1	½	1	0	0	½	×	5	

მაესტროთა შეჯიბრება 1933 წ. საკავშირო პირველობისათვის

15 აგვისტოდან 10 სექტემბრამდე ქ. ლენინგრადში ფიზკულტურის სახალხო დიდ დარბაზში მოეწყო საბჭოთა კავშირის საუკეთესო მაესტროთა შეჯიბრება 1933 წ. საკავშირო პირველობისათვის. შეჯიბრებას წინ უძღოდა რესპუბლიკანური შეჯიბრებები ყველა მოძმე რესპუბლიკებში და ქ. ლენინგრადსა და მოსკოვში კი მაესტროთა შეჯიბრება. უკანასკნელთა შედეგების მიხედვით საკავშირო პირველობისათვის ბრძოლის უფლება მიიღო სულ ოცმა მოჭადრაკემ; ლენინგრადიდან: **ბოტვინიკი, რომანოვსკი, ჩეხოვერი, სავიცკი, ლისიცინი, ალატორცევი, რაბინოვიჩი** და **ლევენფიში.** მოსკოვიდან: **რიუმინი, კანი, ვერლინსკა, დუზ-ხოტიმირსკი, იუდოვიჩი** და **ზუბარევი;** უკრაინიდან: **ბოგატირჩუკი, რაუზერი** და **კირილოვი.** ამიერ-კავკასიიდან: **ხოროკინი** და **გოგლიძე** და უზბეკისტანიდან **ფრეიმანი.** შეჯიბრებაში სხვადასხვა საპატიო მიზეზით მონაწილეობა ვერ მიიღო **ილინ-ჟენევსკიმ** (ლენინგრადი) და **მაზელიმ** (ბელორუსია).

მწვავე და სასტიკი ბრძოლის შემდეგ პირველობა კვლავ დარჩა გასულ შეჯიბრების ფალავანს, ახალგაზრდა კომკავშირელ მოჭადრაკეს (დაბად. 1911 წ.) **მ. ბოტვინიკს.** მისი გამარჯვება მოთამაშეთა ასეთ ძლიერ შემადგენლობაში უეჭველია ამტკიცებს, რომ იგი წლიდან წლამდის განიცდის ზრდას და იგი ამჟამად ჭეშმარიტად კავშირის უძლიერესი მოჭადრაკეა.

თეორიის ზედმიწევნით ზუსტი ცოდნა, პოზიტიური სტილი, იშვიათი სიმტკიცე და გამძლეობა, უაღრესად დიდი უნარიანობა თავდაცვაში. მას პირველივე გამოსვლებიდან საპასუხისმგებლო შეჯიბრებებში, მაღალი (პირველ ან მეორე) ადგილს უნალდებდენ.

მეორე ადგილი დაიკავა ისევე ლენინგრადის წარმომადგენელმა, ისევე ახალგაზრდა ოსტატმა **გ. ალატორცევმა,** კომბინაციურ ნიჭის პატრონმა. შემდეგ სამი ადგილი დაიკავეს ისევე ლენინგრადელებმა **ლისიცინმა, რაბინოვიჩმა** და **ლევენფიშმა.** უკანასკნელნი ორი, ძველი თაობის მაესტროთა წარმომადგენელი არიან. მიუხედავათ იმისა, რომ ისინი კარგა ხანია მოკლებრლნი იყვნენ საშეჯიბრო პრაქტიკას (1925 წ. ლევენფიშს არ მიუღია მონაწილეობა სერიოზულ შეჯიბრებაში), მათ თავიანთი თამაშით, მაღალი სტილი გამოამჟღავნეს. ლევენფიშს უაღრესად დიდმა ერუდიციამ პირველად გამარჯვებულებთან შეხვედრაში საუკეთესო შედეგები მოუხვეჭა (შვიდი—ათიდან). შემდეგი ადგილი დაიკავეს **რაუზერმა, ჩეხოვერმა** და ა. შ. (იხ. ცხრილი). წინასწარ შემუშავებულ პირობების თანახმად პირველი 10 გამარჯვებული წარმოადგენს კავშირის პირველ ნაკრებ გუნდს და მორიგ შესაძლებელ საერთაშორისო შეხვედრებში და შეჯიბრებაში მათ მონაწილეობის მიღების უფლების უპირატესობა ეძლევათ.

თუ გადავავლებთ თვალს ცხრილის შედეგებს, დავინახავთ ლენინგრადის წარმომადგენელთა უპირატესობას; პირველი ხუთი ადგილივე ბრწყინვალე შედეგით დაკავებულია ლენინგრადელების მიერ. რას მოწმობს ეს? რაში უნდა ვეძებოთ ამის მიზეხი? ნუ თუ მართლა არ მოიპოვებიან სხვა ქალაქის წარმომადგენლები ასევე ნიჭიერნი და ძლიერნი? რასაკვირველია მოიპოვებიან. მაშ რაშია მიზეზი? მიზეზი უნდა ვეძიოთ იმ მოუმზადებლობაში ასეთ საპასუხისმგებლო შეჯიბრებისათვის, რომელიც ახასიათებს დანარჩენ წარმომადგენლებს. ამან განსაკუთრებით თავი იჩინა ა.-კავკასიის წარმდმადგენელთა **გოგლიძის** და **ხოროკინის** შედეგებზე. სიმტკიცე და ნებისყოფა ძირითადი ელემენტებია ჭადრაკში. უამთვისებოთ მოჭადრაკე არ უნდა ფიქრობდეს დიდ მიღწევებზე. ამისათვის კი საჭიროა მეთოდური მიზანდასახული მეცადინეობა; მოწინააღმდეგეების თამაშის სტილის, მათ მიერ გათამაშებულ პარტიების გარჩევით, შესწავლა და ვარჯიში პრაქტიკულ პარტიების გათამაშებით. ამის გარდა, ასეთ ძლიერ შეჯიბრებაში მონაწილედბისთვის საჭიროა ფიზიკური სისაღე. ყოველივე ამას კი ადგილი აქვს მხოლოდ ლენინგრადში. აქ საკავშირო პირველობისათვის შეჯიბრებას წინ უძღოდა მთელი რიგი შეჯიბრებანი, სისტემატიური მეცადიეეობა, რამაც სრულიად სამართლიანად მოუტანა გამარჯვება მათ წარმომადგენლებს.

ლენინგრადის მოჭადრაკეთა ზრდის შესაძლებლობის შექმნისათვის დიდ და განსაკუთრებულ მზრუნველობას იჩენენ ადგილობრივი პარტიული და საბჭოთა ორგანიზაციები. ლენინგრადის ფიზკულტურის საბჭო გრძნობს პასუხისმგებლობის.

ა.-კავკასიის და საქართველდს ფიზ. უმაღლესმა საბჭოებმა უნდა გაკვეთილი მიიღონ აღნიშნულ შეჯიბრებიდან. დროა მათ სერიოზული ყურადღება მიაქციონ საჭადრაკო საქმიანობას. საქართველოს მოჭადრაკეების საკმაოდ გაზრდილ კოლექტივს ამის მოთხოვნის უფლება აქვს.

სავარჯიშო შეჯიბრება

საქართველოს ფიზკულლურის 10 წლის თავთან დაკავშირებით საჭადრაკო-საშაშო სექტორს განზრახვა აქვს მოაწყოს სავარჯიშო შეჯიბრება კავშირის საუკეთესო მაესტროთა და ა.-კ. ძლიერ მოჭადრაკეთა მონაწილეობით. მოწვეულ იქნენ ლენინგრადიდან: **ბოტვინიკი. ალატორცევი, ლისიცინი, სავიცკი;** მოსკოვიდან: **რიუმინი, კანი** და **იუდოვიჩი.** ა.-კ. ითამაშებენ მაესტრდები ძმები **მ.** და **ვ. მაკაგონოვები, ვ. გოგლიძე, ნ. ხოროკინი, კასპარიანი** და **ებრალიძე.**

საქართველოს ფიზ. უმაღ. საბჭომ ამ განზრახვას ხელი უნდა შეუწყოს და სათანადო თანხები გაიღოს. აღნიშნულ შეჯიბრებას უსათუოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს მსოფლიო სპარტაკიადისათვის სამზადისში. კავშირიდან მოწვეულ მაესტროებთან წინასწარ მოლაპარაკებას უკვე ჰქონდა ადგილი და მათგან მიღებულია თანხმობა მონაწილეობის მიღებაზე. შეჯივრების ჩატარება განზრახულია ოქტომბრის შუა რიცხვებში.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნარევი

3.555 მეტრის სიღრმე ჭაბურღილი

კალიფორნიაში (შეერთებული შტატები) ნავთის ძიების დროს გათხარეს ჭაბურღილი „ლილი უილი", რომლის სიღრმე 3,244 მეტრს უდრის. მუშაობა სწარმოებდა ჩვეულებრივ მბრუნავ საბურღავი მოწყობილობით; ჭაბურღილის გათხრის დროს გავლილი იქნა მთელი რიგი ულრესად მაგარი მთის ქანები. ეს არის ყველაზე ღრმა ჭაბურღილი მსოფლიოში. განზრახულია ჭაბურღილის გაღრმავება 3,555 მეტრამდე.

ხელოვნური სიცოცხლე

„გლობ პორანნი" (ლონძი) იუწყება:

„დიდი ხანი არ არის, რაც ფრეიბურგელმა პროფესორმა შპემანმა დაამტკიცა, რომ შეიძლება „ბების პირი" თავისა და ხერხემლის ტვინის, თვალების, ყურისა და ცხვირის შემნა. ცდებისათვის ის სარგებლობდა ქვეწარმავალთა ემბრიონებით მათი განვითარების დასაწყის სტადიაში. ამ ასხებით არა აქვთ კანი და შპემანი მათ გაშიშვლებულ კანზე გარკვეული ცოცხალი ემბრიონალური უჯრედების დანერგვით (რისთვისაც ის რთულ ოპერაციას მიმართავდა), აღწევდა ახალი ქსოვილების წარმოშობას. ამ გზით ემბრიონის სხვადასხვა ადგილებში ეპიდერმისის ნორმალური განვითარების ნაცვლად სწარმოებდა ნერვების, ხერხემლის, ყურის და თვალების განვითარება. ასეთი შედეგი უკვე საკმაოდ წაავალ და, მაგრამ ეს საწყაო იყო მხოლოდ საპასუხოდ, ვინაიდან ამ ცდების დროს ცოცხალი ქსოვილებით სარგებლობდნენ სხვა ცოცხალი ქსოვილების წარმოსაშობად. გაცილებით განსაცვიფრებელია ცდები, რომლებიც ამ რამდენიმე ხნის წინათ ჩაატარა დალემის ბიოლოგიურმა ინსტიტუტმა პროფესორ ოიგოპეს გოლდშმიდტის ხელმძღვანელობით.

საქმე შეეხება ცოცხალი უჯრედის უცნაურ რეაქციას მკვდარ ქსოვილთან შეხების დროს—რეაქციას, რომელსაც შედეგად მოსდევს ტვინისა და თვით მთელი თავის წარმოშობა.

ამ ცდებსაც იღებენ გამოშრებულ ლორწოვან გარსზე, როგორც ზემოთ აღწერილ შემთხვევაში, აქაც მასზე ავერგავენ ტვინის ხვეულებას ან ლორწოვან ქსოვილს. მაგრამ ეს არის მკვდარი ქსოვილი, ვინაიდან პროფ. გოლდშმიდტი წინასწარ აშრობს მას მაღალ ტემპერატურაზე და კლავს გაყინვით. ამრიგად, ეს არის ორგანიზმის ნაწილი, რომელშიც არ არის სიცოცხლის ნასახი. სწორედ ამ ქსოვილს იყენებს მეცნიერი ქვეწარმავალთა ემბრიონებთან შეხების მიზნით. ეს შეხება გრძელდება ორი დღე-ღამე, რის შემდეგ დაპერგვი დამთავრებულად ითვლება.

ამის შემდეგ იწყება ტვინის წარმოშობა, კანის ნაცვლად ჩნდება მხედველობის, სმენის და ყნოსვის ორგანოები. მაგრამ პროცესი ამით არ თავდება და ცოტა ხნის შემდეგ უკვე განვითარებულ ემბრიონის მუცლის არეზე ჩნდება თავის მკაფიო ნასახი. რასაკვირველია, სხვა ორგანოების ნორმალური განვითარება არ სწყდება და ამის შედეგად ემბრიონს უჩნდება ორი თავი.

ყველაზე საგულისხმო ამ ცდებში ის არის, რომ მკვდარი ინდუქტორი გავლენით უფრო აქტიური გამოდგა, ვიდრე ცოცხალი უჯრედები. ქსოვილის იგივე ნაწილი გამოდგება სამ-ოთხჯერ და ყოველთვის იწვევს ქვეწარმავალთა ქსოვილებზე ტვინისა და შემდეგ თავის წარმოშობას.

ამ ცდების შედეგებისთვის შეფასებაც კი ვერ მიეცემათ, ისე განსაცვიფრებელი და არადამაკმაყოფილებელია ისინი. მართლაც, და წარმოიდგინეთ—საქმე შეეხება ტვინის—ცოცხალი ორგანიზმის ამ ყველაზე ცოცხალი ნაწილის წარმოშობას".

აკრძალული სიტყვები

შეერთებული შტატების ზოგიერთ კინოში სახმარებლად აკრძალული სიტყვების უკანასკნელ სიაში არის ასეთები: მეძავი ქალი, საჭურისი, შიშველი, სქესი. ამ სიტყვების აკრძალვას ცენზურა ასაბუთებს იმით, რომ ის სიტყვები ასე თუ ისე იწვევენ მაყურებლებს „ხორციელ ცოდვაზე".

ფუტურისტული გასტრონომია

იტალიის ფუტურიზმი, რომელიც მთლიანად გადავიდა ფაშიზმის სამსახურში, არ კმაყოფილდება მარტო ხელოვნების საკითხებით. იტალიელ ფუტურისტების ბელადის ფ. ტ. მარინეტის მიერ მაკარონების წინააღმდეგ დაწყებული ჯვაროსნული ლაშქრობის შემდეგ, ფუტურიზმმა გადაწყვიტა სპეციალური „გასტრონომიული ესთეტიკის" შექმნა. ფუტურიზმი თითეული მზარეულისაგან მოითხოვს „გონებრივ განვითარებას", რომელიც შესაძლებლობას მისცემს მას შეიგნოს, რომ კერძის ფორმას და ფერს აქვს არა ნაკლები მნიშვნელობა, ვიდრე გემოს. თითეული კერძისათვის მან უნდა გამოიგონოს განსაკუთრებული, ორიგინალური არქიტექტურა, შეძლებისდაგვარად სხვადასხვანაირი ყოველი ცალკე სტუმრისათვის, რათა ყოველი მოსადილე გრძნობდეს, რომ ის სჭამს არა მარტო კარგ სადილს, არამედ აგრეთვე ნამდვილ ხელოვნების ნაწარმოებს. სადილის წინ მზარეულმა უნდა შეისწავლოს თითეული სტუმრის ხასიათი და თავისებურებანი და მენიუს შედგენის დროს მხედველობაში მიიღოს თითეულის ასაკი, სქესი, ფიზიკური თვისებები და ფსიქოლოგია".

ასე წარმოიშვა,—„სკოლო ილუსტრატო"-ს ცნობით,—„ასტრონომიული სადილი", „გეოზღვა შამფურზე", „ინტუიტიური საუზმე", სადილები გაყრილ ცოლ-ქმრებისათვის („გაყრილი ტაფამწვარი" და სხვ.

აი ნომერში ერთი ფუტურისტული მენიუ:

პარასკევი, 16 ივნისი, ფაშიზმის 9 წ. სრული 20 ს. 30 წ

მენიუ

1. ხმები ზევიდან
2. შადრევანების თამაში
3. გასტრონომიული არქიტექტურა.
4. ყნოსვის ინტერმეცო.
5. საჭმელი მეტეორები.
6. ასტრალური სინთეზი.
7. გემრიელ ნივთიერებათა პარტიტურა.
8. აქ სვამენ ყვავილებს და მზეს.
9. მაგარი-თხელი.
10. სტიმულატორების ხორო.
11. გამაჯანსაღებელი პოლისამელი.
12. ცაპაერი საჭმელი—სიურპრიზი.

საჭმელი პლასტიკა დამზადებული ტაპაროლის, პრამპოლინის, ფილიასის, მუნარი და მიერ.

ფუტურისტულ სამზარეულოს ქება-დიდება მის მაღალკულტურულობისა ფ. ტ. მარინეტის თანდასწრებით.

როგორც მკითხველი დაინახავს, ფუტურისტული გასტრონომია დანიშნულია არა მშრომელთათვის.

დედამიწა—ცისფერი პლანეტა

პროფ. ვ.მ. სლაიფერმა (ლოუელის ობსერვატორია, არიზონას შტატი, ამერიკა), ლონდონის ასტრონომიულ საზოგადოების სხდომაზე გაკეთებულ მოხსენებაში განაცხადა: რომ ჩვენ შევძლებდით შეგვეხედა დედამიწას სადმე სამყაროს სივრციდან, იგი ცისფერი პლანეტის სახით წარმოგვიდგებოდა.

პროფ. სლაიფერმა დედამიწის ფერი განსაზღვრა სპექტროგრამის საშუალებით—მან ფოტოგრაფიულად გადაიღო დედამიწიდან მთვარის ზედაპირზე არეკლილი სინათლე.

წერა-კითხვის უცოდინარი „მზრუნველი"

„დეილი ეორკერ"-ის (ნიუ-იორკი) ცნობით, მაიკლ ვოლოხოვიჩმა, რომელიც 17 წლის განმავლობაში ითვლებოდა საშკოლო საპჯოს მზრუნველად დიკსონ-სიტიში (პენსილვანია) ფიცის ქვეშ უჩვენა, რომ მან არ იცის წერა-კითხვა და რომ ის არას დროს არ ყოფილა სკოლაში. მისი წლიური ჯამაგირი უდრის 4000 დოლარს.

ფასი. 40 კაპ

8/118 125

სტამბა „კომუნისტი", კამოს ქ. 68. მთავლ. № 1206 შეკვ. № 2561. ტირაჟი 2000.